Л. Френк Баум

Мудрець Країни Оз

Правдива розповідь про дивовижні пригоди маленьких дівчаток Дороті й Трот та Мудреця Країни Оз разом з Лякливим Левом, Голодним Тигром та капітаном Біллом, які шукали і знайшли чарівні подарунки на день народження Озмі, добрій феї Країни Оз.

Присвячена усім хорошим дітям

Л. Френком Баумом

державнім літописцем Країни Оз.

Розділ перший

Гора Жвак

На далекому сході Країни Оз, в Краю Жувачів стоїть височенна стрімка гора, що зветься Горою Жвак. З одного боку підніжжя цієї гори впирається в Смертоносну Піщану Пустелю, яка відділяє казкову Країну Оз від усього світу, а з другого боку гора прилягає до чарівного плодоносного Краю Жувачів.

Самі жувачі лише здалеку можуть помилуватися горою Жвак і майже нічого про неї не знають, бо приблизно на першій своїй третині гірські схили стають надто крутими, щоб по них лазити. І жувачі не мають жодної уяви, чи живуть якісь люди на вершині цього височенного, схожого на башту, піка, що, здається, сягає мало не до хмар.

А люди й справді там живуть.

Вершина Гори Жвак має форму широкого й глибокого блюдця. У цьому блюдці є поля, де зростає хліб та різна городина, і пасуться череди худоби, і течуть струмки, і на деревах стигнуть найрізноманітніші плоди. А поміж такої пишної краси тут і там розкидані гарненькі будинки, і в кожному будинку мешкає сім'я мрійників, як називають себе тамтешні люди.

Мрійники дуже рідко сходять з гори. І це лиш через те, чому й жувачі ніколи не ходять на гору: дуже круті її схили.

В одному з будинків тут проживає мудрий старий мрійник на ім'я Біні Ару. Всі його знали як доброго чарівника. Але принцеса Озма, якій підлягав кожен у Країні Оз, видала наказ, що забороняв будь-кому чарувати в її володіннях, за винятком доброї Клінди та Мудреця Країни Оз. Отже, коли Клінда оголосила мрійникам цей загальнодержавний наказ, пославши до них двох сильнокрилих орлів, старий Біні Ару негайно облишив своє чарівницьке мистецтво. Він знищив усі чародійні порошки та чарівницькі знаряддя і після цього сумлінно слухався закону. Він ніколи не бачив Озму, але знав, що вона його правителька і що він мусить коритися їй.

Тільки одне глибоко засмучувало старого мрійника. Він винайшов новий і зовсім секретний спосіб перевтілення, якого ще не знав ніхто з чарівників. Такого не знала ні добра Клінда, ні маленький Мудрець Країни Оз, ні доктор Піпт, ні старий Момбі, ні будь-хто інший, хто кохався в чарівному мистецтві. Одне слово, це був особистий секрет Біні Ару. Він давав змогу просто-простісінько обернути кого завгодно на тварину, птаха, рибу чи ще на щось інше, а потім розвіяти чари. І для цього треба було тільки знати, як вимовити чарівне слово: пирзкхгл.

Біні Ару багато разів користувався своїм секретом, але не для того, щоб робити іншим зле й погане.

Коли він подорожував далеко від свого дому і був голодний, він промовляв:

— Я хочу стати коровою — пирзкхгл!

І тієї ж миті він обертався на корову й починав пастися досхочу.

В Країні Оз уміють говорити всі тварини й птахи. Тому, коли корова наїдалась, вона казала:

— Я хочу знову обернутися на Біні Ару — пирзкхгл!

Чарівне слово, правильно вимовлене, негайно повертало старому мрійникові людську подобу.

Я б нізащо не зважився написати це дивовижне слово так чітко і ясно, коли б не був певен, що мої любі читачі не зможуть його вимовити так, як треба, а, значить, і не зможуть перевтілити себе та інших на казна-що. Та оскільки ніхто в усьому світі, за винятком самого Біні Ару, ніколи (аж до початку історії, про яку тут оповідається) не вмів вимовляти "пирзкхгл" як слід, то я гадаю, що безпечно дати його й вам. Проте не завадило б, щоб ви, читаючи цю книгу вголос, були обережними і випадково не вимовили "пирзкхгл" так, як його слід вимовляти. Бо може статись, що ви чогось не додумаєте, і потім не обберетеся клопоту.

Біні Ару, відкривши секрет миттєвого перевтілення, який не вимагав ні інструментів, ні порошків, ні будь-яких трав чи знахарського зілля і завжди діяв безвідмовно, не хотів, щоб це чудове відкриття пропало назавжди і не принесло людям ніякої користі. Старий мрійник вирішив більше до нього не вдаватись, оскільки Озма заборонила йому чарувати. Але він знав, що Озма — всього лише дівчина: колись їй обов'язково закортить змінити свою волю й дозволити підданим користуватися чарами. Ось тоді він, Біні Ару, знову зможе перевтілювати себе й усіх до

цього охочих, якщо, звичайно, не забуде на той час, як правильно вимовляти "пирзкхгл".

І, добре все обмізкувавши, Біні Ару вирішив записати свій секрет у такому потаємному місці, де сам він міг би його прочитати навіть через багато років, але де на нього не набрів би ніхто інший.

Це була дуже розумна думка. Тільки де ж знайти таке місце? Біні Ару блукав по всьому блюдці на вершині Гори Жвак, але нічого підхожого так і не знайшов. І зрештою Біні Ару дійшов висновку, що краще за все написати своє чарівне слово десь у власному домі.

Біні Ару мав дружину на ім'я Мопсі Ару, яка славилась тим, що вміла пекти смачні пироги з ягідьми, а ще в нього був син на ім'я Кікі Ару, який взагалі не славився нічим, його знали тільки як злого й вередливого хлопчика, що завжди нарікав на свою долю і вважав себе нещасним, бо йому кортіло спуститися з гори й побувати у великому світі, а тато не дозволяв цього робити. Ніхто не звертав на Кікі Ару жодної уваги, бо й він ніскілечки ні з ким не рахувався.

Кожного року на Горі Жвак мрійники влаштовували святковий фестиваль, у якому брало участь усе населення. Фестиваль відбувався в центрі блюдцеподібної країни і присвячувався тільки веселощам та розвагам. Молодь танцювала й співала пісень; жінки подавали на столи вишукані страви, а чоловіки грали на музичних інструментах і розповідали чарівні казки.

Кікі Ару завжди ходив на такі свята з своїми батьками, але щоразу похмуро сідав десь поза колом, не танцював, не співав і навіть не розмовляв з іншими хлопчиками та дівчатками. Отже, навіть у дні фестивалів Кікі Ару не почував себе щасливішим. Тому цього разу він заявив Біні Ару та Мопсі Ару, що нікуди не піде. "Краще залишатися вдома і бути нещасним на самоті", сказав він, і батьки з радістю задовольнили його бажання.

Та, залишившись удома сам, Кікі надумав заглянути в батькову особисту кімнату, хоч йому туди заборонялось ходити. Хлопчик хотів подивитись, чи не знайдеться там якихось речей, що ними користувався Біні Ару, коли ще займався чарівництвом.

Щойно переступивши через поріг, Кікі раптом зачепився носком черевика за одну з дощок у підлозі. Він понишпорив по кімнаті, але не знайшов навіть слідів батькових чарівницьких інструментів. Усе було знищено.

Вкрай незадоволений, Кікі Ару зібрався вже вийти з кімнати, коли раптом знову спіткнувся об ту саму дошку в підлозі. Це примусило його замислитись. Оглянувши дошку уважніше. Кікі помітив, що вона була зірвана, а потім знову прибита, і тому трохи випиналась над іншими мостинами.

Для чого ж батькові треба було зривати дошку? Невже він заховав під нею свої чарівничі інструменти?

Кікі взяв долото і підважив дошку, але не знайшов там нічого. Він уже хотів покласти дошку на місце, коли вона раптом вислизнула у нього з рук і перевернулась. Кікі побачив, що на зворотному боці дошки щось написано. У кімнаті було темнувато, тому він підійшов з дошкою до вікна й уважно почав її розглядати. Незабаром хлопчик збагнув, що то було найдокладніше пояснення до чарівного слова "пирзкхгл". Вимовивши правильно це слово, можна в єдину мить обернути будь-кого на що завгодно. А варто його лиш повторити, і все стане знову, як було раніше.

Спершу Кікі Ару не зовсім зрозумів, який чудовий секрет за цим криється. Але він подумав, що це йому якось може знадобитися. Тому хлопчик узяв клаптик паперу й точно скопіював собі вказівку, як треба вимовляти "пирзкхгл". Потім він згорнув папірець, поклав його в

кишеню, а дошку знову прибив до підлоги так, що ніхто не міг би й запідозрити, що її чіпали.

Після цього Кікі Ару вискочив у сад і, сівши під деревом, почав уважно вивчати записане.

Йому завжди кортіло вирватися з Гори Жвак і побачити великий світ — особливо Країну Оз. І ось тепер у нього майнула думка, що коли б він міг обернутись на птаха, він літав би куди завгодно і повертався б додому в будь-який час. Але для цього перш за все треба вивчити напам'ять вимову чарівного слова, бо птах не здатний носити при собі папірець і не зможе знову обернутись на Кікі, якщо забуде записане.

Отож хлопчик вчив і вчив це чарівне слово, повторюючи його сам собі сотні разів, аж поки впевнився, що вже ніколи його не забуде. Та щоб передбачити все до кінця, він ще й заховав папірець у бляшанку, яку поставив у занедбаному куточку саду і присипав зверху дрібними камінцями.

Тимчасом уже почало сутеніти, а Кікі хотілось спробувати обернутись на щось, поки батьки повернуться з фестивалю. Хлопчик підійшов до веранди свого будинку і сказав:

— Я хочу стати великим, сильним птахом, таким, як яструб, — пирзкхгл!

Кікі правильно вимовив чарівне слово, і тієї ж миті відчув, що зовсім змінився. Він залопотів крилами, злетів на поруччя веранди і голосно закричав: "Коу-у-у! Коу-у-у!"

Потім засміявся і стиха промовив: "Здається, у цих птахів непоганий голос. А тепер можна спробувати й крила, чи досить вони міцні та дужі, щоб перенести мене через пустелю".

Кікі вирішив зробити першу подорож за межами Країни Оз. Викравши секрет перевтілення, він знав, що порушив закон правительки Озми, який забороняв чарівництво. Очевидно, Клінда або Мудрець Країни Оз викриють його і покарають. Тому найрозумніше було триматись як можна далі від цієї країни.

Повільно Кікі злетів у небо і, розпростерши могутні крила, плавними кругами заширяв над блюдцеподібною вершиною Гори Жвак. З висоти, ген далеко за розжареними пісками Смертоносної Пустелі, він по бачив незнаний край, що давно уже вабив його уяву Завернувши в той бік, Кікі змахнув могутніми крилами і рушив у довгий-предовгий політ.

Розділ другий

Яструб

Навіть яструб мусить летіти дуже високо, щоб перетяти Смертоносну Пустелю, з якої весь час піднімаються отруйні випари. Кікі Ару відчував себе хворим і слабким, аж поки не досяг здорової землі, бо він усе ж таки не зміг уникнути дії отрути. Та свіже повітря швидко поновило його сили, і він приземлився на широкому й рівному, мов стіл, плоскогір'ї, що має назву Високого. За плоскогір'ям одразу простягається долина, відома під назвою Низької, і цими двома краями правлять Джон Тісто Імбирний Пряник та його Перший міністр Рожевощокий Хлопчик. Яструб тільки трохи перепочив тут, а потім знявся й полетів на північ, через країну, що зветься Веселою, — нею править гарненька Воскова Лялька. Наткнувшись знову на страшну пустелю, він ще раз повернув на північ і опустився на верхівку дерева у королівстві Ніякому.

Кікі на цей час добре стомився, та й сонце вже сіло низенько, тому він вирішив залишитись тут до ранку. З верхівки дерева, на якому він сидів, поблизу виднівся будинок, що виглядав дуже привабливо. У дворі

якийсь чоловік доїв корову. Та ось рипнули двері, і на порозі з'явилася гарнолиця жінка. Вона покликала чоловіка вечеряти.

Це змусило Кікі подумати, — чим же годуються яструби? Він уже зголоднів, але не знав, що їсти і де роздобути собі їжу. Йому також здавалось, що в ліжку було б зручніше спати, ніж на верхівці дерева. Тому він скочив на землю і сказав:

— Я хочу знову обернутись на Кікі Ару — пирзкхгл!

Тієї ж миті він набрав свого справжнього вигляду і підійшов до будинку. Постукавши у двері, він попросив дати йому повечеряти.

— Хто ти? — запитав у нього господар будинку.

— Подорожній з Країни Оз, — відповів Кікі Ару.

— Тоді ти нам бажаний гість. Заходь, будь ласка, — сказав чоловік.

Кікі пригостили смачною вечерею, послали йому м'яку постіль, і хлопчик поводив себе дуже пристойно, хоч і відмовчувався на всі запитання добрих людей з Країни Ніякої. Втікши з батьківського дому й діставши змогу побачити світ, Кікі вже не почував себе нещасним і тому не злився й не вередував. Господарі думали, що це дуже слухняний хлопчик, і вранці почастували його сніданком. Поївши, задоволений Кікі знову рушив у путь.

Поблукавши години зо дві пішки по чудовій країні, що нею правив король Пуп'янок, Кікі Ару вирішив, що він може подорожувати швидше і бачити більше, коли буде птахом. Тому він обернувся на білого голуба й полетів у велике Місто Ніяке, столицю Країни Ніякої, побував у королівському палаці й побачив королівські сади та багато інших цікавих місць. Після цього він завернув на захід, у Королівство Ікс, і,

погостювавши день в Країні Королеви Зіксі, майнув ще далі на захід, в країну Ів.

Кожне нове місце, яке відвідував Кікі, здавалось йому набагато кращим за блюдцеподібну Гору Жвак, і він поклав собі знайти найкращу країну з усіх, щоб оселитися там назавжди.

В Країні Ів Кікі знов обернувся на хлопчика, бо міста й села лежали тут близько одне від одного і було легко мандрувати по них пішки.

Надвечір він підійшов до гарненького трактиру і спитав господаря, чи можна тут попоїсти та переспати.

— Можна, коли маєш чим заплатити, — сказав трактирник. — А якщо в тебе немає грошей, то йди собі під чотири вітри.

Це здивувало Кікі, бо в Країні Оз не існувало грошей. Там кожен міг брати безплатно все, що йому було треба. Так чи інакше, а проте хлопець не мав грошей і змушений був шукати гостини десь в іншому місці. Заглянувши крізь розчинене вікно в одну з кімнат трактиру, повз яку він проходив, Кікі раптом побачив дивну картину. За столом сидів якийсь дідуган і перебирав пальцями цілу купу золотих кружечків. "Оце, мабуть, і є гроші, — подумав Кікі. — І, певне, на один з тих кружечків можна купити вечерю й постіль на ніч".

Не довго думаючи, він обернувся на сороку і, влетівши у вікно, схопив один золотий кружечок у дзьоб. Після цього він прожогом випурхнув надвір, так що старий навіть не встиг похватитись. Звісно, що дідуган, якого так нахабно обікрали, нічого не міг удіяти. Він не наважився залишити купу золота, щоб погнатися за сорокою. А поки він складав золото в калиту, та поки засунув калиту в кишеню, птах-грабіжник уже зник з очей, і його марно було б шукати.

Кікі Ару полетів до купи дерев і, впустивши монету на землю, знову обернувся на хлопчика. Потім він підняв гроші й поклав їх собі в кишеню.

— Ти пожалкуєш про це! — раптом почувся тоненький голосок у нього над головою.

Кікі поглянув угору й побачив горобця, що примостився на гілці й уважно стежив за ним.

— Пожалкую про що? — запитав Кікі.

— О, я бачив усе! — закричав горобець. — Я бачив, як ти помітив золото у вікно, а потім обернувся на сороку й обікрав бідолашного дідуся. А ще я бачив, як ги прилетів сюди й знову обернувся на самого себе. Це чаклунство, а чаклунство зле й незаконне. До того ж ти вкрав гроші, а це ще більший злочин. Колись ги пожалкуєш про це!

— А мені байдуже, — відповів Кікі Ару, нахмуривши брови.

— Ти не боїшся бути поганим? — запитав горобець.

— Ні, я не думаю, що був оце зараз поганим, — сказав Кікі. — Та якщо це так, я дуже радий. Я ненавиджу добрих людей. Я завжди хотів бути злим і поганим, тільки не знав, як це зробити.

— Ха, ха, ха! — засміявся хтось позад нього грубезним голосом. — Оце по-моєму, хлопче! Я дуже радий, що зустрів тебе. Дозволь потиснути тобі руку!

Горобець сполохано цвірінькнув і полетів геть.

Розділ третій

Двоє поганих

Кікі обернувся й побачив біля себе якогось чудернацького дідка. Цей дідок не міг стояти прямо, бо на спині в нього випинався горб. У старого було товсте тіло й тонюсінькі ніжки та ручки. Велике кругле обличчя майже повністю ховалося в кущистій сивій бороді, яка спадала кошлатими пасмами аж до самих п'ят. На голові у нього стирчав віхоть такого ж самого білого волосся. Брудносірий одяг щільно облягав недоладну постать, а кишені віддувались, неначе були чимось до краю наповнені.

— Я не бачив вас тут, — сказав Кікі.

— А мене тут і не було, поки не з'явився ти, — відповів чудернацький дідок.

— Хто ви? — запитав Кікі.

— Я Злючка-Закарлючка, що довгий час був королем усіх гномів. Але мене вигнали з власної країни і зараз я просто блукаю по світу.

— За що ж вас вигнали? — поцікавився хлопчик-мрійник.

— А тепер у моді виганяти королів. Я був дуже гарним королем — для себе, звичайно, — та жалюгідні людці з Країни Оз не давали мені спокою. І я змушений був зректися престолу.

— Що це значить?

— Це значить, що мене вигнали, потурили, дали мені по шапці. Але поговоримо про щось приємніше. Хто ти і звідки сюди прийшов?

— Мене звати Кікі Ару. Я жив на Горі Жвак, що в Країні Оз, а тепер мандрую, як і ви.

Король гномів кинув на нього хитрий погляд.

— Я чув, що ота пташка казала, ніби ти обернув ся спочатку на сороку, а потім знову став сам собою. Це правда?

Кікі завагався, але не знайшов причини відмовлятись. йому здавалось, що так він покаже себе важливою особою.

— Так, це правда, — сказав він.

— То ти чаклун?

— Ні, — заперечив хлопчик, — я тільки знаю, як перевтілюватись.

— О, це теж неабияке чаклунство, — заявив старезний Злючка-Закарлючка. — У мене самого було кілька гарненьких чарів, але мої вороги позбавили мене їх. То куди ж ти зараз прямуєш?

— Я йду в трактир повечеряти й переспати, — сказав Кікі.

— А в тебе є гроші? — запитав гном.

— Є один золотий кружечок.

— Ага, той, що ти вкрав! Дуже добре. І до того ж ти радієш, що ти злий і поганий. Це ще краще! Ти мені подобаєшся, хлопче, і я піду в трактир разом з тобою, якщо пообіцяєш не замовляти на вечерю яєць.

— Ви не любите яєць? — запитав Кікі.

— Я боюся їх, вони небезпечні! — здригнувшись, сказав Злючка-Закарлючка.

— Гаразд, — погодився Кікі. — Я не замовлятиму яєць.

— Тоді ходім, — сказав гном.

Коли вони зайшли в трактир, господар похмуро глянув на Кікі і буркнув:

— Я ж сказав, що не дам тобі ні крихти без грошей!

Кікі показав йому золотий кружечок.

— А ти чого? — запитав трактирник, обернувшись до Злючки-Закарлючки. — Гроші маєш?

— Я маю дещо краще, — відповів старий гном і, вийнявши торбинку з однієї з численних своїх кишень, висипав на стіл цілу купу сяючих коштовностей — діамантів, рубінів, перлин.

Після цього хазяїн трактира став дуже ввічливим до подорожніх і дав їм смачну вечерю. Коли вони їли. хлопчик-мрійник запитав свого нового знайомого:

— Де ви взяли так багато коштовностей?

— Гаразд, я скажу тобі, — відповів гном. — Коли жителі Країни Оз забирали в мене моє королівство,— а забрали його тільки через те, що воно було моїм і що я хотів пристосувати його до себе, — вони сказали, що я можу взяти з собою стільки оцих коштовних камінців, скільки понесу на собі. От я й наробив на своїй одежі безліч кишень і набив їх

ущерть. Коштовності — дуже хороша штука, коли вони супроводять тебе у мандрах. За них можна купити що завгодно.

— А вони кращі за золоті кружечки? — запитав Кікі.

— Найменший з оцих камінців вартий сотні таких золотих кружечків, як ти вкрав у старого чоловіка.

— Не розмовляйте так голосно, — стривоженим голосом попросив Кікі. — А то ще хтось почує, що ви сказали.

Після вечері вони вийшли разом прогулятись і колишній король гномів сказав:

— Ти знаєш Патлача, Страшила, Бляшаного Лісоруба, Дорогі, Озму та інших людей Країни Оз?

— Ні, — відповів хлопець, — я ніколи не залишав Гори Жвак, аж поки одного дня не перелетів яструбом через Смертоносну Пустелю.

— Значить, ти ніколи не бачив Смарагдового Міста в Країні Оз?

— Ніколи.

— Он як! — протягло сказав потворний гном. — Зате я добре знаю цих людців з Країни Оз, і ти можеш сам здогадатися, що я їх усіх ненавиджу. Весь час, блукаючи по світу, я сушу мозок над тим, як би їм помститися. Тепер, коли я зустрів тебе, у мене визрів план. Я завоюю Країну Оз і стану там королем, бо це навіть краще, ніж бути королем гномів.

— А як ви це зробите? — поцікавився Кікі Ару.

— Не має значення, як. Передусім мені треба домовитись з тобою. Скажи мені секрет перевтілення, і я віддам тобі повну кишеню своїх камінців, найбільших і найгарніших з усіх, що я маю.

— Ні, — відмовився Кікі.

Він одразу збагнув, що коли поділиться своєю силою з іншим, то це буде небезпечно для нього самого.

— Я віддам тобі дві кишені перлин, — запропонував гном.

— Ні, — відповів Кікі.

— Я віддам усі свої коштовності!

— Ні, ні й ні! — тричі повторив Кікі. Настирливість гнома вже починала непокоїти його.

— Ну, як не хочеш,-— мовив Злючка-Закарлючка, кинувши на хлопця недобрий погляд, — то я скажу хазяїну трактиру, що ти вкрав оту золоту монету, і він запроторить тебе у в'язницю.

Кікі лише засміявся у відповідь на цю погрозу.

— Перш ніж він це зробить, — сказав хлопець,— я обернуся на лева і розірву його на дрібненькі шматки, або на ведмедя і з'їм його, або на муху й полечу туди, де він мене ніколи не знайде.

— А ти справді можеш зробити таке чудо? — здивовано запитав старий гном.

— Звичайно, — заявив Кікі. — Я можу обернути вас на суху тріску, на шматок м'яса, на камінь, і так залишити отут біля дороги.

Злий гном помітно затремтів, почувши такі слова, але це ще більше розпалило його бажання заволодіти секретом.

Трохи помовчавши, він сказав:

— Ну то давай зробимо так: якщо ти допоможеш мені завоювати Країну Оз і обернути її жителів — моїх запеклих ворогів — на тріски чи каміння, сказавши мені свій секрет, я згоден зробити тебе правителем цієї Країни. А сам я буду твоїм першим міністром і стежитиму, щоб усі твої накази виконувались.

— На це я згоден, — відповів Кікі, — тільки все одно не скажу свого секрету.

Гнома так розлютила ця відмова, що він почав скакати, мов навіжений, бризкаючи слиною і задихаючись. Минуло чимало часу, перш ніж Злючка-Закарлючка опанував себе. Та хлопчик анітрохи його не злякався. Він сміявся із старого недоброго гнома і цим ще більше розлючував його.

Давайте облишимо цю справу, — запропонував Кікі, коли Злючка-Закарлючка трохи заспокоївся. — Я не знаю тих жителів Країни Оз, про яких ви тут згадували, отже вони мені не вороги. І якщо вони вигнали вас із вашого ж королівства, то це тільки ваша провина, а не моя.

— А ти хіба не хотів би стати королем у цій чудовій казковій країні? — запитав Злючка-Закарлючка.

— Чого ж, хотів би, — відповів Кікі Ару. — Тіль ки ж ви самі мітите на короля, і це нас може посварити.

— Ні, — сказав гном, намагаючись обдурити хлоп ця. — Це вже вирішено. Я не думаю ставати королем Країни Оз. Я навіть можу не жити в цій країні. Перш за все я хочу помститись. Коли ми підкоримо

Країну Оз, я матиму досить чарівної сили, щоб відвоювати назад і своє власне королівство гномів. Тоді я назавжди повернуся у власні підземні печери, де жити краще, ніж на самісінькій маківці землі. Отже я пропоную таке: допоможи мені перемогти Країну Оз, щоб помститись, допоможи мені відняти чари у Клінди та їхнього Мудреця, і ти залишишся королем Країни Оз на віки вічні.

— Я над цим подумаю, — відповів Кікі, і того вечора хлопчик не промовив більше ні слова.

Вночі, коли всі в трактирі поснули, старий гном Злючка-Закарлючка тихенько встав з свого ліжка, прокрався в кімнату мрійника Кікі Ару й обнишпорив скрізь, шукаючи інструмента, з допомогою якого робилось перевтілення. Та ви знаєте, що такого інструмента не існувало, і хоч Злюча-Закарлючка обмацав усі кишені в одежі хлопця, він нічого чарівного там не знайшов. Тоді він повернувся до своєї постелі, і в нього закрався сумнів, чи справді може Кікі робити перевтілення.

Наступного ранку він сказав:

— Куди ти сьогодні будеш подорожувати?

— Я хочу провідати Королівство Троянд, — відповів хлопчик.

— Це дуже далеко, — сказав гном.

— А я обернуся на птаха, — сказав Кікі, — і долечу до Королівства Троянд за годину.

— Тоді оберни й мене на птаха, я полечу з тобою, — запропонував Злючка-Закарлючка. — Тільки по дорозі давай заскочимо в Країну Оз і поглянемо, як там зараз.

Кікі замислився. Країни, які він досі відвідав, були прекрасними, але йому скрізь казали, що найкрасивішою і найчудовішою з усіх є Країна Оз. До того ж Країна Оз — це ж його батьківщина, і коли він не має надії стати в ній королем, то треба ж хоч дещо знати про неї.

Поки мрійник Кікі думав, гном Злючка-Закарлючка думав також. Хлопчик володіє дивовижною силою, і хоч він не дуже розумний, але рішуче відмовляється поділитися своїм секретом. Проте, якщо він, підступний Злючка-Закарлючка, доб'ється, що Кікі поможе йому перелетіти в Країну Оз, куди він іншим шляхом не потрапить, то там йому, напевне, пощастить умовити хлопця послухатись його поради і вступити в змову для помсти, яку він уже виплекав у своєму злому серці.

— В Країні Оз є мудреці й чарівники, — сказав, нарешті, Кікі. — Вони викриють нас, незважаючи на наше перевтілення.

— Не викриють, якщо ми будемо обережними, — запевнив його Злючка-Закарлючка.—В Озми є Чарівна Картина, на якій вона може побачити все, що захоче. Але Озма й гадки не матиме, що ми збираємось в Країну Оз, і тому вона не буде наказувати своїй Чарівній Картині, щоб та показала, де ми і що робимо. А в доброї Клінди є велика книга, що зветься Книгою Подій. В цій книзі чарами пишеться все, що роблять люди в Країні Оз в кожну хвилину…

— Тоді, — сказав Кікі, — не слід навіть пробувати підкорити Країну Оз, бо Клінда читатиме в своїй книзі все, що ми робимо. А її чари набагато сильніші за мої, і вона швидко поламає наші плани.

— Але ж я сказав "люди", правда? — заперечив гном. — Книга нічого не каже про те, що роблять птахи чи звірі. Вона розповідає тільки про людей. Отже, коли ми полетимо в цю країну птахами, Клінда про нас не знатиме.

— Але ж два птахи ніяк не можуть завоювати Країну Оз, — насупивши брови, стояв на своєму хлопчик.

— Твоя правда, не можуть, — погодився Злючка-Закарлючка. Він потер лоб, поторсав заслинені пасма своєї довжелезної бороди і глибоко замислився.

— О, знаю, що робити! — вигукнув він нарешті.— Адже ти можеш обернути нас на звірів так само, як і на птахів?

— Звичайно.

— А можеш ти обернути птаха на звіра, а потім звіра знову на птаха, щоб не перетворювати їх у людей?

— Авжеж! — сказав Кікі. — Я можу обернути себе чи будь-кого іншого на що завгодно. Треба тільки правильно вимовити одне чарівне слово, і можна обернутись на будь-якого звіра, птаха, рибу чи навіть дракона, про яких лише чули в Країні Оз. Проте, коли я обернусь на дерево, я назавжди ним залишуся, бо тоді я не зможу вимовити чарівного слова, щоб стати знову людиною.

— Розумію, розумію, — промовив Злючка-Закарлючка, киваючи патлатою сивою головою, від чого довгий віхоть волосся на його маківці почав гойдатися взад і вперед, наче маятник. — Це саме те, що мені треба. Тепер слухай, я поясню тобі свій план. Ми полетимо в Країну Оз птахами й зупинимось в одному з найдрімучіших лісів у Краю Балакунів. Там ти обернеш нас обох на сильних звірів, і, оскільки Клінда не знає, що роблять звірі, ми будемо діяти, не боячись, що нас викриють.

— Але як зможуть два звірі зібрати армію, щоб перемогти сильний народ Країни Оз? — запитав Кікі.

— Дуже просто. Тільки, звісно, не армію людей. Це вони швидко викриють. Отже, перебуваючи в Країні Оз, ми ні на хвилину не можемо набирати людської подоби, аж поки не завоюємо всю Країну і не знищимо Клінду, Озму, їхнього Мудреця, Дороті й усіх інших. Тоді нам ніхто не загрожуватиме.

— Але ж у Країні Оз неможливо нікого вбиги, — сказав Кікі. .

— А нам і не треба будь-кого вбивати, — заперечив Злючка-Закарлючка.

— Боюсь, що я не розумію вас, — сказав хлопчик. — Що ж має статися з людьми Країни Оз і яку саме армію ми можемо вдвох зібрати, якщо це не буде армія людей?

— Зараз я тобі все поясню. В лісах Країни Оз живе сила-силенна звірів. Деякі з них, у найвідлюдніших місцях, страшенно дикі й злі. Вони з радістю підуть за проводирем, якщо цей проводир буде таким же диким, як і вони самі. Звірі ніколи не чіпали людей Країни Оз, бо не було кому підбурювати їх на це Але ми попросимо, щоб вони допомогли нам завоювати Країну Оз, і в нагороду обернемо всіх звірів на чоловіків та жінок. Нехай вони переселяються в будинки людей і тішаться всім, що дає щастя людям. А людей Країни Оз ми обернемо на різних звірів і пошлемо їх жити в ліси та джунглі. Як бачиш, це блискуча думка, і втілити її в життя так легко, що нам навіть не доведеться багато клопотатись.

— А як ви гадаєте, звірі погодяться на це? — запитав хлопчик.

— Ну звісно, погодяться! Ми перетягнемо всіх, звірів Країни Оз на свій бік, за винятком небагатьох, які живуть у палаці Озми. — але на них зважати не слід.

Розділ четвертий

Змовники

Кікі Ару дуже мало знав про Країну Оз, і ще менше — про звірів, які там жили. Але план старого гнома здався йому цілком прийнятним. У хлопця була підозра, що Злючка-Закарлючка хоче якимись хитрощами домогтися своєї власної мети. Через те він вирішив не спускати ока з свого товариша по змові. Кікі розумів, що поки він тримає в секреті чарівне слово перевтілення, Злючка-Закарлючка не наважиться зробити йому зле. А в думці хлопець уже дав собі слово, що, як тільки вони завоюють Країну Оз, він оберне старого гнома на мармурову статую і залишить його в такому вигляді назавжди.

Злючка-Закарлючка, з свого боку, був певен, що коли він уважно стежитиме й підслухуватиме, то зможе викрасти таємницю хлопчика. А взнавши чарівне слово, оберне Кікі Ару на в'язку хмизу, яку спалить, і в такий спосіб позбудеться хлопця.

Так завжди роблять злі й погані люди. Вони не можуть довіряти навіть одне одному. Злючка-Закарлючка сподівався обдурити Кікі, а Кікі сподівався обдурити Злючку-Закарлючку. І вони обидва тішились однією думкою.

— Через пустелю довгий шлях, — сказав хлопчик, — а гарячі піски дихають отруйними випарами. Краще почекаємо до смерку. За ніч, коли буде прохолодніше, ми й перелетимо її.

Колишній король гномів погодився на це, і решту дня вони згаяли на докладне обговорення свого плану. Увечері, розплатавшися з хазяїном трактиру, змовники вийшли в маленький гайок поблизу.

— Почекайте мене тут, я скоро повернусь, — сказав Кікі і швидко зник у темряві, залишивши гнома самого.

Злючці-Закарлючці дуже кортіло дізнатись, куди пішов хлопчик, але він тихо стояв на місці, поки, зовсім несподівано для себе, в єдину мить не обернувся на великого орла. Тоді він пронизливо закричав і з подиву розгублено залопотів крилами. Одразу ж на його орлиний клекіт хтось відгукнувся з-за гайка, і другий орел, навіть більший і сильніший за оберненого Злючку-Закарлючку, проплив між деревами й опустився поруч нього.

— Ось тепер можна й летіти, — сказав другий орел голосом Кікі.

Злючка-Закарлючка зрозумів, що цього разу його перехитрили. Він сподівався, що Кікі вимовить чарівне слово при ньому і він його запам'ятає, але хлопчик виявився кмітливішим.

Коли два орли злетіли високо в небо й почали свій політ через безкраю пустелю, що відділяє Країну Оз від усього світу, гном сказав:

— Як я ще був королем гномів, то володів одним способом перевтілення й гадав, що той спосіб дуже гарний, але його навіть порівняти не можна з твоїм чарівним словом. Мені потрібні були певні інструменти, я вдавався до пасів і вимовляв сотні чаклунських слів, перш ніж спромагався перевтілити когось.

— А що ж сталося з вашими чаклунськими інструментами? — поцікавився Кікі.

— Люди з Країни Оз забрали їх у мене всі до єдиного. Це зробила ота жахлива дівчинка Дороті й ота страшна чародійка Озма, правителька Країни Оз. Та ще й відняли моє підземне царство, а мене потурили вгору по сходах у холодний, непривітний світ.

— А чому ви дозволили їм зробити це? — запитав хлопчик.

— Ех, — зітхнув Злючка-Закарлючка, — я нічого не міг вдіяти. Вони котили на мене яйця. Розумієш — яйця! Страхітливі яйця! А коли яйце хоч трішечки зачепить гнома, він одразу гине.

— Всі яйця такі небезпечні для гномів?

— Всі й усякі. Яйця — це єдине, чого я боюсь.

Розділ п'ятий

Найщасливіший куточок у Країні Оз

Немає кращої землі, ніж чарівнича Країна Оз. Немає іншого народу, такого щасливого, вдоволеного і багатого, як народ Країни Оз Люди тут мають усе, чого тільки може забажати душа, вони люблять і шанують свою красуню-дівчину, свою Озму, добру правительку Країни Оз; у них так тісно переплелася праця з розвагами, що й те й інше дає їм радість і насолоду, і ніхто тут не має причин скаржитись на свою долю. Щоправда, навіть у Країні Оз іноді трапляється таке, що порушує на деякий час щасливе життя народу. А справа в тім, що ця багата й приваблива чарівнича країна розпалює заздрість кількох егоїстичних і пожадливих чужинців. І саме вони, ці підступні лиходії, кидаються на різні змови, щоб підкорити Країну Оз, поневолити її народ, прибрати з дороги правительку-дівчину, а всі багатства краю загарбати собі.

До того часу, коли злий і хитрющий гном Злючка-Закарлючка не змовився з хлопчиком-мрійником Кікі Ару, всі такі спроби зазнавали поразки. Народ Країни Оз не підозрював про нову небезпеку. Життя у наймилішій на цілому світі чарівній країні збігало радісними щасливими днями.

У центрі Смарагдового Міста, столиці Країни Оз. є великий і прекрасний сад, оточений муром, оздобленим сяючими смарагдами. А в центрі цього саду стоїть величний палац Озми, найчудовіший будинок,

який будь-коли споруджувався на землі. На цілій сотні веж і бань там майорять прапори Країни Оз, яку населяють власне озміти, жувачі, балакуни, моргуни й ковтачі. Прапор у жувачів блакитний, а в моргунів — ясножовтий; прапор у балакунів рожевий, а в ковтачів — яскравочервоний. Державний колір Смарагдового Міста, як вам зрозуміло, — зелений. Особистий прапор Озми мав у центрі зелене коло і був поділений на чотири квадрати — блакитний, рожевий, яскравочервоний і жовтий. Це вказувало на те, що вона править усіма цими краями Країни Оз.

Чарівна Країна Оз така велика, що вся вона ще не зовсім відома дівчині-правительці, і кажуть, що в деяких її закутках, у лісах та серед гірських хребтів, у глухих долинах і непролазних джунглях живуть люди й звірі, які знають так само мало про Озму, як мало знає Озма про них. Але ці невідомі жителі Країни Оз все ж таки нечисленні в порівнянні з тими, що заселяють усі землі довкола Смарагдового міста.

І я глибоко переконаний, що мине дуже небагато часу, як усі закутки чарівної Країни Оз будуть вивчені, а жителі цих країн познайомляться з своєю правителькою, бо в палаці Озми є кілька надзвичайно допитливих її друзів, що постійно відкривають нові й незвичайні місця та різних живих істот.

Найбільшим відкривачем таких захованих куточків у Країні Оз є маленька дівчинка на ім'я Дороті, кращий друг Озми, що живе в розкішних кімнатах величного палацу своєї правительки. Дороті, звичайно, вважається принцесою в Країні Оз, але вона не любить, щоб її так величали. І через те, що вона проста, щиросерда й не хоче бути нічим іншим, як звичайною маленькою дівчинкою, то її й звуть усі просто Дороті і люблять найбільше, після самої Озми, у всій Країні Оз.

Одного ранку Дороті пройшла через парадний зал у палаці й постукала в двері до іншої дівчинки, на ім'я Трот, також гості і подруги Озми. Коли їй відповіли, що можна увійти, Дороті заглянула в кімнату й побачила, що Трот не сама, а в товаристві старого моряка з дерев'яною

ногою, який сидів біля відчиненого вікна й попихкував люлькою, зробленою з кукурудзяного качана. Цього моряка звали капітаном Біллом; він супроводжував Трот у чарівну Країну Оз і був її давнім і найвідданішим другом. Дороті теж любила капітана Білла. Зараз вона ввічливо привіталась до нього і звернулась до Трот:

— Ти знаєш, у наступному місяці день народження Озми, і я сушу собі голову над тим, який їй зробити подарунок. Вона така добра до нас усіх, що ми обов'язково повинні відзначити її іменини.

— Це вірно, — погодилась Трот. — Я також думала про те, що подарувати Озмі. Але це дуже важко придумати, бо вона вже має все, що хоче. До того ж вона фея, знає багато чарів і може вдовольнити будь-яке своє бажання.

— Ну то й що, — заперечила Дороті, — адже не це головне. Справа не в тому, що Озмі чогось невистачає, а в тому, що їй приємно буде знати, що ми незабули про її день народження. Тільки який подарунок ми можемо їй зробити?

Трот розпачливо похитала головою.

— Я думала, думала, і нічого не придумала, — заявила вона.

— І я так само, — сказала Дороті.

— Я знаю одну річ, яка їй сподобається, — втрутився в розмову капітан Білл, обернувшись до дівчаток своїм круглим обличчям, облямованим бакенбардами, і дивлячись на них великими голубими очима.

— Що ж це таке, капітане?

— Чарівна Квітка, — сказав той. — Це напрочуд гарна рослина, яка росте в золотому горщику і розквітає всіма квітами, міняючи їх безперервно одні за одними. Якусь хвилину на ній прекрасні квіти та бруньки троянд, потім — тюльпани, далі — хри… хри…

— …зантеми, — допомогла йому Дороті.

— Так, так, саме вони. Потім жоржини, далі ніжножовті нарциси, і всі букетами, букетами. Як тільки зникають одні, відразу ж з'являються інші, нового сорту, і всі вони чудово пахнуть, і розквітають вдень і вночі, з року в рік безперервно.

— Та це ж чудово! — вигукнула Дороті. — Озмі такий подарунок дуже сподобається.

— Але де ця Чарівна Квітка, і як її роздобути? — запитала Трот.

— От цього я вже не знаю, — спроквола відповів капітан Білл. — Мені про неї тільки вчора розповів Кришталевий Кіт. Він сказав, що Квітка росте в якомусь відлюдному місці на північний схід звідси.

Кришталевий Кіт, як вам відомо, блукає по всій Країні Оз, і цей малий пройда бачив багато такого, чого ніхто ще не бачив.

— Ваша правда, — глибоко замислившись, промовила Дороті. — На північний схід звідси… Значить, це мусить бути в Краю Жувачів. Далеченько. Давайте попросимо Кришталевого Кота, щоб він нам сказав, як дістатись до Чарівної Квітки.

І ось дві дівчинки разом з капітаном Біллом, що кульгав слідом за ними на своїй дерев'янці, пішли в сад і через деякий час розшукали Кришталевого Кота, який, згорнувшись калачиком, лежав біля кущика на сонечку й солодко спав.

Кришталевий Кіт — найцікавіше створіння в усій Країні Оз. Його пустив у світ знаменитий чародій доктор Піпт ще до того, як Озма заборонила своїм підданим займатися чарівництвом. Доктор Піпт створив Кришталевого Кота, щоб він ловив мишей. Але кіт відмовився ловити мишей і на нього дивились тепер більше як на щось дивне, ніж корисне.

Цей небачений кіт був зроблений з чистого кришталю, такого чистого та прозорого, що крізь нього можна було бачити все, неначе крізь шибку. Проте під маківкою голови у нього містилися дві ніжно-рожеві перлинові кульки, що правили йому за мозок. Серце в кота було виточене з криваво-червоного рубіну. Очі заміняли два великих смарагди. Та за винятком цих кольорів, геть усе в цій тварині було зроблене з чистого кришталю, і хвіст його з кришталевих ниточок виглядав справді напрочуд гарно.

— Прокинься, чуєш! — гукнув капітан Білл. — Нам треба з тобою побалакати.

Кришталевий Кіт повільно звівся на ноги, позіхнув і подивився на тих, що стояли перед ним.

— Як ви смієте мене турбувати! — сказав він буркотливим голосом. — І вам не сором?

— Зараз не до цього, — перебив його моряк. — Пам'ятаєш, ти вчора розповідав мені про Чарівну Квітку, що росте в золотому горщику?

— А що ж я, забудько! Поглянь на мій мозок, — бачиш, як він працює? Авжеж пам'ятаю! — відповів Кіт.

— То скажи, як нам її знайти?

— Цього ви не зможете. Та й не ваша це справа. Ідіть геть і не заважайте мені спати, — одрубав Кришталевий Кіт.

— Ні, ти вислухай нас, — сказала Дороті. — Ми хочемо подарувати Чарівну Квітку Озмі на іменини. Тобі ж приємно буде догодити Озмі?

— Не знаю, — відповіло дивовижне кришталеве створіння,— не знаю, чому б це мені мало хотітись догоджати будь-кому?

— У тебе ж є серце, я бачу його в тобі, — сказала Трот.

— Ще б пак! І притому чудове серце, яким я пишаюсь, — сказав кіт, скрутившись у бублик, щоб роздивитись усе своє тіло. — Але воно зроблене з рубіну й тверде, мов алмаз.

— Невже ти до всього байдужий? — запитала Т рот.

— Так, я сам досить гарний, щоб з мене милувались, чого не можна сказати про вас, — відповів кіт.

Трот засміялась, а Дороті, яка досить добре знала вдачу Кришталевого Кота, сказала примирливо:

— Ти справді незрівнянний, а якщо покажеш капітану Біллу, де знайти Чарівну Квітку, всі люди Країни Оз хвалитимуть тебе за розум. Квітка належатиме Озмі, але кожен знатиме, що її знайшов Кришталевий Кіт.

Такі слова сподобались кришталевому створінню.

— Гаразд, — сказав кіт і закрутив рожевими кульками мозку. — Я знайшов Чарівну Квітку далеко звідси, на самій півночі в Краю Жувачів, де майже ніхто не живе і куди навіть рідко хто ходить. Там через ліс

протікає річка, а посеред річки, якраз посеред лісу, є невеличкий острівець, на якому стоїть золотий горщик, і в цьому горщику росте Чарівна Квітка.

— Як же ти дістався до острівця? — запитала Дороті. — Адже кришталеві коти не вміють плавати!

— Не вміють, — погодився кіт. — Та я не боюся води. Я перейшов річку по дну.

— Під водою?! — здивовано вигукнула Дороті.

Кіт зневажливо покосився на неї.

— Не міг же я пройти поверх води, коли я йшов по дну! Коли б ти була прозорою, то всі побачили б, що твій мозок працює дуже погано. Та все одно я певен, що самі ви ніколи не знайдете цього місця. Воно завжди було невідоме людям Країни Оз.

— Але я гадаю, що ти, маючи такий чудовий рожевий мозок, зміг би знову знайти до нього дорогу, — зауважила Дороті.

— Авжеж міг би! І якщо вам потрібна та Чарів на Квітка для Озми, я піду з вами і покажу дорогу.

— Ой, який же ти добрий! — вигукнула Дороті. — З тобою підуть Трот і капітан Білл, бо це буде їхнім подарунком на день народження Озмі. Поки ви ходитимете, я теж щось знайду для неї.

— Згода. Рушаймо, капітане Білл, — сказав Кришталевий Кіт і кинувся бігти.

— Зачекай хвилинку, — попросила Трот. — Нам довго доведеться йти?

— Та, мабуть, з тиждень.

— Тоді я дещо прихоплю з собою в кошик, — сказала дівчинка й побігла в палац, щоб приготуватися до подорожі.

Розділ шостий

Подарунки на день народження Озмі

Коли капітан Білл, Трот і Кришталевий Кіт рушили за Чарівною Квіткою до відлюдного острова на далекій річці, Дороті знов почала думати над тим, що б вона могла подарувати Озмі на день народження. Незабаром Дороті зустріла Клаптикову Дівчинку й запитала її:

— Що ти збираєшся подарувати Озмі на день народження?

— Я склала для неї пісеньку, — відповіла кумедна Клаптикова Дівчинка, яку здебільшого звали просто "Клаптиком". Ця дівчинка, хоч і була набита ватою, проте мала надзвичайно строкатий клаптиковий мозок, у якому все плуталось. — Моя пісенька дуже весела, а співати її треба так:

Я дурненька.

Ви — умненька.

Люба Озмо!

Що співаю,

Я не знаю,

Але щастя вам бажаю,

Люба Озмо!

Я із клаптиків пошита,

Грубо ватою набита;

Я строката, некрасива.

Ви ж — розумна і вродлива.

Хай щастить вам щохвилини

В будні дні і в іменини,

Люба Озмо!

— Ну як, Дороті, подобається? — запитала Клаптикова Дівчинка.

— А чи справді цей віршик гарний, Клаптичку? — невпевнено запитала Дороті.

— Гарніший за будь-яку пісню, — відповіла та. — І я придумала йому чудову назву. Я назову пісеньку так: "Коли в Озми іменини, всі мусять бути веселими, бо вона ж не винувата, що колись народилась".

— Це, Клаптичку, довгувата назва, — сказала Дороті.

— Зате модна, — відповіла Клаптикова Дівчинка, перевернувшись у повітрі й ставши на одну клаптикову ніжку. — В наші дні назви іноді бувають довшими за самі пісні.

Дороті попрощалася з нею і повільно пішла до палацу. Але тут вона зустріла Бляшаного Лісоруба, який тільки ступив на парадні сходи.

— Що ти думаєш подарувати Озмі на день народження? — запитала його дівчинка.

— Це таємниця, але тобі я скажу, — відповів Бляшаний Лісоруб, який одночасно був і маршалом в Краю Моргунів. — Я наказав своїм людям зробити Озмі гарненький пояс з чудовими бляшаними самородками. Кожен бляшаний самородок буде оздоблений разком смарагдів, саме так, щоб відтінити красу бляшок. Пряжка на поясі буде з чистої бляхи! Хіба не красиво?

— Я певна, що це їй сподобається, — сказала Дороті. — А ти не підкажеш, що б могла подарувати я?

— На жаль, Дориті, нічого не можу порадити. Я три місяці сушив голову, поки придумав свій подарунок Озмі.

В глибокій задумі дівчинка обійшла навколо палац і там раптово зіткнулась із Страшилом, знаменитим опудалом Країни Оз, якому щойно двоє людей з палацу напхали ноги свіжою соломою.

— Що ти подаруєш Озмі на день народження? — запитала Дороті.

— Я хочу вразити її, — відповів Страшило.

— Розкажи мені, чим, я мовчатиму, — пообіцяла Дороті.

— Тоді слухай: у мене вже є для неї кілька солом'яних капців — з щирозолотистої соломи, завваж собі, і сплетених надзвичайно майстерно. Озма завжди захоплювалась моєю солом'яною начинкою. Отже, я певен, що їй сподобаються ці гарненькі солом'яні капці.

— Озма буде рада всьому, що їй подарують люблячі друзі, — сказала дівчинка. — А мені просто біда, любе опудалко. Я хочу подарувати Озмі таке, чого в неї ще не було, а ніяк не можу придумати.

— Те саме й мені не давало спокою, поки я не вигадав капці, — відповів Страшило. — Ти подумай іще, Дороті. Тільки так можна витиснути з себе щось путяще. Коли б я не був таким кмітливим, то ніколи б не придумав цих солом'яних взуваночок на Озмині ніжки.

Дороті попрощалася з опудалком Страшилом і пішла до себе в кімнату. Там вона сіла і спробувала ще раз добре подумати. На підвіконні, скрутившись калачиком, лежало Рожеве Кошеня. Дороті спитала в нього:

— Що б я могла подарувати Озмі на день народження?

— О, та віднеси їй молочка, — відповіло Рожеве Кошеня. — Це найкраще, що я знаю.

Кучерявий чорний песик розлігся в ногах у Дороті її подивився на неї розумними очима.

— А ти що порадиш, Тото? — звернулась до нього дівчинка — Який подарунок був би найкращий для Озми?

Маленьке чорне собача помахало хвостиком.

— Твоя любов, — сказало воно. — Озма хоче, щоб її дуже любили.

— Але ж я й так дуже люблю її, Тото!

— Тоді скажи Озмі, що тепер ти любиш її вдвоє дужче, ніж раніш.

— Це буде неправда, — заперечила Дороті, — бо я завжди любила її так, як тільки могла. А потім, знаєш, Тото, я хочу зробити Озмі якийсь подарунок, бо всі готують їй подарунки.

— Он воно що! — глибокодумно промовив Тото. — А чому б тобі не подарувати Озмі оте ні на що не здатне Рожеве Кошеня?

— Ні, Тото. це не годиться.

— То подаруй їй шість поцілунків.

— Це теж не годиться.

— Ти хочеш вигадати щось особливе, Дороті, — сказав песик. — На мою думку, ти далеко перебірливіша, ніж буде сама Озма.

Дороті вирішила, що зараз їй може допомогти тільки добра Клінда, прекрасна чарівниця Країни Оз, близька та віддана подруга Озми. Але замок Клінди стояв у Краю Балакунів і до нього було дуже далеко.

Тоді маленька дівчинка пішла до Озми й попросила дозволу скористатись Дерев'яною Конячкою та королівською Червоною Каретою, щоб поїхати до Клінди. Дівчина-правителька поцілувала принцесу Дороті й люб'язно дала на це дозвіл.

Дерев'яна Конячка була одним з найдивовижніших створінь у всій Країні Оз. За тулуб їй правила невелика колода, а за ноги — чотири деревних пагони, ввіткнуті в тулуб. На місці очей були сучечки, на передньому кіпці колоди — пропиляний рот. а замість вух вставлені дві

трісочки. Невеличка гілочка стирчала на задньому кінці колоди Вона заміняла хвіст.

Озма сама, в одну з своїх ранніх подорожей, вдихнула життя в Дерев'яну Конячку, і була така прихильна до цього кумедного створіння, що підкувала його дерев'яні копитця золотими підківками, які ніколи не зносяться. Дерев'яна Конячка була прудка і слухняна, і хоч вона вміла розмовляти, проте завжди мовчала, поки до неї не звертались. Коли Дерев'яну Конячку запрягали в Червону Карету, зовсім не потрібно було віжок, бо всі накази їй віддавали звичайною мовою.

Дороті тільки сказала, що їй треба до палацу Клінди, і Дере'вяна Конячка помчала її з шаленою швидкістю.

— Кліндо, що ви збираєтесь подарувати Озмі на день народження? — сказала Дороті, коли її привітала знаменита чарівниця. Це була висока й струнка дівчина, з гарними й величавими рисами обличчя, одягнута в чудову сукню, що дуже їй пасувала.

Чарівниця посміхнулась і відповіла:

— Зайди до мене в пашіо,{Пашіо — внутрішній дворик.} я покажу тобі.

Вони прийшли на місце, яке було з усіх боків оточене флігелями високого замку, але не мало над собою даху. Тут росло безліч квітів, били фонтани, височіли прекрасні статуї і стояло багато диванчиків та крісел з полірованого мармуру, оздоблених різьбленим золотом. На диванчиках і кріслах сиділо п'ятдесят найвродливіших молоденьких дівчат, Кліндиних подруг, яких привезли сюди з усіх кінців Країни Оз за їх розум, красу і лагідну вдачу. То була велика честь — потрапити в подруги до Клінди.

Коли Дороті ввійшла за чарівницею в цей мальовничий дворик, всі п'ятдесят дівчат ткали, і їх човники виблискували зеленкуватими і наче кришталевими нитками, яких маленька дівчинка ніколи ще не бачила.

— Що це таке, Кліндо? — запитала вона.

— Один з моїх останніх винаходів, — пояснила чарівниця. — Я знайшла спосіб робити нитки із смарагдів, спершу розм'якшуючи камінці, а потім розсукуючи їх на довгі шовковисті волокна. З цих смарагдових ниток ми тчемо матерію, щоб пошити Озмі чудову святкову сукню на її іменини. Придивись, як міняться і сяють нитки, — наче самі смарагди, з яких вони зроблені! Отже нове вбрання Озми буде чимось досі небаченим у цілому світі і якнайкраще насуватиме нашій улюбленій правительці чарівної Країни Оз.

Дороті захоплено дивилась широко розкритими очима на смарагдову матерію, клапоть якої вже виткали дівчата.

— Я ніколи не бачила нічого красивішого! — зітхнувши, промовила вона. — Але скажи мені, Кліндо, що можу я подарувати нашій правительці?

Добра чарівниця задумалась. Нарешті вона сказала:

— Як завжди, в день народження Озми в столичному палаці відбудеться великий бенкет, на який прийдуть усі наші друзі. Тому, я гадаю, що ти могла б спекти великий іменинний пиріг для Озми й поставити навколо нього свічки.

— О, всього лише пиріг! — розчаровано вигукнула Дороті.

— Нема нічого кращого на день народження, — заперечила їй чарівниця.

— А скільки ж свічок поставити на пиріг? — запитала дівчинка.

— Суцільне коло, — відповіла Клінда, — бо ніхто не знає, скільки Озмі років, хоч нам вона здається зовсім молодою, така вона свіжа та гарна.

— Пиріг не дуже схожий на подарунок, — упиралась Дороті.

— А ти зроби незвичайний пиріг, — порадила чарівниця. — Хіба ти забула про дві дюжини живих дроздів, запечених у пиріг? Ну, ти можеш взяти для свого пирога не дроздів, а щось інше, набагато цікавіше.

— Але що? — нетерпляче запитала Дороті.

— Коли я тобі скажу що, то пе вже буде не твій подарунок Озмі, а мій, — з посмішкою відповіла чарівниця. — Подумай над цим сама. Я певна, ти знайдеш щось незвичайне, що додасть багато радості й веселощів на святковому бенкеті в Озми.

Дороті подякувала своїй старшій подрузі, сіла в Червону Карету й наказала Дерев'яній Конячці одвезти її назад до палацу в Смарагдовому Місті.

По дорозі вона весь час напружено думала, як зробити іменинний пиріг незвичайним, і нарешті надумала.

Приїхавши додому, вона одразу ж пішла до Мудреця Країни Оз, у якого була окрема кімната у найвищій вежі палацу, де він, на прохання Озми, розробляв науку чарів, щоб людям Країни Оз жилося щекраще.

Мудрець і Дороті були нерозлучними друзями і зробили разом багато захоплюючих подорожей.

Мудрець Країни Оз — маленький чоловічок з лисою головою, гострими очима і круглим, життєрадісним обличчям. Він щиросердий, простий, веселий і зовсім не гордовитий. Через те його дуже люблять усі жителі Країни Оз.

— Друже, — сказала Дороті, — я хочу, щоб ви допомогли мені підготувати подарунок на день народження Озмі.

— Я завжди радий зробити приємне для тебе та Озми, — відповів він. — А що ти надумала, Дороті?

— Я хочу спекти великий пиріг, з глазуррю й свічками і, знаєте, з усякими такими штукенціями.

— Дуже добре, — сказав Мудрець.

— Посередині цього пирога я хочу залишити по рожнє місце, прикривши його тільки дашком з глазурі, — вела дівчинка далі.

— Дуже добре, — ще раз повторив Мудрець, киваючи лисою головою.

— А в цю порожнину, — сказала Дороті, — хочу сховати багато мавпочок по три дюйми кожна. Коли пиріг поставлять на бенкетний стіл, мавпочки розіб'ють глазур і почнуть танцювати на скатерті. Потім я хочу, щоб мавпочки розрізали пиріг на шматочки і роздали всім гостям.

— Вибачай мені! — закричав маленький Мудрець, заливаючись сміхом. — Оце й усе, чого ти хочеш, Дороті?

— Майже, — відповіла дівчинка. — Але ви Мудрець і, може, придумаєте щось цікавіше для мавпочок?

— Не так швидко, — відповів той. — А потім, де ти візьмеш таких крихітних мавпочок?

— Отут ви й повинні мені допомогти, — сказала Дороті. — У диких лісах в Краю Балакунів живе безліч різних мавп.

— Великих! — перебив її Мудрець.

— Так, великих. Але ми підемо туди разом, візьмемо великих мавп і ви зробите їх маленькими — по три дюйми кожну — з допомогою своїх чарів. Потім ми посадовимо цих маленьких мавпочок у кошик і принесемо додому. Після цього ви навчите їх танцю вати — отут, у вашій кімнаті, де їх ніхто не побачить, — а в день народження Озми ми посадовимо всіх мавпочок у пиріг, і вони знатимуть, що їм треба робити.

Мудрець подивився на Дороті захопленими очима, в яких читалось цілковите схвалення плану, і засміявся знову.

— Це справді дотепно, моя люба, — сказав він, — і я не бачу причини, чому б нам не зробити того, що ти кажеш. От тільки коли б нам пощастило знайти диких мавп, які погодилися б на це.

— Ви гадаєте, що вони заперечуватимуть? — спитала дівчинка.

— Напевне. Але нам, мабуть, вдасться умовити їх. У всякому разі, варто спробувати. Я допоможу тобі, коли ти погодишся, щоб цей дивовижний пиріг був нашим спільним подарунком Озмі. Я саме думав, що їй подарувати. А тепер, оскільки я маю навчити мавп і зробити їх маленькими, то, на мою думку, ти повинна взяти мене в напарники.

— Звичайно! — сказала Дороті. — Я буду дуже рада мати такого напарника.

— Ну, от і домовились, — підсумував Мудрець. — Нам треба вирушати по мавп негайно, бо потрібен ще час на їх навчання, а до лісу в Краю Балакунів, де вони живуть, далека путь.

— Я готова вирушити хоч зараз, — погодилась Дороті. — Може, попросимо в Озми Дерев'яну Конячку?

Мудрець відповів не одразу. Він спершу довгенько обмірковував цю пропозицію.

— Ні, — відповів він нарешті. — Червона Карета не пройде через густі лісові хащі, а під час розшуків мавп нам може загрожувати небезпека в тих диких місцях. Отже я пропоную запросити Лякливого Лева й Голодного Тигра. Ми доїдемо на їхніх спинах з таким же успіхом, як і в Червоній Кареті, а коли нам загрожуватимуть інші звірі, вони нас захистять.

— Оце хороша думка! — вигукнула Дороті. — Ходімте швидше до Голодного Тигра та Лякливого Лева й попросимо їх. А чи слід попереджати Озму про цю подорож?

— Я гадаю, не слід, — сказав Мудрець, беручи в руки свій капелюх і Чорний Саквояж з чарівними інструментами. — Ми ж хочемо зробити їй приємну несподіванку, і тому Озма не повинна знати, куди ми по їхали. Ми тільки залишимо записку, що повернемось за кілька днів, на той випадок, коли Озма спитає про нас.

Розділ сьомий

Ліс Гугу

В центральний, західній частині Краю Балакунів розкинулись непролазні хащі, відомі під назвою Лісу Гугу. Це найбільший ліс у Країні Оз, що простягається на багато миль в усі боки — на північ, південь,

захід і схід. Із східного боку до нього прилягають хребти скелястих гір, покритих чагарником і низькорослими покрученими деревцями. Цю місцевість ви зможете добре уявити, тільки поставте перед собою завдання намалювати ЇЇ у своєму альбомі.

Ліс Гугу є домівкою більшості диких звірів, що водяться в Країні Оз. І їх рідко хто турбує у густолистих схованках, бо немає ніякої причини, щоб люди Країни Оз ходили туди, хіба що в поодиноких випадках. Тому більшість лісових закутків не бачили жодні очі, за винятком очей самих звірів, які там живуть. Найбільші звірі мешкають у великому лісі, а менші — переважно в гірських чагарниках на сході.

Тепер вам слід знати, що в лісах, як і всюди, існують свої закони. Ці закони створили для себе самі звірі. Вони потрібні їм для того, щоб не бути у постійній сварці і не порозривати одне одного на шматки. В Лісі Гугу є король — велетенський жовтий леопард Гугу, за чиїм ім'ям і названо ліс. Король має трьох радників, які допомагають йому проводити закони в життя й підтримувати в лісі порядок, — ведмідь Бру, єдиноріг Лу і сіра мавпа Рангу. Це страшенно люті й жорстокі звірі. Вони займають такі високі посади завдяки тому, що розумніші й сильніші за своїх товаришів.

Відколи Країна Оз стала чарівною, жоден чоловік, жінка чи дитина не помирали в ній і навіть ніхто тут ніколи не хворів. Так само безсмертні в її лісах і звірі. Але незліченні роки життя безперервно додають їм спритності, зросту, розуму й сили. Звіра чи навіть людину знищити в Країні Оз взагалі-то можливо, але гак важко, що рідко хто пробує не зробити. І саме через те, що тут не існує ні хвороб, ні смерті, Країна Оз вважається чарівною. Але ми не знаємо, чи люди, які прибули в Країну Оз з інших земель (як-от, наприклад, Дороті, Блискучий Гудзик, Трот, капітан Білл, Мудрець), житимуть завжди і чи їм не можна заподіяти ран. Навіть Озма не певна в цьому, і через те всіх Озминих гостей з інших країв тут завжди дбайливо оберігають від найменшої небезпеки.

Незважаючи на лісові закони, звірі все ж таки часто гризуться між собою. Через те тут на кожному кроці можна зустріти звіра, якому то викололи око, то відкусили вухо, а то навіть одірвали цілу ногу. Король та його радники завжди карають тих. хто перший затіває сварку. Але в багатьох тутешніх звірів така люта вдача, що вони все одно час від часу кидаються в бійку, забуваючи і про закони й про кару.

Над цим неосяжним диким Лісом Гугу одного ранку пролітало два орли. Вони сіли майже в центрі нетрів на гілку височенного дерева.

— Звідси ми й почнемо свою справу, — промовив один орел, який був насправді гномом Злючкою-Закарлючкою.

— А тут живе багато звірів? — запитав другий орел, що був насправді хлопчиком Кікі Ару.

— Ліс аж кишить ними, — відповів гном. — Тут досить звірів, щоб перемогти Країну Оз, тільки б пощастило умовити їх приєднатись до нас. А щоб цього добитись, нам слід піти до них і розповісти про свої плани. Отже, ми повинні зараз же вирішити, ким нам краще стати на час перебування в лісі.

— Може, перевтілимось у звірів? — сказав Кікі.

— Звичайно. Але спершу треба добре подумати. Тут живуть найрізноманітніші звірі, а королем у них єдиний жовтий леопард. Якщо ми зробимось леопардами, король зненавидить нас. Коли ж ми перевтілимося в якихось інших звірів, нас ніхто не буде слухатись.

— А що, коли звірі нападуть на нас? — запитав Кікі.

— Я безсмертний, гном, і мені вони нічого не зможуть заподіяти, — відповів Злючка-Закарлючка.

— Я народився в Країні Оз, отже зі мною теж нічого не станеться, — сказав Кікі.

— Але для того, щоб здійснити наші плани, ми повинні завоювати довір'я усіх звірів цього лісу.

— То що ж ми зробимо? — запитав Кікі.

— Давай змішаємо докупи кілька звірів, але так.

щоб не бути схожими на жодного з них, — запропонував старий підступний гном. — Нехай голови у нас будуть лев'ячі, тіла мавп'ячі, крила орлині, а хвости диких ослів з золотими кулями на кінцях замість пучків волосся.

— А не дуже потворною буде така мішанина? — запитав Кікі.

— Чим потворніше, тим краще, — заявив Злючка-Закарлючка.

— Гаразд, — сказав Кікі. — Сидіть тут, а я перелечу на інше дерево й оберну нас обох. Потім ми зліземо з дерев і зустрінемося в лісі.

— Ні, — сказав гном, — нам не слід розлучатись Ти мусиш зробити перевтілення, поки ми разом.

— Я цього не зроблю, — рішуче запротестував Кікі. — Ви хочете розкрити мій секрет, а я цього не допущу.

Злючка-Закарлючка сердито блиснув очима, проте не наважився наполягати, бо знав, що коли образить хлопця, той може залишити його орлом назавжди. А цього йому ніяк не хотілося. Одного чудового дня хитрий гном сподівався підслухати чарівне слово, але зараз він мусив коритися Кікі.

— Гаразд, — сказав він похмуро, — роби, як тобі подобається.

Кікі відлетів досить далеко на інше дерево, звідки Злючка-Закарлючка не міг його почути, і сказав:

— Я хочу, щоб у гнома Злючки-Закарлючки й у мене самого з'явились лев'ячі голови, мавп'ячі тіла, орлині крила й хвости диких ослів з золотими кулями на кінцях замість пучків волосся — пирзкхгл!

Тільки встиг він вимовити правильно чарівне слово, як тієї ж миті набрав бажаної подоби. Кікі розправив орлині крила і, пересвідчившись, що вони досить сильні, щоб носити його мавп'яче тіло та лев'я чу голову, стрілою шугнув до того дерева, де сидів Злючка-Закарлючка. Гном був теж перевтілений і саме злазив з дерева на землю, бо густе гілля навколо заважало йому розправити крила й полетіти.

Кікі приєднався до свого товариша, і вони разом швидко опинились на землі.

Розділ восьмий

Ле-Мав-Ори зчиняють переполох

Того ранку в Лісі Гугу зчинилась бійка. Дикий кабан Чіпо лупонув хвостом жирафа Аркса, коли той снідав, засунувши голову в густолисте дерево. Аркс брикнувся й зачепив копитом велику кенгуриху Тірріп, у сумці якої сиділо маленьке кенгуреня. Тірріп, бачивши, що винуватий у цьому дикий кабан, щосили стусонула Чіпо, а сама втекла від гострих вепрячих іклів. В сум'ятті, яке почалось після цього, велетенський дикобраз встромив півсотні гострих голок у кабана, а шимпанзе кинула з дерева кокосовий горіх у дикобраза, і той миттю втягнув голову в плечі.

Все це порушувало закони лісу, і коли безладдя припинилось, леопард Гугу, король усіх звірів, скликав своїх радників, щоб вирішити, як краще покарати призвідників.

Чотири лісових повелителі тримали урочисту раду на маленькій галявці, коли раптом побачили, що до них наближається двоє дивовижних звірів, яких вони досі ніколи не бачили.

Проте жоден з чотирьох не втратив почуття власної гідності й ні на мить не показав свого здивування. Велетенський леопард простягся на весь зріст на стовбурі поваленого дерева, ведмідь Бру, як і раніше, сидів на задніх лапах перед своїм королем, сіра мавпа Рангу стояла, склавши на грудях мускулясті руки, а єдинорог Лу лежав між своїми товаришами-радниками на боці, як це звичайно роблять коні. Всі четверо мовчали, неначе змовились, і тільки зиркали на дивних істот, що не поспішаючи посувались по їхніх володіннях.

— Доброї зустрічі, брати! — сказав один з дивовижних звірів, підступаючи до групи радників, тоді як його товариш нерішуче плентався позаду.

— Ми вам не брати, — твердим голосом відповіла йому сіра мавпа. — Хто ви такі і як потрапили в Ліс Гугу?

— Ми всього лише два Ле-Мав-Ори, — сказав Злючка-Закарлючка, на ходу вигадавши це ім'я. — Наша домівка — на Небесному Острові, а на землю ми зійшли для того, щоб попередити лісових звірів про страшну небезпеку. Люди Країни Оз готують на них війну. Вони хочуть поневолити звірів, на все життя зробити їх в'ючаками й примусити слухатись наказів тільки двоногих господарів.

Глухим, сердитим ревом відповіла на це рада звірів.

— Хто, хто це збирається зробити? — скочивши на ноги, запитав єдинорог Лу високим, скрипучим голосом.

— Люди Країни Оз, — відповів Злючка-Закарлючка.

— А що ж робити нам? — поцікавився єдинорог.

— От про це я й хочу поговорити.

— Не треба говорити! Ми підемо на бій з людьми Країни Оз! — заверещав єдинорог. — Ми розіб'ємо їх. ми потопчемо їх, ми поколемо їх, ми…

— Тихше! — заревів король Гугу, і Лу слухняно замовк, хоч весь аж тремтів від гніву. Холодний, пронизливий огляд леопарда обмацував двох небачених звірів.

— Люди Країни Оз, — сказав він, — ніколи не були нашими друзями. Але вони не були нам і ворогами. Вони нас просто не чіпали, і ми їх не чіпали теж. Для війни між нами нема ніякої причини. Вони не тримають невільників. Вони не можуть використати нас, як рабів, навіть коли переможуть нас. На мою думку, ви принесли неправду, ви, дивовижні Ле-Мав-Ори, ви, змішані звірі, ні на кого зокрема не схожі!

— О, повірте моєму слову, я кажу правду! — запротестував гном у подобі страшного звіра. — Я нізащо не став би говорити неправду, я…

— Мовчати! — знов проревів король Гугу, та так грізно, що навіть Злючка-Закарлючка розгубився й одразу принишк.

— Що скажеш ти, Бру? — запитав Король, обернувшись до великого ведмедя, який до цього не промовив жодного слова.

— Звідки цей змішаний звір знає, що те, що він каже — правда? — запитав ведмідь.

— Та бачите ж, я вмію літати, бо маю орлині крила, — взявся пояснювати Гном. — Я і мій молодший товариш (він показав пальцем на Кікі) полетіли в один гайок в Країні Оз і там випадково підслухали цікаву розмову. Люди говорили, що вони нароблять багато мотузок, потім оточать цей ліс і всі інші ліси, пов'яжуть усіх звірів і заберуть їх у неволю. Отож ми й прийшли сюди попередити вас, бо ми також звірі, хоча й живемо на небі, — але ми вам друзі.

Верхня губа в леопарда піднялася, оголивши величезні ікла, гострі, мов ножі. Він обернувся до сірої мавпи.

— Яка твоя думка, Рангу? — запитав він її.

— Ваша величність, проженіть цих потвор геть, — відповіла сіра мавпа. — Це якісь провокатори, палії війни.

— Не робіть цього, почекайте! — істерично закричав єдиноріг. — Пришелець обіцяв нам порадити, що треба робити. Пропоную вислухати його. Хіба ми вже зовсім дурні, щоб не зважати на попередження?

Король Гугу обернувся до Злючки-Закарлючки.

— Говори, пришельцю! — наказав він.

— Гаразд, — почав гном. — Справа ось у чому: Країна Оз — чудова країна. У людей Країни Оз є безліч прекрасних речей — будинки з м'якими постелями найрізноманітніші смачні страви, гарний одяг, неоціненні коштовності й багато іншого, про що звірі не мають навіть уяви. Тут, у темних лісових нетрях, бідолашні звірі змушені тяжко працювати, щоб вволю попоїсти чи знайти барліг для відпочинку. Але звірі кращі за людей, і чому б їм не мати всього того, чим володіють

люди? Отож я й пропоную: поки люди Країни Оз встигнуть наробити мотузок, щоб заарканити всіх нас, нам, звірам, треба зібратись докупи, виступити проти людей і полонити їх. Тоді звірі зробляться господарями, а люди — їхніми рабами.

— А яка нам з того буде користь? — запитав ведмідь Бру.

— По-перше, це врятує вас від неволі, а по-друге, ви зможете користуватись усіма тими гарними речами, які є в людей Країни Оз.

— Звірі не знають, як користуватися людськими речами, — сказала сіра мавпа.

— Але це тільки частина мого плану, — стояв на своєму гном. — Дослухайте до кінця. Ми, два Ле-Мав-Ори — могутні чародії. Коли ви переможете людей Країни Оз, ми обернемо їх усіх на звірів і пошлемо жити в ліси, а всіх звірів обернемо на людей, і вони на славу заживуть у Смарагдовому Місті.

Звірі на мить завмерли. Потім король сказав:

— Доведи це!

— Що довести? — запитав Злючка-Закарлючка.

— Доведи, що ти можеш обернути нас. Якщо ти чародій, то зроби єдинорога людиною. Тоді ми повіримо тобі. Коли ж ти цього не зробиш, ми знищимо тебе.

— Гаразд, — сказав гном. — Але я стомився і тому доручу справу своєму товаришеві.

Кікі Ару стояв осторонь, але чув усе. Хлопець розумів, що треба підкріпити ділом хвастощі Злючки-Закарлючки. Тому він відійшов на край галявки й прошепотів чарівне слово.

Тієї ж миті єдиноріг став товстим, пикатим чоловічком, одягненим у пурпуровий костюм балакуна, і важко було сказати, хто більше здивувався — король, ведмідь, мавпа чи сам колишній єдиноріг.

— Це правда! — закричав чоловічок-звір. — Ви ж тільки погляньте на мене! Та це ж чудо!

Тепер король звірів заговорив до Злючки-Закарлючки трохи прихильнішим тоном.

— Ми змушені повірити вашій розповіді, оскільки ви довели свою силу, — сказав він. — Але якщо ви такі всемогутні чародії, то чом ви не переможете людей Країни Оз без нашої допомоги? Навіщо вам здалося турбувати нас?

— Ех, — відповів старий підступний гном. — Жоден чародій не може зробити всього. Перевтілювати нам легко тому, що ми Ле-Мав-Ори. Але ми не можемо воювати й перемогти навіть таких слабких істот, як люди Країни Оз. Однак ми залишимося з вами, даватимемо поради й допомагатимемо вам, а потім, коли настане час, ми обернемо всіх людей Країни Оз на звірів, а всіх звірів на людей.

Король Гугу подивився на своїх радників.

— Що ми відповімо цьому дружелюбному пришельцю? — запитав він.

Колишній єдиноріг Лу витанцьовував у колі й перекидався, мов клоун.

— Повірте мені, ваша величність, сказав він, — бути людиною набагато цікавіше, ніж єдинорогом.

— Ти виглядаєш якимсь дурником, — буркнула сіра мавпа.

— Зате почуваю себе чудово! — відповів чоловічок-звір.

— Я волів би залишитись ведмедем, — сказав великий Бру. — Я народився ведмедем і знаю тільки ведмежі стежки. Отже, життя ведмеже мене цілком задовольняє.

— Це тому, — сказав старий гном, — що ви не знали нічого кращого. Коли ми переможемо людей Країни Оз і ви самі станете людиною, ви будете радіти з цього.

Велетенський Леопард опустив голову на стовбур і, здавалось, глибоко замислився.

— Лісові звірі повинні вирішити це питання самі, — промовив він нарешті. — Іди, Рангу, в ліс, і нехай твоє мавп'яче плем'я розголосить наказ, щоб усі лісові звірі прийшли на велику галявину завтра до схід сонця. Коли всі зберуться, цей змішаний звір-чародій поговорить з ними і розповість їм усе, що казав нам. І якщо вони вирішать виступити проти людей Країни Оз, які нібито готують війну проти нас, я сам поведу всіх звірів на бій.

Сіра мавпа Рангу підхопилася з місця і швидко побігла в ліс виконувати наказ. Ведмідь закректав і теж пішов геть. Король Гугу підвівся, розправив своє могутнє тіло і сказав Злючці-Закарлючці:

— Зустрінемося завтра, коли сходитиме сонце, — і, зробивши кілька величезних стрибків, зник серед дерев.

Чоловік-єдинорог, залишившись на самоті з пришельцями, раптом припинив свої клоунські викрутаси.

Краще оберніть мене знову на єдинорога, — сказав він. — Мені сподобалось бути людиною, та ж лісові звірі не знають, що я їхній друг Лу, і вони ще до ранку можуть роздерти мене на шматочки.

Кікі повернув йому його справжню подобу, і єдинорог чкурнув у ліс. щоб приєднатися до своїх співбратів.

Гном Злючка-Закарлючка був задоволений з свого успіху.

— Завтра, — сказав він Кікі Ару,—ми переможе мо цих звірів і пошлемо їх воювати проти людей Країни Оз. От тоді я вже помщуся Озмі, Дороті й усім іншим своїм ворогам!

— Але ж це я усе роблю, — сказав Кікі.

— Не має значення. Зате ти станеш королем Кра їни Оз, — пообіцяв Злючка-Закарлючка.

— А дозволить мені великий леопард стати королем Країни Оз? — з тривогою запитав хлопчик.

Гном наблизився до нього й прошепотів:

— Якщо леопард Гугу стане нам на дорозі, ти обернеш його на дерево, а тоді він буде безпорадний.

— Звичайно, — погодився Кікі, а сам подумав: "Я й цього підступного гнома оберну на дерево, бо він увесь час бреше і йому ні в чому не можна довіряти"

Розділ дев'ятий

Острів Чарівної Квітки

Кришталевий Кіт був досвідченим провідником. Він повів Трот і капітана Вілла прямим та легким шляхом через усю густозаселену частину Краю Жувачів, потім у північні райони цього краю, де будинки трапляються лиш де-не-де і, нарешті, через дику пустельну місцевість, у якій зовсім не зустрічається ні будинків, ані будь-яких стежок. Проте подорож не була важкою, і кінець кінцем наші мандрівники досягли узлісся, на якому вирішили отаборитись, щоб спочити до ранку.

Капітан Білл наламав гілля і зробив маленьку хижку, саме таку, щоб у ній могла переспати дівчинка. Але спершу вони закусили тим, що Трот прихопила з собою в кошик.

— Може, й ти що-небудь з'їси? запитала дівчинка Кришталевого Кота.

— Ні, — відповіло кришталеве створіння.

— Певне, ти вже збігав на полювання і зловив мишку, — зауважив капітан Білл.

— Я?! Зловив мишу?! А навіщо це мені здалося? — здивовано запитав Кришталевий Кіт.

— Та щоб поласувати нею, — сказав моряк.

— Я забув вас попередити, — відповів скляний котюга, — що я не їм ніяких мишей. Я прозорий і кожен бачить мене наскрізь. То як би я виглядав з мишею всередині? Але справа ще й у тому, що в мене немає шлунку чи якогось іншого апарату, який би дозволяв мені щось їсти.

Очевидно, безтурботний чарівник, який мене створив, не подумав про те, що я мушу їсти.

— І ти ніколи не відчуваєш голоду та спраги? — запитала Трот.

— Ніколи. Проте, як ви знаєте, я ніколи й не шкодую, що мене зробили саме таким, бо ніде ще не зустрічав кращих за себе створінь. У мене найкрасивіший мозок у світі. Він ніжнорожевий, і ви самі можете бачити, як він добре працює.

— Цікаво, — замріяно промовила Трот, підносячи до рота хліб з варенням, — чи й мій мозок крутиться так само?

— Ні. Певен, що не так, — відповів Кришталевий Кіт, — бо тоді б він мав бути таким же гарним, як мій. Крім того, твій мозок захований під товстою, непрозорою кісткою черепа.

— Мозок, — зауважив капітан Білл, — різний у різних істот, і працює він теж по-різному. Але я помічав, що той, хто надто вихваляється своїм мозком, часто попадає у незручне становище.

Вночі дівчинку трохи турбували різні звуки, що долинали з лісу, ніби там, між деревами, пробігало багато звірів. Але капітан Білл запевнив маленьку Трот, що він захистить її від будь-якої небезпеки. І справді.

жоден звір не наважився вискочити з лісу й напасти на них.

Рано-вранці вони прокинулись і після простенького сніданку капітан Білл сказав Кришталевому Котові:

— Піднімай якір, друже, та потихеньку рушимо далі. Здається, нам уже недалеко до Чарівної Квітки?

— Так, уже недалеко, —— відповів прозорий кіт, повертаючи до лісу. — Але часу ще може піти чимало, поки ми доберемося до місця.

Згодом вони вийшли на берег річки, яка в цьому місці була не дуже широка. Та коли мандрівники по прямували вздовж берега на північ, річка почала де далі ширшати.

Раптом бірюзове листя на деревах набрало пурпурового відтінку. Трот помітила це і сказала:

— Цікаво, чому так змінився колір листя?

— Тому, що ми поминули Край Жувачів і вступили в Край Балакунів, — пояснив Кришталевий Кіт. — А ще це ознака того, що наша подорож скоро скінчиться.

Річка тут круто завертала вбік. Обійшовши поворот берегом, наші мандрівники помітили, що річка тепер стала широкою, неначе озеро, а посеред цього озера вони уздріли круглий острівець, що простягався не більше як на п'ятдесят кроків у будь-якому напрямку. Щось поблискувало на цьому крихітному острівці, і Кришталевий Кіт, зупинившись біля самої води, сказав:

— То золотий горщик, у якому росте Чарівна Квітка, дуже красива та пишна. Якщо доберетесь до острівця, ваше завдання буде виконане. Залишиться тільки віднести Квітку додому.

Капітан Білл подивився на воду і стиха почав насвистувати якусь деренчливу мелодію. Трот знала, що означало це насвистування: капітан Білл думає. А старий моряк тим часом дивився не так на острів, як на дерева, що росли неподалік од берега. Та ось він витяг з глибокої кишені своєї куртки обушок, загорнутий у старий тільник, щоб гостре лезо не порізало одежі. Потім великим складаним ножем одрізав гілку з дерева й вистругав з неї топорище.

— Ти присядь, Трот, — порадив він дівчинці, продовжуючи працювати. — У мене багато роботи, бо я надумав побудувати пліт.

— А для чого нам пліт, капітане?

— Як для чого? Щоб перебратися на острів. Адже ми не вміємо ходити під водою, по дну річки, як Кришталевий Кіт. Тому ми змушені плисти по воді.

— А ви зможете зробити пліт, капітане Білл?

— Звичайно, Трот, якщо ти почекаєш.

Дівчинка сіла на колоду і втупилась очима в острів Чарівної Квітки. Здавалось, що більше нічого не росло на цьому крихітному острівці. Наскільки можна було розібрати з такої відстані, там не росли ні дерева, ні кущі, ні навіть трава. Але золотий горщик сяяв у сонячному промінні, і Трот бачила мерехтіння яскравих барв, коли Чарівна Квітка міняла один цвіт на інший.

— Як я приходив сюди перед цим, — кинув Кришталевий Кіт, ліниво простягтись біля ніг дівчинки,— я зустрів двох Каліда саме отут на березі. Вони при бігали на водопій.

— А хто такі Каліда? — запитала дівчинка.

— Найсильніші і найлютіші страховища в усій країні Оз. Цей ліс належить тільки їм, і звідси повтікали майже всі інші звірі, за винятком мавп. Мавпи досить спритні, щоб вчасно чкурнути як можна далі від Каліда. А Каліда нападають на всіх звірів і часто б'ються навіть між собою.

— А на тебе вони не напали? — запитала Трот, страшенно розхвилювавшись.

— Ще б пак! Вони одразу ж кинулись на мене. Та я лише присів до землі, щоб не поламались мої ноги під страшною вагою цих звірів. А коли вони взялися мене кусати, я почав сміятися й глузувати з них. Ці Каліда аж казились від люті, бо мало не поламали зубів об міцний кришталь. Через деякий час вони нарешті зрозуміли, шо нічого не можуть зробити зі мною, і пішли геть. От було весело!

— Сподіваюсь, що сьогодні вони не прийдуть сюди на водопій, принаймні, поки ми тут, — сказала дівчинка. — Бо я не кришталева, так само як і капітан Білл, і якщо ті люті звірі почнуть нас кусати, нам будуть непереливки.

Капітан Білл тимчасом вирубував довгі прямі жердини, загострював їх з одного кінця, а на другому лишав гачок-рогульку. Виходили довгі ключки, схожі на ті, що ними смикають з ожереду солому. Ці жердини мали з'єднати колоди майбутнього плоту. Він уже зробив п'ять таких жердин і кінчав шосту, коли раптом Кришталевий Кіт закричав:

— Дивіться! До нас біжить Каліда!

Трот перелякано схопилась на ноги і з жахом втупилась у страшного звіра, ніби причарована його очима. А Каліда визвірився на дівчинку, і його погляд не обіцяв нічого доброго. В цей час капітан Білл гукнув:

— Тікай до річки, Трот, забреди у воду і стій там!

Дівчинка миттю послухалась цієї поради.

Моряк шкутильгнув уперед, тримаючи в Одній руці загострену жердину, а в другій — сокиру, і загородив дівчинку від звіра. Тоді розлютований Каліда з хижим ревом кинувся на нього.

За звичайних обставин капітан Білл рухався досить повільно, але зараз він був швидкий, немов блискавка. Коли Каліда стрибнув на нього,

моряк змахнув дерев'янкою, і її гострий кінець ударив звіра просто межи очі. Каліда так і покотився по землі. Звір не встиг опам'ятатись і знову скочити на ноги, а моряк уже проткнув його наскрізь гострою жердиною, і потім обушком сокири ввігнав ключку до кінця в землю. Таким чином, капітан Білл взяв у полон величезного звіра і цілком знешкодив його. Каліда рвався з усієї сили, але не міг звільнитись: рогулька міцно притиснула його до землі.

Капітан Білл знав, що він не може вбити Каліда, бо всі живі істоти в Країні Оз безсмертні. Тому він лише трохи відійшов назад і дивився, як звір пручається, реве і риє землю гострими пазурами. Потім, пересвідчившись, що Каліда не втече, моряк наказав Трот вийти з води і просушити на сонечку свої черевички та панчохи.

— Ви певні, що він не звільниться? — запитала дівчинка.

— На ньому тепер хоч млинці печи, — сказав капітан Білл.

Тоді Трот вийшла на берег, зняла черевички та панчохи і поклала їх на дерево сохнути, а моряк тим часом знову заходився біля плоту.

Каліда, переконавшись після багатьох спроб, що він не може втекти, притих, але сказав різким сердитим голосом:

— Мабуть, ви вважаєте себе розумними, пришпиливши мене кілком до землі. Та коли мої друзі, інші Каліда, прийдуть сюди, вони пошматують вас на клоччя за таку наругу надо мною.

— Може бути, — спокійно відповів капітан Білл, обрубуючи стовбури, — а може, й ні. Коли твої друзі прийдуть?

— Не знаю, — відповів Каліда. — Та коли б вони не прийшли, вам все одно не буде порятунку.

— Якщо вони хоч трохи забаряться, я закінчу свій пліт, — сказав капітан Білл.

— А що ви робитимете з цим плотом? — поцікавився полонений звір.

— Ми попливемо на острів по Чарівну Квітку, — відповів капітан Білл.

Величезний звір з хвилину дивився на нього здивовано, а потім почав реготати. Цей регіт скоріше нагадував рев, страшний і глузливий, але все ж таки це був тільки регіт.

— Добре! — вигукнув Каліда. — Прекрасно! Просто чудово! Я радий, що ви хочете забрати Чарівну Квітку! А що ви робитимете з нею?

— Ми хочемо подарувати її Озмі на день народження.

Каліда засміявся знову. Потім він ніби протверезів.

— Якщо ви переберетеся на острів на своєму плоту раніше, ніж з'являться мої співбрати, — сказав він,— ви будете від нас у безпеці. Ми плаваємо не гірше качок, і дівчинці не пощастило б утекти, зайшовши у воду. Але Каліда не ходять на той острівець.

— Чому? — запитала Трот.

Звір мовчав.

— Скажи ж нам, чому? — наполягав капітан Білл.

— Це острів Чарівної Квітки, — відповів Каліда,— а нам відомі його чари. Якби у вас не було чарівної ноги, отієї вашої дерев'янки, ви б не збили мене так легко і не проткнули б наскрізь дерев'яною шпилькою.

— Я був на чарівному острові, — сказав Кришталевий Кіт, — і дивився, як міняються квітки на чарівній рослині. Я певен, що вона надто гарна, щоб залишатися в такому відлюдному місці, де блукають тільки самі звірі, а більше ніхто її не бачить. Через те ми хочемо забрати Чарівну Квітку у Смарагдове Місто.

— Мені це байдуже, — похмурим голосом відповів звір: — Ми, Каліда, будемо задоволені, коли навіть жодна квітка не ростиме в нашому лісі. Яка з них користь?

— Ви не любите гарних речей? — запитала Трот.

— Ні!

— Не вірю, щоб вас не захоплював мій ніжнорожевий мозок, — заявив Кришталевий Кіт. — Він прекрасний, і ви можете бачити, як він працює.

Звір тільки заричав у відповідь, а капітан Білл, який уже встиг нарубати потрібних колод, почав скочувати їх на воду і зв'язувати докупи.

Розділ десятий

Чари відлюдного острівця

День уже майже кінчався, коли пліт був, нарешті, готовий.

— Він не дуже великий, — сказав старий моряк,— проте і я не дуже важкий, а ти, Трот, вдвоє легша за мене. Щождо нашого скляного кошеняти, то його зовсім можна не брати до уваги.

— А пліт не потоне? — запитала дівчинка.

— Не бійся! Його вистачить, щоб доплисти до острова й назад. А нам від цього суденця більше нічого й не треба.

Сказавши це, капітан Білл відштовхнув пліт від берега і, коли він загойдався на течії, ступив на хисткі колоди. Потім моряк подав руку Трот, яка швиденько перебралась до свого друга. Кришталевий Кіт стрибнув на пліт останнім.

Моряк вирубав довгу жердину, а також вистругав плоске весло, і ним тепер легко погнав пліт через річку. З наближенням острова Чарівну Квітку ставало видно все краще, і наші мандрівники швидко погодились, що Кришталевий Кіт навіть недооцінював її краси. Кольори квіток, що розпукали й мінялися просто на очах, були несказанно гарні та яскраві, а самі суцвіття — найрізноманітніші і справді казкові. Само собою зрозуміло, що ці квіти навіть порівняти не можна з тими, які ми знаємо.

Трот і капітан Білл так задивилйсь на Чарівну Квітку в золотому горщику, що зовсім забули про острів. Та ось пліт торкнувся прибережного піску й дівчинка раптом скрикнула:

— Як дивно, капітане Білл, що тут, крім Чарівної Квітки, більше нічого не росте!

Тоді моряк глянув на острів і побачив, що на ньому сама гола-голісінька рівна земля: ніде ні кущика, ні камінця, ані жодної стеблинки трави. Трот, бажаючи скоріше оглянути Чарівну Квітку зблизька, зіскочила з плота і побігла до золотого горщика. Там вона зупинилась і аж завмерла від подиву. Капітан Білл підійшов до неї повільнішою ходою, але теж з хвилину стояв мовчки в німому захопленні.

— Озмі вона сподобається, — кинув Кришталевий Кіт, сідаючи біля чарівної рослини й стежачи, як міняються на ній кольори та відтінки квіток. — Я певен, що це буде найкращий іменинний подарунок.

— А як ви гадаєте, капітане, горщик дуже важкий? І чи не розіб'ємо ми його, поки донесемо додому? — стурбовано запитала Трот.

— Не хвилюйся, любенька, я піднімав більші речі, — відповів моряк. — Але про всяк випадок попробуємо.

Капітан Білл хотів підступити до Квітки ближче, але не зміг одірвати ноги від землі. Дерев'янка нібито була вільна, а жива нога не рухалася * місця.

— Трот, я, здається, прилип, — промовив моряк, розгублено зазираючи собі під ногу. — Наче ні грязюки, ні клею тут нема, і все ж таки щось міцно мене тримає.

Дівчинка намірилась підійти ближче до свого друга, але враз переконалась, що не може цього зробити: земля тримала її ноги так само міцно, як і ногу капітана Білл а. Трот спробувала човгнути ними, потім почала крутити, але й це не допомагало: вона не могла ні на волосок зрушити з місця.

— Чудеса та й годі! — вигукнула дівчинка. — Що ж з нами сталось, капітане?

— Оце я й хочу второпати, — відповів моряк. Зніми черевички, Трот. Мабуть, це шкіряні підошви так прилипають до землі.

Дівчинка нахилилась і розшнурувала черевички.

але одразу ж упевнилась, що не може їх скинути. Кришталевий Кіт, що походжав довкола, ніби нічого й не сталось, раптом сказав:

— Ваша нога пустила коріння, капітане. Я бачу, як воно розростається під землею на всі боки. Те ж саме й у Трот. Ось чому ви не можете зрушити з місця.. Це коріння так міцно вас тримає.

Капітан Білл був досить товстий і через те не міг як слід роздивитись на власну ногу. Але він присів навпочіпки, пильно оглянув ступні Трот і переконався, що Кришталевий Кіт сказав правду.

— Кепські наші справи, — промовив моряк голосом, який свідчив, що йому важко в цім зізнатись. — На цьому гарненькому острівці, Трот, ми потрапили в полон, і я не можу збагнути, як ми виплутаємося з такої халепи, щоб добратися додому.

— Тепер я догадуюсь, чому з нас сміявся Каліда, — промовила в тон йому дівчинка, — і чому він сказав, що жоден з його співбратів нізащо не піде на цей острів. Жахливе створіння знало, що ми тут піймаємось, і не попередило нас.

Тимчасом Каліда, хоча й був міцно прибитий до землі кілком капітана Білла, пильно дивився на острів. Погрозливий вираз, що пробігав по його морді, коли він чинив опір і насміхався з капітана Білла та Трот, змінився тепер подивом і цікавістю. Коли ж звір побачив, що мандрівники досягли острова і зупинились біля Чарівної Квітки, з його грудей вирвалось задоволене зітхання, — довге глибоке зітхання, від якого широко роздулись його груди. І враз після зітхання Каліда раптом відчув, що кілок, який тримав його, трохи поворухнувся і ніби подався з землі.

— Ага! — пробурмотів Каліда. — Коли й далі так зітхати, то я скоро звільнюсь і втечу.

І він почав дихати глибоко-глибоко, на повну силу роздимаючи груди. З кожним зітханням йому щастило потроху висмикувати ключку із землі. І от, нарешті, впершись міцно всіма чотирма лапами в землю і востаннє глибоко зітхнувши, Каліда звільнився і став на піщаному грунті. Але кілок ще наскрізь прошивав його тіло. Тоді Каліда знайшов міцну скелю на березі річки і, приставивши до каменя гострий кінець жердини, витиснув ЇЇ з живота. Потім, заплутавши ключку в густому

колючому чагарнику, він смикнувся щосили і зовсім витягнув жердину з тіла.

— Бачите! — вигукнув Каліда. — Тепер, коли не рахувати двох дірок у мені, я такий же, яким був завжди. Але мушу визнати, щд, заполонивши мене, той старий чолов'яга на дерев'янці врятував і себе, і дівчинку.

Проте Каліда, ці найпотворніші істоти в усій Країні Оз, були все ж таки чарівними жителями чарівної країни. І тому в їхніх вдачах добре часто брало верх над лихим. Цей Каліда не був дуже мстивий, і хоч його вороги потрапили в безвихідь і їх тепер можна було покарати, він уже не відчував до них люті.

— Наш великий король усіх Каліда, — сказав звір, — володіє чарівною силою. Мабуть, він знає, як заповнити ці дві дірки в моєму тілі.

І звертаючи на Трот та капітана Білла уваги не більше, ніж ті на нього, Каліда метнувся у ліс, і потрюхав глухою стежкою, що вела в таємне лігво всіх Каліда.

Поки Каліда визволявся, капітан Білл витяг з кишені люльку, набив її тютюном і запалив. Потім, пускаючи кільцями дим, почав думати, що робити далі.

— Кришталевий Кіт, здається, почуває себе добре, — міркував він уголос, — і моя дерев'янка теж не пустила коріння і не приросла. Отже земля тут хапає тільки живе тіло.

— Це такі чари, капітане!

— Знаю, Трот, і саме це мене найдужче непокоїть. Ми живемо в чарівній країні, але жоден з нас не знає чародійства, і тому ми безсилі зарадити собі.

— А чи не зможуть нам допомогти Мудрець Країни Оз або Добра Клінда? — запитала дівчинка.

— Ах, тепер і ми починаємо братися за розум, — відповів моряк. — Тільки Де раніше були наші голови? На щастя, Кришталевий Кіт вільний. Він міг би повернутися у Смарагдове Місто й розповісти Мудрецю Країни Оз про наш полон, а потім попросити, щоб той прийшов і визволив нас.

— Ти підеш? — лагідно й ніжно звернулася Трот до кота.

— Я не розсильний, щоб мене ганяли туди й сюди, — відповіло дивовижне створіння невдоволеним голосом.

— Але ж тобі все одно треба йти додому, — сказав капітан Білл. — Наскільки я розумію, ти зовсім не збираєшся залишатися тут назавжди. А коли прийдеш додому, тобі не важко буде розповісти Мудрецю про те, що сталося з нами.

— Це правда, — сказав кіт, не підводячись з місця й ліниво вмиваючи морду кришталевою лапою. — Мені нічого не коштуватиме розповісти все Мудрецю, коли я повернусь додому.

— Ти підеш зараз? — попросила Трот. — Нам хочеться швидше вирватися звідси, і кожен у Країні Оз дізнається про тебе, й усі називатимуть тебе героєм і говоритимуть про тебе найкраще, бо ти допоміг визволити своїх друзів з біди.

Це був найкращий спосіб умовити пихатого і марнославного кота.

— Я зараз же рушаю додому, — пообіцяло кришталеве створіння, — і попрошу Мудреця прийти вам на поміч.

Сказавши це, кіт ступив до річки і зник під водою. Неспроможний упоратися з плотом сам, він пішов по дну річки, як робив і раніше, коли

навідував чарівний острівець. Незабаром дівчинка і капітан Білл помітили, як Кришталевий Кіт з'явився на протилежному березі і неквапливо потюпав у ліс, де скоро загубився серед дерев.

Трот глибоко зітхнула.

— Капітане, — сказала вона, — нам доведеться скрутно. Тут нічого їсти, і ми навіть не можемо прилягти поспати. Якщо Кришталевий Кіт не поспішить, а Мудрець забариться, я не знаю, що з нами буде.

Розділ одинадцятий

Звірі з Лісу Гугу

Наступного ранку, ледь зазоріло, в Лісі Гугу почали збиратися всі дикі звірі. Це було небачене збіговисько. Сіра мавпа Рангу познімала навіть вартових свого племені з узлісся, і кожна тварина, мала й велика, прийшла на широку галявину, призначену для зборів з приводу найважливіших справ.

У центрі галявини височів гранітний бескет з гладенькою пологою поверхнею, на якому велично напівлежав король лісу — леопард Гугу. На землі під бескетом сиділи королівські радники — ведмідь Бру, єдиноріг Лу і сіра мавпа Рангу, а перед ними стояли два дивовижних звіра, які називали себе Ле-Мав-Орами, хоч насправді були перевтіленими гномом Злючкою-Закарлючкою та мрійником Кікі Ару.

Далі, наскільки сягало око, рябіли нескінченні ряди інших звірів. Найближче до королівського бескету-трону розмістилися дрібненькі звірята, за ними йшли вовки, лисиці, рисі, гієни тощо; позад цих юрмилися мавп'ячі племена, серед яких важко було навести порядок, бо вони дражнили інших звірів і виробляли казна-що. За мавпами порозсідалися пуми, ягуари, тигри, леви та інші хижаки; далі стояли ведмеді всіх розмірів і кольорів, а за ними — бізони, дикі осли, зебри,

єдинороги; ще далі — носороги та гіпопотами, а в самому кінці галяви, біля дерев, що її закривали, бовванів ряд товстошкірих слонів, мовчазних і непорушних, мов статуї, але з блискучими розумними очима.

Було тут багато й інших звірів, так багато, що їх неможливо перелічити, а серед них чимало зовсім не схожих на тих, яких ми бачимо в звіринцях та зоопарках своєї країни. Деякі з цих звірів прийшли з гір на заході лісу, деякі з степів на сході, деякі з річки; але всі присутні визнавали владу Гугу, що протягом багатьох років мудро правив ними і примушував слухатись лісових законів.

Коли всі звірі зайняли належні їм місця на галявині й сонце кинуло на верхівки дерев свої перші промені, король Гугу підвівся на гранітному троні. Велетенський зріст леопарда подіяв на збори, як чари, — всі миттю принишкли.

— Брати! — почав леопард громоподібним голосом. — До нас завітав дивовижний чужинець, який є великим чародієм і спроможний міняти на свій розсуд подобу людей і звірів. Цей чужинець прибув разом з своїм товаришем з неба, щоб попередити нас про небезпеку, яка загрожує нам всім, і запропонувати спосіб, як її можна уникнути. Чужинець каже, що він нам друг, і він довів мені та моїм радникам свою чародійну силу. Чи згодні звірі вислухати чужинця й ту новину, яку він приніс нам із неба?

— Нехай говорить! — пролунав одностайний рев цих величезних зборів.

Гном Злючка-Закарлючка вискочив на плоский бескет поруч короля Гугу, і нова хвиля реву, на цей раз стриманішого й глухішого, посвідчила, що звірів дуже вразила його незвичайна подоба. Навколо лев'ячої голови у гнома розвівалась білосніжна грива; орлині крила, щільно притиснуті до плечей мавп'ячого тіла, були такими довгими, що мало не торкалися землі; на додаток до крил він мав дужі руки й ноги, а

на кінці довгого, сильного хвоста — велику золоту кулю. Ніколи ще не зустрічали звірі такої дивовижної істоти, і тому вже самий вигляд чужинця, про якого сказали, то він великий чародій, сповнив присутніх страхом і цікавістю.

Кікі залишився внизу і, майже захований виступом скелі, не привертав до себе уваги. Хлопчик знав, що старий гном нічого не може зробити без його чарівної сили, але він також добре розумів, що Злючка-Закарлючка блискучий промовець. Тому він уступив верховодство гному.

— Звірі Лісу Гугу! — почав гном Злючка-Закарлючка. — Я і мій товариш — ваші друзі. Ми — чарівники, і з свого небесного дому ми з краю в край оглядаємо Країну Оз і бачимо все, що в ній діється. Ми також чуємо, про що внизу говорять люди. Ось що ми почули, коли Озма, правителька Країни Оз, казала своїм людям: "Звірі з Лісу Гугу страшенно ліниві і не приносять нам ніякої користі. Давайте позв'язуємо їх мотузками і будемо бити палицями, аже поки вони згодяться працювати на нас і стануть нашими рабами". І коли люди почули це від Озми, вони зраділи, загаласували, а потім сказали: "Так ми й зробимо! Обернемо всіх звірів з Лісу Гугу на наших рабів!"

Далі старий гном не зміг говорити, такий жахливий рев вирвався з тисяч горлянок розлютованих звірів і заглушив його голос. Та ось рев поступово зав мер, як віддалений грім, і Злючка-Закарлючка продовжив:

— Підслухавши цю змову людей Країни Оз проти вашої свободи, ми поклали собі й підгледіти, що вони робитимуть. І от ми побачили, як люди почали плести мотузки, — довжелезні й короткі мотузки на зашморги для наших друзів-звірів! Вас це розсердило, і нас також розсердило, бо коли люди Країни Оз стають ворогами звірів, вони стають і нашими ворогами. Адже ми так само звірі, хоча й живемо на небі! І ми з товаришем сказали: "Треба врятувати наших друзів і помститися людям Країни Оз". Оце ми й прийшли сюди, щоб розповісти вам про небезпеку і про наш план порятунку.

— Ми самі себе порятуємо! — вигукнув старий слон. — Ми ще спроможні битись!

— Люди Країни Оз зачаровані, і ви не зможете битись проти чарів, поки самі ними не оволодієте, — відповів гном.

— Викладай нам свій план! — закричав здоровенний тигр, і інші звірі підхопили його вигук:

— Викладай свій план!

— Мій план дуже простий, — сказав Злючка-Закарлючка. — За допомогою свого чародійства ми обернемо всіх вас на чоловіків та жінок, — таких, як люди в Країні Оз, — а всіх людей Країни Оз на звірів. Тоді ви зможете жити в затишних будинках Країни Оз, їсти чудові страви людей Країни Оз, носити їхнє гарне вбрання, співати, танцювати і бути щасливими. А люди Країни Оз, перетворені на звірів, житимуть у цьому лісі, ловитвою здобуватимуть собі їжу і гризтимуться за неї, часто голодуватимуть, як зараз голодуєте ви, і не матимуть іншого місця для відпочинку, крім купи листя або нори в землі. Ставши чоловіками та жінками, ви дістанете все, чого забажаєте, а зробившися звірами, люди Країни Оз будуть жалюгідними. Такий оце наш план, і якщо ви приймете його, ми негайно вирушимо в Країну Оз і швидко переможемо наших ворогів.

Коли чужинець скінчив промову, на зборах запала мертва тиша, бо всі звірі обдумували те, що він сказав. Нарешті якийсь морж промовив:

— А ви справді можете обертати звірів на людей, а людей на звірів?

— Може, може! — закричав єдиноріг Лу, збуджено стрибаючи на місці. — Він перевтілював мене вчора ввечері, і він може перевтілити всіх вас! Король Гугу ступив на крок уперед.

— Ви чули, що сказав цей чужинець, і тепер мусите відповісти йому. Ви самі повинні вирішити: приймемо ми цей план, чи ні?

— Приймемо! — закричали деякі звірі.

— Ні! — закричали інші.

А решта просто мовчала.

Гугу обвів очима всіх присутніх.

— Подумайте ще гарненько, — запропонував він. — Ваша відповідь дуже важлива. До цього в нас не було непорозумінь з людьми Країни Оз, але ми горді й вільні, і ніколи не станемо рабами. Подумайте як слід і, коли ви будете готові відповісти, я вислухаю вас.

Розділ дванадцятий

Кікі вдається до своїх чарів

Всі звірі загомоніли одне до одного і на зборах зчинився страшенний галас. Мавпи ляскотіли, ведмеді ревли, голоси ягуарів та левів гуркотіли, вовки завивали, а слони щосили трубили в хоботи, щоб і їх було чути. Такого гармидеру ще не знав цей ліс, бо кожен звір доводив сусіді своє і, здавалося, шум не стихне ніколи.

Гном Злючка-Закарлючка махав руками і лопотів крилами, намагаючись примусити слухати його далі, але звірі вже не звертали на нього уваги. Декому з них хотілося вступити в бій з людьми Країни Оз, іншим бажалося перевтілитись, а дехто волів просто нічого не робити.

Рев і крики все наростали і досягли вже найвищої точки, як раптом усі звірі зненацька замовкли, припинили суперечки і здивовано вирячили очі на дивне видовисько.

В цей час у коло зайшов здоровенний лев — більший і сильніший за всіх присутніх тут левів, — і в нього на спині їхала маленька дівчинка, яка безстрашно посміхалась до тисячоголового зборища звірів. За левом і маленькою дівчинкою з'явився другий звір — велетенський тигр, на якому сидів смішливий маленький чоловічок з Чорним Саквояжем. Ці два дивні звірі пройшли через усі ряди переполоханих тварин і зупинились біля бескету-трону Гугу.

Тут маленька дівчинка і смішливий чоловічок спішились, а велетенський лев спитав громовим голосом:

— Хто король цього лісу?

— Я, — відповів Гугу, пильно дивлячись на лева. — Я леопард Гугу, і я король цього лісу.

— Тоді я з глибокою повагою вітаю вашу величність, — сказав лев. — Мабуть, ви чули про мене, Гугу. Моє ім'я — Лякливий Лев. Я король звірів у всьому світі.

Очі Гугу сердито спалахнули.

— Так, — сказав він, — я чув про тебе. Тебе довго називали королем усіх звірів, але для мене полохливий звір — не король.

— Він не полохливий, ваша величність, — заперечила маленька дівчинка, — він лякливий, тільки й усього.

Гугу зиркнув на дівчинку. Всі інші звірі теж подивились на неї.

— Хто ти така? — запитав король лісу.

— Я? О, я всього лиш Дороті, — відповіла дівчинка.

— Як ти посміла прийти сюди? — суворо запитав Гугу.

— А хіба що? Я ніде не боюся ходити, коли Лякливий Лев зі мною, — сказала вона. — Я знаю його дуже добре і тому можу покластися на нього. Він завжди лякається, коли ми потрапляємо в біду, і через те він лякливий. Але він страшний вояк, і через те він не полохливий. Знайте, що він не любить затівати бійки, та коли його змушують битися, тоді в світі немає звіра, який міг би його збороти.

Король Гугу подивився на велетенську, могутню постать Лякливого Лева і зрозумів, що дівчинка каже правду. До того ж усі інші леви з цього лісу вийшли тепер наперед і низько вклонилися дивному левові.

— Ми вітаємо вашу величність, — сказав один з них. — Ми знали вас багато років тому, ще до того, як ви пішли жити у Смарагдове Місто. І ми бачили, як ви билися з страшними Каліда і перемогли їх. Отже ми знаємо, що ви король усіх звірів.

— Це правда, — відповів Лякливий Лев, — але я прийшов сюди не для того, щоб правити звірами цього лісу. Тут королює Гугу, і я вірю, що він добрий король, справедливий і мудрий. Я прийшов з своїми друзями, щоб бути гостем Гугу, і розраховую на вашу гостинність.

Ці слова сподобались великому леопардові, і він квапливо сказав:

— Я з великою радістю вітаю вас у своєму лісі. Але хто ці невідомі з вами?

— Дороті представилась вам сама, — відповів Лев, — і ви полюбите її, коли познайомитесь краще. А цей чоловік — це Мудрець Країни Оз,

мій друг, який знає багато чарів і може робити дивовижні речі. А ще сюди прийшов мій вірний і випробуваний друг Голодний Тигр, який живе зі мною у Смарагдовому Місті.

— І він завжди голодний? — запитав єдинорог Лу.

— Так, — сказав Тигр, відповідаючи на запитання сам. — Я завжди голодний на товстеньких дітей.

— То хіба ви не можете знайти товстеньких дітей у Країні Оз, щоб наїстись? — знов запитав єдинорог Лу.

— Звичайно, їх там багато, — відповів тигр, — та, на щастя, у мене така ніжна вдача, що я не можу дозволити собі їсти маленьких дітей. Через те я завжди голодний. Але я ніколи не їм діточок, бо цього не дозволяє мені моя вдача.

Ніхто з присутніх на галяві звірів не здивувався так раптовій появі чотирьох мандрівників, як гном Злючка-Закарлючка. І він страшенно злякався, бо пізнав у них своїх найзапекліших ворогів. Але гном розумів, що він добре замаскований подобою чудернацького звіра і тому пришельці не розпізнають у ньому колишнього короля гномів. Це його трохи заспокоїло, і гном вирішив, що Мудрець і Дороті не зруйнують його планів.

І все ж таки важко було сказати, що думає загальне зборище звірів про нових гостей. Дехто дивився на них лютими очима, але більшість, здавалося, були просто спантеличені. Проте всі зацікавились і принишкли, мовчки й уважно прислухаючись до всього, що тут говорилось.

Щождо Кікі Ару, який залишався непомітним за виступом бескету-трону, то його спершу стривожило прибуття мандрівників навіть більше за самого Злючку-Закарлючку, і хлопчик сказав собі, що коли він не

діятиме швидко, не питаючись поради в старого гнома, їхню змову напевне розкриють, і плани завоювання Країни Оз розсиплються на порох. Кікі не подобались також дії самого Злючки-Закарлючки, бо колишній король гномів хотів усе робити на власний розсуд і примушував хлопця, який один володів силою перевтілення, слухатись його наказів, ніби Кікі був йому слугою.

А ще стурбувало Кікі те, що сюди приїхав справжній мудрець, який, за чутками, володів багатьма чарівничими силами, і цей Мудрець мав при собі чарівничі інструменти в Чорному Саквояжі. Мудрець був другом людей Країни Оз і, очевидно, він спробує запобігти війні між звірами Лісу Гугу та людьми Країни Оз.

Такі думки промайнули в голові хлопчика-мрійника, поки Лякливий Лев і король Гугу розмовляли між собою, і саме через це Кікі почав зараз робити деякі дивні речі.

Поблизу того місця, де він стояв, у бескеті чорніла глибока розколина. Хлопець всунув у цю розколину і олову й прошепотів тихо, щоб ніхто не почув:

— Я хочу, щоб Мудрець Країни Оз зробився лисицею — пирзкхгл!

Мудрець, який з усмішкою на обличчі стояв поряд своїх друзів, раптом відчув, що обернувсь на лисицю, і його Саквояж упав додолу. Кікі простягнув руку і схопив Саквояж, а лисиця закричала на весь голос:

— Зрада! Серед нас є зрадник, що володіє чарами!

Всіх стривожив цей крик, а Дороті, побачивши свого старого друга в біді, заверещала й вигукнула:

— Простіть мене!

Але в наступну мить маленька дівчинка перетворилась на ягнятко з м'якою білою шерсткою. Дороті так розгубилась, що враз після цього замовкла, і тільки здивовано поводила довкола круглими оченятами.

Очі Лякливого Лева спалахнули недобрим вогнем Звір приготувався до стрибка і, лупцюючи об землю хвостом, пильно вдивлявся у всіх, силкуючись викрити підступного чаклуна. Але Кікі знову сховав голову в розколину бескету, ще раз вимовив чарівне слово, і величезний Лев зник, а на його місці постав маленький хлопчик в одязі жувача. Хлопчик-жувач був такий же розлючений, як і лев, але він був маленький і зовсім безпорадний.

Гном Злючка-Закарлючка побачив, що діється, і злякався, щоб Кікі не зруйнував усі його плани. Тому він звісився зі скелі і закричав:

— Облиш, Кікі, облиш!

Та Кікі не послухався. Замість того він обернув гнома на гуску, чим мало не до смерті настрахав старого Злючку-Закарлючку.

Тимчасом Голодний Тигр був свідком усіх цих перетворень і напружено шукав очима їх винуватця Коли Злючка-Закарлючка заговорив до Кікі, Голодний Тигр здогадався, що то і є чаклун. Тоді він зробив несподіваний стрибок і кинувся усім своїм могутнім тілом на Ле-Мав-Ора, який притулився до скелі. Кікі не помітив наближення тигра, бо все ще не витягав голови з розколини, і важке тіло тигра притисло його до землі саме в ту мить, коли він уп'яте сказав пирзкхгл!

Одразу ж Тигр, що вже почав душити його, обернувся на кролика і втратив вагу, а Кікі підскочив, розправив свої орлині крила і полетів між гілля дерев, де його не так легко могли дістати звірі. Він дуже вчасно зробив це, бо король Гугу вже підповз до краю бескету й приготувався плигнути на хлопця.

З дерева Кікі обернув Гугу на товсту жінку-балакунку і заливався сміхом, дивлячись, як вона стрибає від люті і як всіх звірів вразила нова подоба їхнього короля.

Учасники зборів затремтіли від страху. Вони дуже боялись розділити долю Гугу. І тоді почалася панічна втеча. Сіра мавпа Рангу, мов ошпарена, метнулася в ліс. Ведмідь Бру та єдинорог Лу чкурнули щодуху слідом за нею. Слони й собі повернули в хащі, а всі інші звірі, великі й малі, кинулися врозтіч по джунглях. Вони бігли не оглядаючись, аж поки галявина лишилась далеко позаду. Мавпи подерлись на дерева і перескакували з гілки на гілку, щоб їх не затоптали більші звірі. При цьому вони були такі швидкі та спритні, що випередили всіх. Панічний страх, здавалось, наздоганяв лісових мешканців, і вони забігли так далеко від жахливого чаклуна, як тільки могли.

Але обернені лишились на галяві. Вони були такі вражені й розгублені, що могли тільки сторопіло і безпорадно поглядати одне на одного, хоч усіх їх і розсердило те, що над ними вчинили.

— Хто ви? — спитав хлопчик-жувач кролика.

— Хто ви? — спитала лисиця в ягняти.

— Хто ви? — спитав кролик у жінки-балакунки.

— Я Дороті, — відповіло кучеряве ягнятко.

— Я Мудрець, — відповіла лисиця.

— Я Лякливий Лев, — відповів хлопчик-жувач.

— Я Голодний Тигр, — відповів кролик.

— Я король Гугу, — відповіла жінка-балакунка.

Та коли вони запитали гуску, хто вона така, гном Злючка-Закарлючка не відповів нічого.

— Я просто гуска, — сказав він, — а ким була раніше — не пам'ятаю.

Розділ тринадцятий

Втрата Чорного Саквояжа

Кікі Ару, в подобі Ле-Мав-Ора, видерся на височенне дерево і заховався в густомуплетиві гілок, де його ніхто не міг би помітити. Там він розкрив Чорний Саквояж Мудреця, з яким прилетів від бескету. Хлопцеві кортіло скоріше побачити, як виглядають чародійні інструменти Мудреця, бо він сподівався скористатися деякими з них, щоб ще збільшити свою силу. Та коли Кікі Ару почав витягати із Саквояжа одну річ за другою, всі вони виявились зовсім незрозумілими для нього. А раз так, то вони були йому і зовсім непотрібні.

Кікі Ару, звичайний хлопчик-мрійник, зовсім не був мудрецем або чаклуном. Він ие міг робити нічого незвичайного і лише вмів користуватись чарівним словом, яке викрав у власного батька на Горі Жвак. Через те, поміркувавши трохи, Кікі повісив Чорний Саквояж Мудреця на гілку дерева, а сам спустився нижче, щоб подивитись, чим зайняті його жертви.

Всі вони стовпились на плоскій вершині бескету і про щось, очевидно, радились. Але розмова велася так тихо, що Кікі не розбирав слів.

— Звісно, це нещастя, — сказав Мудрець у лисячій подобі, — але наше перевтілення викликане чаклунством, яке легко розбити. Треба

тільки знати його суть і мати відповідні інструменти. В моєму Чорному Саквояжі є такі інструменти. Та от де подівся Саквояж?

Ніхто цього не знав, бо ніхто не бачив, що Кікі Саквояж забрав.

— Давайте пошукаємо, може, знайдеться, — запропонувала Дороті-ягня.

Вони спустилися з бескета й обшарили вздовж і впоперек усю галявину, але ніде не побачили Саквояжа з чарівницькими інструментами Мудреця. Гуска шукала найзавзятіше, бо, коли б їй пощастило знайти Саквояж, вона мала на думці так заховати інструменти, щоб Мудрець назавжди їх втратив. Гном дуже боявся, як би Мудрець не повернув йому справжнього вигляду разом з іншими та не впізнав у ньому колишнього короля гномів. Тоді б його остаточно вигнали з Країни Оз і всі його сподіванки на завоювання цієї країни розвіялися б вітром.

Добре подумавши, Злючка-Закарлючка прийшов до висновку, що Кікі Ару непогано зробив, обернувши на звірів пришельців з Країни Оз. Щоправда, лісові звірі страшенно наполохались і тепер нізащо не погодяться, щоб їх обернули на людей. Проте Кікі може зробити це і без їхньої згоди, а коли вони наберуть людської подоби, їх не важко буде умовити виступити на завоювання Країни Оз.

Отже не все ще втрачено, думав старий гном, і зараз для нього найкраще — приєднатися до хлопчика-мрійника, який володіє секретом перевтілення.

Переконавшись, що Чорного Саквояжа Мудреця немає на галявині, Гуска перевальцем подалася в ліс. Відійшовши на таку відстань, що інші вже не могли її чути, вона почала гукати:

— Кікі Ару! Кікі Ару! Кря-кря! Кікі Ару!

Тим часом хлопчик-жувач, жінка-балакунка, лисиця, ягня і кролик після всіх невдалих спроб знайти Саквояж, засмучені повернулися на скелю.

— А де ж гуска? — запитав Мудрець.

— Мабуть, кудись забігла, — відповіла Дороті — Цікаво, ким вона була раніше?

— Я гадаю, — сказав король Гугу в подобі товстої жінки, — що гуска — це той чужинець, який підбурював нас на війну проти людей Країни Оз. А коли так, то його обернення — це. лише трюк, щоб обдурити нас, і він зараз пішов приєднатися до свого напарника, отого злого Ле-Мав-Ора, який слухався всіх його наказів.

— Що ж ми робитимемо далі? — запитала Дороті. — Може, повернемось такими, як є, до Смарагдового Міста й попросимо добру Клінду розбити ці чари?

— Іншого виходу немає, — відповів Мудрець-лисиця. — І візьмемо з собою короля Гугу, щоб Клінда повернула йому справжню подобу. Але мені страшенно не хочеться залишати тут чарівничих інструментів, бо без них я й мудрець не мудрець. Крім того, якщо я повернуся до Смарагдового Міста в подобі лисиці, люди Країни Оз подумають, що я зовсім безсилий Мудрець і втратять до мене всяку повагу.

— Давайте ще пошукаємо ваші інструменти, — запропонував Лякливий Лев, — а коли вже не знайдемо Чорного Саквояжа в цьому злощасному лісі, то повернемось додому такими, як є.

— А за чим ви сюди приходили? — поцікавився Гугу.

— Ми хотіли позичити дюжину мавп, щоб скористатися їх послугами в день народження Озми, — пояснив Мудрець. — Ми збиралися їх

зменшити, а потім навчити різних фокусів й посадити в іменинний пиріг Озми.

— Розумію, — сказав король Гугу. — Тільки для нього потрібна згода сірої мавпи Рангу. Вона верховодить над усіма племенами мавп.

— Здається, тепер це запізно, — сумовито промовила Дороті. — То був чудовий план, але ми самі попали в біду… Мені страшенно не подобається бігати ягням…

— Ти така гарненька й пухнаста. — сказав Лякливий Лев.

— Ну то й що, — відповіла Дороті. — Мені цього не треба. Я народилася простою дівчинкою і ніким іншим бути не хочу.

Кришталевий Кіт, хоч і мав незговірливу вдачу та погані манери, проте розумів, що Трот і капітан Білл — його друзі. А ще йому не давало спокою те. що це ж він привів їх на острів Чарівної Квітки, де вони вскочили в страшну біду. Рубінове серце Кришталевого Кота було холодне й нечутливе. Та все ж таки це було серце. А мати хоч будь-яке серце, значить, мати й співчуття до інших. Однак дивовижне прозоре створіння не бажало, щоб Трот і капітан Білл помітили його жалість до них. Тому Кіт просувався дуже повільно, поки не перейшов річку і не загубився серед дерев у лісі. Тоді він узяв напрямок на Смарагдове Місто і помчав так швидко, ніби то кришталева стріла пролетіла над полями й долинами. Оскільки ж кіт був кришталевим, то він не знав утоми і, не маючи потреби спочивати в дорозі, добіг до палацу Озми нечувано швидко.

— Де Мудрець? — запитав він у Рожевого Кошеняти, яке, згорнувшись калачиком на нижній східці при вході в палац, вигрівалось на сонечку.

— Не турбуйте мене, — ліниво відповіло Рожеве Кошеня, якого звали Евріка.

— Мені негайно треба знайти Мудреця! — сказав Кришталевий Кіт.

— То.й шукайте собі, — порадило Евріка і знову заплющило очі.

Кришталевий Кіт метнувся вгору по сходах і ледве не збив з ніг Тото, маленького Доротиного песика.

— Де Мудрець? — запитав кіт.

— Подорожує з Дороті, — відповів Тото.

— Коли й куди вони поїхали? — допитувався кіт.

— Вони вирушили вчора, і з їхньої розмови я зрозумів — вони подались у великий ліс, що в Краю Жувачів.

— Лишенько! — вигукнув Кришталевий Кіт. — Але ж це дуже далеко!

— Так вони ж поїхали на Голодному Тигрі і Лякливому Леві, — пояснив Тото, — а Мудрець захопив з собою Чорний Саквояж з чарівними інструментами.

Кришталевий Кіт добре знав великий Ліс Гугу, бо, мандруючи невтомно по всій Країні Оз, проходив його вже не раз. Кіт пригадав, що Ліс Гугу лежить ближче до острова Чарівної Квітки, ніж Смарагдове Місто. Отже, коли б йому пощастило розшукати там Мудреця, він провів би його через Край Балакунів аж туди, де Трот і капітан Білл перебувають у полоні. Край Балакунів страшенно дикий, його навіть

рідко хто навіщає. Та для Кришталевого Кота не існувало невідомих шляхів. Принаймні він гадав, що це не забере багато часу.

Ні про що більше не питаючи, кіт вискочив з палацу і махонув од Смарагдового Міста, вибравши найпрямішу дорогу до Лісу Гугу. І знову полетіло це дивовижне створіння через усю країну, мов світловий промінь, і ви б здивувались, коли б я сказав, як швидко кіт досяг узлісся великого лісу.

На верхівках дерев не сиділи на варті мавпи, які завжди попереджали криками звірів про наближення чужинців, і це було так незвичайно, що навіть Кришталевий Кіт здивувався. Посуваючись далі в ліс, він натрапив на вовка, який спершу кинувся полохливо від нього тікати. Але потім, побачивши, що це лиш Кришталевий Кіт, вовк зупинився, і кіт помітив, що сірячок увесь тремтить, ніби хтось його страшенно налякав.

— Що трапилось? — запитав кіт.

— Страшний чаклун об'явився між нами! — вигукнув вовк. — Він міняє подобу всіх звірів — оком навіть не встигнеш змигнути, — і робить усіх своїми рабами.

Кришталевий Кіт засміявся і сказав:

— Ха, та то ж Мудрець Країни Оз! Він може трохи пожартувати з лісовими мешканцями, але нізащо не скривдить жодного звіра.

— Ні, я кажу не про Мудреця, — пояснив вовк. —-І якщо Мудрець Країни Оз — це той смішливий маленький чоловічок, який приїхав на велетенському тигрі до нас на галявину, то і його обернув страхітливий чаклун.

— Обернув Мудреця? Але ж це неможливо! — заявив Кришталевий Кіт.

— Виявляється, що можливо. Я на власні очі бачив, як його обернули на лисицю, а дівчинка, що приїхала з ним, стала кучерявим ягням.

Кришталевий Кіт був украй здивований.

— Коли ж це сталося? — запитав він.

— Зовсім недавно, на нашій галяві. Там зібралися всі тутешні звірі, але вони розбіглися хто куди, коли чаклун почав перевтілювати їх. І щастя моє, що мені пришилося втекти таким, яким я завжди був. Але й досі я не можу побороти страху і хочу десь заховатись.

З цими словами вовк побіг далі, а Кришталевий Кіт, який знав, де велика галявина, попрямував до неї. Тільки тепер він просувався повільніше, а його рожевий мозок крутився з величезною швидкістю, бо кіт у цей час обдумував ті незвичайні новини, які розповів йому вовк.

Підійшовши до галявини, Кришталевий Кіт побачив лисицю, ягня, кролика, хлопчика-жувача і товсту жінку-балакунку, які безцільно нишпорили по траві, бо вони знову шукали Чорний Саквояж з чародійними інструментами.

Кіт постежив за ними хвилинку, а потім повільно вийшов на відкрите місце. Одразу ж до нього підскочило ягня і закричало:

— Дивіться, Мудрець, сюди прийшов Кришталевий Кіт!

— Де він, Дороті? — запитала лисиця.

— Ось тут!

Жінка, хлопчик і кролик приєдналися до лисиці та ягняти, і всі вони тепер стояли перед Кришталевим Котом. Перебиваючи одне одного, вони майже хором запитали:

— Ти бачив Чорний Саквояж?

— Часто, — відповів Кришталевий кіт, — але не зараз.

— Він зник, — сказала лисиця, — і ми повинні знайти його.

— Ви Мудрець? — запитав кіт.

— Так.

— А хто ці інші?

— Я Дороті, — сказало ягня.

— Я Лякливий Лев, — сказав хлопчик-жувач.

— Я Голодний Тигр, — сказав кролик.

— Я Гугу, король цього лісу, — сказала товста жінка.

Кришталевий Кіт присів на задні лапи і засміявся.

— Ха-ха-ха! Як це смішно! — вигукнув він. — Хто ж це з вас так пожартував?

Це зовсім ніякі не жарти, — заявив Мудрець. — Це страшний, жорстокий злочин, і чаклун, який його зробив, має голову лева, тіло мавпи, крила орла і чималу кулю на кінці ослячого хвоста.

Кришталевий Кіт засміявся знову.

— То цей чаклун мусить виглядати ще кумедніше за вас, — сказав він. — А де ж він зараз?

— Десь тут, у лісі, — відповів Лякливий Лев.

Він недавно злетів на отой високий клен. — бо він може лазити, як мавпа, і літати, як орел. а потім зник десь у лісі.

— Із ним був ще один чаклун, точнісінько такий самий, як його товариш, — додала Дороті. — Та вони, мабуть, посварились, бо зліший з них обернув свого товариша на гуску.

— І що сталося з тією гускою? поцікавився кіт, роздивляючись на всі боки.

— Очевидно, вона пішла шукати свого напарника, — відповів король Гугу. — Але гуска не може ходити дуже швидко і, коли ми захочемо, то легко її знайдемо.

— Гірше за все те, — сказав Мудрець, — що про пав мій Саквояж. Він щез, коли мене обернули на лисицю. Якби він знайшовся, я б легко розбив ці чари, і ми б знову стали тими, ким були досі. Друже коточку, ти допоможеш нам розшукати Чорний Саквояж?

— Звичайно, — відповів Кришталевий Кіт. — Але я гадаю, що той дивовижний чаклун забрав його з собою. Якщо він справді чаклун, то знає, що вам потрібен Саквояж, а він, мабуть, боїться вашої сили. Отож він, певне, й украв Саквояж, і ви не побачите його, доки не розшукаєте самого чаклуна.

— Це досить переконливо, — зауважило ягня-Дороті. — Твій рожевий мозок працює сьогодні винятково добре.

— Якщо Кришталевий Кіт правий, — сказав Мудрець урочистим голосом, — то перед нами ще більше труднощів. Той чаклун дуже небезпечний, і коли ми наблизимось до нього, він може обернути нас у щось ще гірше.

— Я не знаю, що може бути гіршим, — пробурмотів Гугу, страшенно обурений тим, що його зробили товстою жінкою.

— В усякому разі, — сказав Лякливий Лев, — найкраще, що ми можемо зробити зараз — це знайти чаклуна і спробувати відібрати в нього Чорний Саквояж. Нам, може, пощастить викрасти його або ж удасться вмовити чаклуна повернути нам інструменти.

— А чому б не розшукати спершу гуску? — запитала Дороті.—Гуска тепер сердита на чаклуна, і вона, певне, згодиться допомогти нам.

— Це непогана думка, — відповів Мудрець — Ходімте, друзі, знайдемо гуску. Давайте розділимось і будемо шукати в різних напрямках. Хто перший уздрить гуску, нехай приведе її сюди: тут ми знову всі зберемося через годину.

Розділ чотирнадцятий

Мудрець дізнається про чарівне слово

Обернений на гуску Злючка-Закарлючка, який у свій час вважався королем гномів, і справді був дуже сердитий на Кікі Ару, навіть сердитіший за інших, кому також змінили подобу. Гном люто ненавидів птахів, бо птахи несуть яйця, а всі гноми до смерті бояться яєць. До того ж гуси винятково дурні птахи, і Злючці-Закарлючці було дуже соромно, що його обернули саме на гуску. Але найбільше гнома лякало ге, що він, чого доброго, ще може знести яйце!

Отже, Злючка-Закарлючка боявся самого себе і боявся всього, що його оточувало. Він знав, що коли яйце торкнеться його, він загине. Крім того, майже кожен звір у лісі легко може роздерти гуску. І тоді настане кінець старому Злючці-Закарлючці.

Однак, помимо цих страхів, гном був сповнений ще й люті до Кікі, якого він мріяв піймати в пастку.

хитрощами виманивши секрет чарівного слова. Хлопець здуру міг зіпсувати все, що старий горбань уже встиг зробити. Але Злючка-Закарлючка догадався, що прибуття Мудреця налякало Кікі, і не шкодував, що хлопець обернув Мудреця та Дороті на безпорадних тварин. Гнома дратувало і сердило тільки власне обернення, і він гасав по лісу, шукаючи Кікі, щоб набрати кращої подоби і схилити хлопця до свого плану підкорення Країни Оз.

Кікі Ару забіг не дуже далеко, бо його самого здивували не менше за інших блискавичні перетворення, і він тепер думав, що робити далі. Гном Злючка-Закарлючка був властолюбний і підступний, і Кікі розумів, що на нього не можна звірятись. Але гном міг складати такі плани і змови, на які в хлопчика-мрійника ніколи б не стало розуму. Тому, коли Кікі, глянувши крізь гілля дерева, побачив унизу гуску й почув, як вона викрикує: "Кікі Ару! Кря-кря! Кікі Ару!", хлопець стиха відповів їй: "Я тут", і перелетів на найнижчу гілку.

Гуска задерла голову й побачила його.

— Ти все зіпсував! — вигукнула гуска. — Навіщо ти це зробив?

— А так мені захотілось,— відповів Кікі. — Ви поводились зі мною, ніби я ваш слуга, от я й показав мешканцям лісу, що я сильніший за вас.

Гуска тихо засичала, але Кікі не почув цього.

Старий Злючка-Закарлючка швидко оволодів собою і пробурмотів під ніс: "У хлопця розуму не більше, як у гуски, хоч поки що мені доводиться ходити в гусячій подобі! Зараз я з ним буду лагідний, зате стану нещадним, коли він опиниться в моїх руках". А вголос гном сказав Кікі:

— Гаразд, відтепер я визнаватиму тебе своїм господарем. Хоча ти й зіпсував усю справу, але ми ще можемо завоювати Країну Оз.

— Як? — запитав хлопчик.

— Перш за все оберни мене знову на Ле-Мав-Ора, а тоді ми поговоримо докладніше, — запропонував гном.

— Гаразд, почекайте тут, — сказав Кікі і подерся вище на дерево. Там він прошепотів чарівне слово, і гуска обернулась на Ле-Мав-Ора.

— Чудово! — задоволено промовив гном, коли Кікі скочив до нього з дерева. — Тепер давай знайдемо затишне місце, де б нас не підслухали звірі.

Вони довго йшли лісом, аж поки натрапили на місцину, де дерева були нижчі й росли рідше, а серед цих розкиданих дерев проглядала галява, хоча й не така велика, як та, що на ній відбувалися збори всіх лісових звірів. Зупинившись на краю галяви, гном і Кікі подивились в її протилежний кінець і побачили на деревах цілу зграю мавп, які галасливо обговорювали пережите на зборах.

Старий гном прошепотів Кікі, що не слід виходити на відкрите місце і попадатися на очі цим мавпам.

— Чому? — спитав хлопчик, відступаючи трохи назад.

— Тому, що оті мавпи стануть нашою армією, армією, яка завоює Країну Оз, — сказав гном. — Сідай, Кікі, отут біля мене і мовчи, а я поясню свій план.

Але ні Кікі Ару, ні Злючка-Закарлючка не помітили, що хитра лисиця весь час бігла за ними аж від того дерева, під яким гуска знову обернулась на Ле-Мав-Ора. І цілком зрозуміло, що лисиця, яка була насправді Мудрецем Країни Оз, бачила обернення гуски. Тепер вона вирішила не спускати із змовників очей і простежити, що вони робитимуть далі.

Лисиця здатна бігти через ліс дуже тихо, не роблячи анінайменшого шуму, і тому вороги Мудреця навіть не підозрювали про його присутність. Та коли вони посідали на краю галяви спиною до Мудреця, той не знав, чи слід йому підповзти ближче і підслухати їхню розмову, ризикуючи тим, що його побачать, чи краще сховатися десь поблизу, доки Ле-Мав-Ори рушать далі.

Обмірковуючи це питання, Мудрець раптом помітив неподалік величезне дерево з дуплом приблизно на висоті трьох футів од землі.

Лисиця-Мудрець вирішив, що найбезпечніше буде сховатися в цьому порожнистому дереві. Він стрибнув у дірку й зігнувся в дуплі так, що визирали тільки його очі, і звідти почав стежити за двома Ле-Мав-Орами.

— План у мене такий, — сказав гном, звертаючись до Кікі і розмовляючи так тихо, що Мудрець чув лише гудіння його голосу. — Оскільки ти можеш обертати кого завгодно у що завгодно, ми зробимо з. цих мавп справжню армію, і з цією армією завоюємо Країну Оз.

— Але з цих мавп не вийде великої армії, — заперечив Кікі.

— Нам треба сильна, а не велика армія, — відповів гном. — Ти обернеш кожну мавпу на людину-велетня, одягнеш в гарну військову

форму і вкладеш всім у руки гострі мечі. Там з півсотні мавп, а п'ятдесят велетнів складуть саме таку армію, яка нам потрібна.

— А для чого їм мечі? — запитав Кікі. — Адже ніхто не може вбити людини з Країни Оз.

— Вірно, — сказав Злючка-Закарлючка. — Людей з Країни Оз не можна вбити, але їх можна посікти на дрібні шматочки, і хоч кожен шматочок буде живий, ми розкидаємо їх так, що вони будуть зовсім безпомічні. Отже, люди Країни Оз боятимуться мечів нашої армії і ми легко їх переможемо.

— Думка нібито непогана, — відповів хлопчик схвально. — І в такому разі нам не доведеться більше вовтузитися з іншими мешканцями лісу.

— Авжеж. Ти так налякав звірів, що вони тепер нізащо не погодяться допомогти нам завоювати Країну Оз. Але оті мавпи — страшенно дурні істоти. Отже, коли їх обернути на велетнів, вони робитимуть усе, що ми накажемо. Можеш ти обернути їх усіх за одним махом?

— Ні, кожну треба обертати окремо, — сказав Кікі. — Але на всіх п'ятдесят мавп піде не більше години. Сидіть тут, Злючко-Закарлючко, а я оберну першу мавпу, — он ту, що на гілці зліва, — на велетня з мечем.

— Куди ти йдеш? — запитав гном.

— Я не можу вимовляти чарівного слова в будь-чиїй присутності, — заявив Кікі, твердо вирішивши не допустити, щоб його підступний товариш дізнався про секрет. — Тому я відійду, щоб ви нічого не чули.

Злючці-Закарлючці це дуже не сподобалось, але він усе ще сподівався заскочити хлопця зненацька і викрасти в нього чарівне слово. І він ледь помітно кивнув своєю лев'ячою головою.

Кікі підвівся і відійшов трохи в ліс. Тут він помітив дуплисте дерево. На щастя, це було саме те дерево, у якому сховався Мудрець країни Оз у лисячій подобі.

Як тільки Кікі підбіг до дерева, лисиця втягла голову в плечі, і її зовсім стало не видно в темному дуплі, коли дивитися знизу. Кікі встромив морду в дірку і прошепотів:

— Я хочу, щоб ота мавпа на гілляці зліва обернулась на велетня в п'ятдесят футів зросту, одягненого у військову форму і з гострим мечем у руці пирзкхгл!

Після цього він побіг до Злючки-Закарлючки, але лисиця-Мудрець луже чітко чув кожне вимовлене ним слово.

Мавпа негайно обернулась на велетня, і велетень цей був такий високий, що коли став на землю, його голова вистромилась над найвищими деревами в лісі. Мавпи зчинили страшенний лемент, але, мабуть, не зрозуміли, що велетень був однією з них.

— Чудово! — вигукнув гном. — Поспішай. Кікі, і оберни всіх інших.

Кікі знову підбіг до дерева і, просунувши голову в дірку, прошепотів:

— Я хочу, щоб і сусідня мавпа стала таким же велетнем-солдатом — пирзкхгл!

І знов лисиця-Мудрець почув чарівне слово, а також його правильну вимову. Але він сидів тихенько в дуплі і чекав, щоб почути це слово ще раз, аби добре його запам'ятати й часом не забути.

Кікі бігав на край галявини й повертався знову до дуплистого дерева, аж поки вимовив чарівне слово шість разів і шість мавп перетворились на небачених велетнів.

Тоді Мудрець вирішив, що він може спробувати й собі скористатися чарівним словом. І як тільки Кікі побіг до гнома, лисиця вистромила з дірки голову й тихо промовила:

— Я хочу, щоб отой звір, який зараз біжить на галяву, обернувся на ліщиновий горіх, — п ирзккхгл!

Тієї ж миті мрійник Кікі Ару в подобі Ле-Мав-Ора зник, а по землі покотився маленький горіх, і скоро зупинився.

Мудрець був у захопленні і вискочив з дупла саме в ту мить, коли Злючка-Закарлючка блукав довкола очима, намагаючись зрозуміти, що сталося з Кікі. Та замість Кікі гном уздрів лисицю і рвучко схопився на ноги. Мудрець не знав справжньої сили цього дивовижного звіра, тому він вирішив не ризикувати.

— Я хочу, щоб оце страховисько перетворилося на волоський горіх — пирзккхгл! — сказав Мудрець уголос. Та він не зовсім точно вимовив чарівне слово і Злючка-Закарлючка не змінився. Зате гном одразу ж зміркував, що "пирзккхгл!" — це і є чарівне слово. Тому він підскочив до лисиці і закричав:

— Я хочу, щоб ти обернувся на гуску — пирзккхгл!

Але гном також неправильно вимовив Чарівне Слово, бо почув його вперше, та й то спотвореним. Отже, лисиця теж не змінилась, хоч змушена була втекти, щоб її не схопив розлючений гном.

Злючка-Закарлючка почав вимовляти чарівне слово на всі лади, сподіваючись підібрати до нього ключ, і лисиця, сховавшись у кущах, навіть дещо стривожилась, як би це йому не вдалося. Але Мудрець Країни Оз був досвідченим у таких чарівницьких справах; він взяв себе в руки і незабаром пригадав абсолютно точно, як Кікі Ару вимовляв

Чарівне Слово. І от він повторив те саме речення, яке казав перед цим, і гном Злючка-Закарлючка обернувся на звичайнісінький волоський горіх.

Після цього Мудрець вискочив з кущів на галявину і сказав:

— Я хочу стати самим собою — пирзкхгл!

Тієї ж миті він знову став Мудрецем Країни Оз. Підібравши ліщиновий та волоський горіхи, Мудрець обережно поклав їх собі в кишеню й побіг на велику галяву.

Ягня-Дороті захоплено замекало, побачивши свого старого друга в його звичайному вигляді. Решта обернених, так і не знайшовши гуски, також були всі тут. Товста жінка-балакунка, хлопчик-жувач, кролик і Кришталевий Кіт з усіх боків оточили Мудреця й допитувались, як усе сталося.

Та перш ніж розповідати про свої пригоди, Мудрець повернув усім (зрозуміло, за винятком Кришталевого Кота) їх природний вигляд і, коли спала перша хвиля радості, докладно повідав про те, як йому пощастило розкрити таємницю чарівника і перетворити обох Ле-Мав-Орів у такі речі, які не можуть розмовляти, а значить, не можуть і допомогти собі. І маленький Мудрець показав своїм здивованим друзям ліщиновий та волоський горіхи на доказ того, що він каже правду.

— Але послухайте! — вигукнула Дороті, — що сталося з тими велетнями-солдатами, які раніш були мавпами?

— Ет! Я зовсім забув про них! — признався Мудрець. — Очевидно, вони й досі стоять там у лісі.

Розділ п'ятнадцятий

Самотня Качка

Трот і капітан Білл стояли перед Чарівною Квіткою, міцно припнуті корінням до землі.

— Капітане, ви хочете їсти? — запитала маленька дівчинка, сумно зітхнувши, бо вона простояла на одному місці вже кілька годин підряд.

— Бачиш, Трот, — відповів моряк, — я б не відмовився перекусити, коли б сюди подали обід, але мені здається, що старі люди легше переносять голод, ніж молоді.

— Я не певна в цьому, любий мій друже Білл, — замислено сказала дівчинка. — Вік, звичайно, має значення, але ще більше значення має, по-моєму, зріст. Ви вдвоє більші за мене, отже і їсти вам повинно хотітися вдвоє дужче.

— Так воно, мабуть, і є, — відповів моряк, — бо я уже просто не в змозі терпіти. Але сподіваюсь, що Кришталевий Кіт поспішить, а Мудрець не гаятиме часу, щоб вчасно прибути до нас.

Трот зітхнула ще раз і знову почала дивитись на прекрасну Чарівну Квітку, бо більше їй нічого й не залишалося робити. А на квітці в цей час з'явилися пуп'янки рожевих піонів, які тут же розквітли, але скоро поступилися місцем перед суцвіттям голубих лілій. Потім на дивній рослині зацвіли ніжножовті хризантеми, і, коли вони розкрили всю свою привабливість, їх місце заступили чарівні білі квіткові м'ячі, вкриті малиновими цяточками. Таких квітів Трот не бачила ніколи.

— Я вже стомилася дивитись, як нескінченно міняються самі лише квіти та квіти, — нетерпляче сказала дівчинка.

— Але ж вони такі гарні, — зауважив капітан Білл.

— Авжеж, гарні. Та коли б можна було приходити сюди, щоб тільки досхочу помилуватися з Чарівної Квітки і не вростати, — оце було б по-

справжньому гарно. А якщо ти змушений стояти тут і дивитись на неї, хочеш того чи не хочеш, в цьому вже мало радості. Мені б хотілось, капітане, щоб замість квітів тут хоч ненадовго почали рости фрукти.

Не встигла вона цього сказати, як білі м'ячі з малиновими цяточками зникли, а на їх місці зарясніли чудові стиглі персики. Від подиву й захоплення дівчинка радісно скрикнула, потім нахилилась до рослини і зірвала з кущика персик. Вона тут же почала його їсти й відчула, що він дуже смачний. Капітан Білл трохи розгубився, коли побачив, що бажання дівчинки здійснилось так швидко. Та перш ніж він встиг зірвати хоча б один фрукт, персики зникли, а їх місце зайняли банани.

— Рвіть, капітане! — вигукнула Трот. Вона ще не доїла персика, але вільною рукою вже вхопилась за банан і зірвала його з куща.

Старий моряк тільки сторопіло кліпав очима. Тепер він і собі простягнув руку, та було запізно, бо на місці бананів уже гойдалися лимони.

— Не рвіть! — закричала Трот. — Цього ви не зможете їсти. Почекайте, капітане, чогось іншого.

На рослині з'явились кокосові горіхи, але капітан Білл тільки похитав головою.

— Це теж не підходить, — сказав він, — бо нам нічим їх розбити.

— Один усе ж таки зірвіть, — порадила Трот.

Але кокоси вже зникли, поступившись місцем перед темнопурпуровими грушоподібними фруктами, яких ще ніколи не бачили наші друзі. Капітан Білл знову завагався і Трот сказала:

— Ви прогавили персики й банани. Якщо ви, капітане, будете й далі таким неповоротким, то залишитесь без нічого. Давайте я поділюся з вами своїм бананом.

Поки вони говорили, Чарівна Квітка зарясніла важкими червонобокими яблуками, що росли на кожній гілочці. Тепер капітан Білл уже не вагався. Він простягнув обидві руки і зірвав одразу два яблука, тоді як Трот ледве встигла зірвати одне.

— От дивно, — промовив моряк, хрумаючи яблуко, — як ці фрукти залишаються справжніми фруктами, коли їх зірвеш з куща, але буквально тануть у повітрі, коли їх не чіпаєш?

— Тут усе дивне, — сказала дівчинка, — бо ж ми живемо в казковій країні. Он знову лимончики. Не чіпайте їх, бо рот зведе, такі вони кислі. О! Дивіться, сливи! — вона швиденько засунула яблуко в кишеню фартушка і встигла зірвати аж три сливи, — кожну завбільшки з яйце. Капітан Білл також схопив кілька штук, але обоє були такі голодні, що одразу ж почали їсти свої яблука та сливи, хоч на чарівному кущі весь час мінялися й мінялися найрізноманітніші фрукти. Капітан на мить припинив жувати і схопив чудову канталупу, яку він затис під пахвою, а Трот, покінчивши із сливами, набрала повну жменю вишень і зірвала один помаранч. Коли ж на кущі промайнули майже всі відомі нам фрукти, все це припинилось, і знов почали розпускатися різні квіти.

— Чому ж це зникли фрукти? — здивовано промовила Трот, хоч тепер вона про це й не шкодувала, бо мала їх уже досить, щоб затамувати голод.

— А ти ж сама побажала, щоб фрукти з'явились не надовго, — сказав моряк. — От воно так і сталось. Очевидно, коли б ти сказала назавжди, на кущику завжди росли б самі тільки фрукти.

— Тільки чому виконується моє бажання? — запитала дівчинка. — Адже я не фея і не мудрець і не знаю ніяких чарів.

— Я так гадаю, — відповів капітан Білл, — що цей острівець чарівний, і кожен, хто на нього попаде, може наказувати кущикові робити все, що завгодно, і він буде слухатись.

— То ви, капітане, гадаєте, що я можу побажати чого завгодно і матиму його? — нетерпляче запитала дівчинка.

— А чого ти хочеш, Трот?

— Я хочу, щоб зникло коріння під нашими ногами і щоб ми звільнились.

— А ти спробуй, Трот.

Вона спробувала, але безуспішно.

— Спробуйте ви, капітане, — запропонувала Трот.

Капітан Білл теж побажав звільнитись, проте й він не досяг ні найменшого успіху.

— Ні, — сказав він, — це нам нічого не дасть. Всі побажання стосуються тільки чарівної рослини. Однак я радий, що можна примусити її давати нам фрукти, бо так ми хоч не помремо з голоду, поки до нас прибуде Мудрець.

— Але я дуже втомилася стояти, — пожалілась дівчинка. — Коли б я могла підняти хоч одну ногу, щоб дати їй спочити, я відчула б себе щасливою.

— І я так само, Трот. Це завжди так: як тобі щось дуже кортить зробити, а ти почуваєш свою безсилість, муки стають нестерпними.

— Люди, які можуть коли завгодно піднімати ноги, не знають, яке це щастя, — замріяно сказала Трот. — Я навіть не уявляла раніше, що рухати ногами так приємно.

— Багато є речей на світі, яких не цінують люди, — відповів моряк. — Якщо тобі забиває дух, то змога вільно дихати здається найбільшим щастям у світі. Коли людина здорова, вона навіть не думає про те, що здоров'я — її найбільший скарб. Та варто їй тільки захворіти, і вона вже з тугою згадує ті часи і бажає, щоб вони повернулись. Ніхто не дякує природі, що вона дала людині пару ніг, поки не втратить однієї з них, як втратив я; а тоді залишається тільки радіти, що збереглася хоч друга.

— Ваша дерев'янка не така вже й погана, капітане, — зауважила дівчинка, пильно оглянувши дерев'яну ногу моряка. — Принаймні вона не пускає коріння на цьому чарівному острові, як наші живі ноги.

— Та я й не скаржусь, — відповів капітан Білл. — Трот, а що то пливе до нас? — додав раптом він, дивлячись поверх Чарівної Квітки на воду.

Дівчинка теж поглянула туди і сказала:

— Це якийсь птах. Дуже схожий на качку, хоч я ніколи не бачила качок з таким строкатим пір'ям.

Птах швидко і граціозно плив до чарівного острова, і коли він наблизився, наші друзі аж роти пороззявляли від подиву, таким пишним було його вбрання. Пір'я на птахові переливалося всіма відтінками зеленого, синього й пурпурового кольорів, голівка була жовта з червоним пером-чубком, а хвостові пера — білі й фіалкові. Підпливши до острова, птах вийшов на берег і неквапливим перевальцем попростував

до них, повертаючи голову то в один, то в другий бік, ніби краще хотів роздивитись на дівчинку та моряка.

— Ви чужинці, — сказав птах, зупиняючись поруч них, — і чарівний острів захопив вас у полон.

— Ваша правда, — зітхнувши, промовила Трот, — ми пустили коріння. Але сподіваюсь, що ми не будемо рости?

— Ні, ви будете вростати, — сказав птах. — Ви ставатимете меншими з кожним днем, аж поки від вас нічого не лишиться. На цьому зачарованому острові завжди так буває.

— Звідки тобі це відомо, і хто ти така? — запитав капітан Білл.

— Я Самотня Качка, — відповів птах. — Сподіваюсь, ви чули про мене?

— Ні, — сказала Трот, — я, наприклад, не чула. А чому ж ви самотня?

— Бо я не маю ні сім'ї, ні родичів, — відповіла качка.

— І друзів теж не маєте?

— Не маю. І мені зовсім нічого робити. Я прожила на світі безліч років і житиму завжди, бо я жителька Країни Оз, де ніхто не вмирає. Тож уявіть, як мені жити рік за роком, не маючи ні друзів, ні сім'ї, ні жодної роботи. Тепер вам зрозуміло, чому я самотня.

— А чому ж ти не заведеш собі хоча б кілька друзів і не підшукаєш якогось заняття? — поцікавився капітан Білл.

— Я не можу завести собі друзів, бо всі, кого я зустрічала, — птаха, звіра чи людину, — всі вони були неприємні мені. Через кілька хвилин мені набридне й ваше товариство, і тоді я піду геть, залишивши вас тут самих, — сказала Самотня Качка. — А що стосується роботи, то я не бачу в ній користі. Всі, кого я зустрічала, хоч щось та роблять, і я вирішила, що це банально й нецікаво і що краще залишатися цілком самотньою.

— А хіба вам не треба добувати собі їжу? — запитала Трот.

— Ні, не треба. В моєму діамантовому палаці, трохи вище по річці, їжа доставляється мені чарами. Але я рідко їм, бо це теж дуже банально.

— То ти, певно, чарівна качка? — зауважив капітан.

— Чому це?

— Та бачиш, звичайні качки не мають діамантових палаців і чарівної їжі, як ти.

— Вірно. І в цьому ще одна причина моєї самотності. Вам слід запам'ятати, що я єдина така качка в усій Країні Оз, і я ненавиджу всіх інших качок у цілому світі.

— Мені здається, що вам подобається бути самотньою, — зауважив капітан Білл.

— Точно я не можу сказати, чи це мені подобається, — відповіла качка, — та оскільки така моя доля, я пишаюсь нею.

— А як трапилось, що в Країні Оз з'явилася єдина й отака Самотня Качка? — з цікавістю запитала Трот.

— Багато років тому я знала це, та тепер зовсім забула, — відповіла качка. — Причина появи речі не така важлива, як сама річ, отже не варто нічого пригадувати і досить лише знати, що я самотня і єдина.

— На мою думку, ви почували б себе щасливі шою, коли б спробували що-небудь робити, — сказала Трот. — Якщо не можете нічого робити для себе, то робіть для інших, і тоді у вас заведеться багато друзів, і ви перестанете бути самотньою.

— Ви вже починаєте мені обридати, — сказала Самотня Качка, — і я змушена піти звідси й покинути вас.

— Допоможіть нам, — попросила дівчинка. — Якщо ви володієте хоч якоюсь чарівною силою, ви можете виручити нас із біди.

— Я не маю такої сили, щоб вивести вас із чарівного острова, — відповіла Самотня Качка. — Мої чари дуже прості, але мене вони цілком задовольняють.

— Якби ми могли присісти, ми уже почували б себе краще, — сказала Трот, — але тут ні на що сісти.

— Значить, ви повинні стояти, — відповіла Самотня Качка.

— Але ти, мабуть, володієш достатньою чарівною силою, щоб дати нам пару стільців, — сказав капітан Білл.

— Качки не знають, що таке стільці, — відповіла качка.

— Але ж ти незвичайна качка!

— Це правда. — Дивне створіння, здавалось, на хвилину замислилось, пильно оглядаючи дівчинку та моряка своїми круглими

чорними очима. Потім зоно сказало: — Іноді, коли сонце стоїть у зеніті, я вирощую поганку, щоб сховатись від палючого проміння. Мабуть, ви зможете сидіти на поганках.

— Звичайно, якщо вони будуть досить міцними, щоб витримати нас, — відповів капітан Білл.

— Ну, тоді я, раніше, ніж піти, дам вам парочку, — сказала Самотня Качка і почала тупцятись на одному місці. Вона тричі пройшла по колу в лівий бік, а потім тричі в правий. Потім тричі скакнула на одній нозі вперед і тричі назад.

— Що ви робите? — поцікавилась Трот.

— Не заважай. Це таке заклинання, — відповіла Самотня Качка, але тепер вона почала бурмотіти щось схоже на крякання і що начебто не мало ніякого змісту. Це тривало так довго, що Трот нарешті не витримала й вигукнула:

— Чи не можна швидше кінчити це заклинання? Якщо для того, щоб виростити пару нещасних поганок, вам треба ціле літо, то невелика ви чарівниця.

— Кажу ж тобі, не перебивай! — суворо нагримала на дівчинку Самотня Качка. — Якщо ти набридатимеш мені, я піду геть, не закінчивши свого заклинання.

Після цієї погрози Трот принишкла, а качка забурмотіла щось далі. Капітан Білл стиха посміхнувся і прошепотів Трот:

— Для птаха, який ніколи нічого не робить, ця качка досить метушлива. Тільки я не певен, що на її поганках можна буде посидіти.

Та не встиг моряк докінчити своєї думки, як раптом відчув, як до нього щось доторкнулося; він обернувся й побачив величезну поганку, саме там, і саме такого розміру й форми, щоб на ній сидіти. Друга поганка з'явилась позаду Трот, і дівчинка з радісним вигуком сіла на неї і відчула, що поганка м'яка і зручна, наче крісло. Навіть вага капітана Білла не могла зламати поганку, і коли обоє нещасних добре вмостились, вони побачили, що Самотня Качка пішла геть і була вже біля самої води.

— Дуже вам вдячні! — закричала Трот, а моряк гукнув і від себе:

— Ми тебе не забудемо!

Та Самотня Качка не звернула на це уваги. Навіть не глянувши більше в їх бік, яскравопера птиця залізла у воду і граціозно попливла геть.

Розділ шістнадцятий

Кришталевий Кіт знаходить Чорний Саквояж

Коли Кікі Ару обернув шість мавп на шість велетнів-солдатів по п'ятдесят футів зростом, їхні голови виткнулись над верхівками дерев, які в цій частині лісу були трохи нижчими, ніж в інших місцях; та хоч дерева росли тут порівняно рідко, тіла велетнів-солдатів виявились такими товстими, що вщерть заповнили вільний простір, і гілля стиснуло їх з усіх боків.

Звичайно, Кікі допустився помилки, зробивши солдатів такими великими, бо тепер же вони не могли вийти з лісу. Дерева тримали їх міцно в полоні й не давали ступити найменшого кроку. Навіть коли б ці солдати стояли на сусідній маленькій галявці, то й тоді б нікуди не було їм шляху, а вони ж з'явились на світ за галявкою, серед дерев.

В першу мить інші мавпи, які залишились самі собою, злякалися солдатів і чкурнули чимдуж у гущавину віт. Та скоро, переконавшись, що велетні стоять собі тихенько-смирненько і тільки невдоволено бурчать про якесь обернення, зграйка мавп повернулася назад і почала зацікавлено розглядати їх, не мдючи й гадки, що то ж їхні родичі та друзі.

Голови солдатів стирчали вище дерев, і тому вони не бачили мавп; велетні нездатні були навіть підвести руку, щоб оголити гострі мечі, так міцно їх тримало густолисте гілля. Помітивши цілковиту безпорадність солдатів, мавпи почали плигати по них, і скоро вся мавп'яча зграя була вже на плечах велетнів і зазирала їм в обличчя.

— Я Ебу, твій батько, — закричав один солдат мавпі, що видерлась йому на ліве вухо, — але якась зла тварюка зачарувала мене!

— А я твій дядько Пікер, — сказав другий солдат іншій мавпі.

Незабаром всі мавпи знали правду. Їм було дуже шкода своїх друзів та родичів, і вони страшенно розсердились на того, хто так жорстоко позбиткувався з їх племені. На верхівках дерев зчинився лемент і гвалт, на який почали збігатися інші мавпи. Незабаром вони заповнили всю галявину і дерева навколо неї.

Сіра мавпа Рангу, що була проводирем усіх мавп'ячих зграй у лісі, почула крики й прибігла дізнатись, яка біда стряслася з її народом. Мудріша й досвідченіша за інших мавп, Рангу відразу здогадалась, що це обернення — справа рук чужого чаклуна в подобі змішаного звіра. Та поглянувши на бідолашних полонених, вона побачила їх дитячу безпорадність і переконалась, що нічим не зможе їм допомогти. Тому Рангу, хоча й боялася зустрітися з страшним чарівником, мерщій побігла на велику галяву, щоб розповісти королю Гугу про лихо та розшукати Мудреця Країни Оз, щоб він порятував її зачарованих одноплемінників.

Рангу примчала на велику галяву саме тоді, коли Мудрець повернув усім своїм друзям їх природний вигляд. Сірій мавпі було дуже приємно почути, що злий чарівник у подобі дивовижного звіра вже переможений.

— Але тепер, о всемогутній Мудрецю, ви повинні піти туди, де стоять шість моїх братів, обернені на шість велетенських людей, — сказала Рангу, — бо коли їх так залишити, вони помруть, вони загинуть.

Мудрець відповів не одразу. Він зміркував, що випала добра нагода умовити Рангу дати йому кілька мавп у Смарагдове Місто для іменинного пирога Озми.

— Це дуже важко зробити, о сіра мавпо Рангу, — сказав Мудрець, — бо чим більші велетні, тим могутніші над ними чари і тим важче буде повернути їм природний вигляд. Але я подумаю.

Мудрець відійшов на другий кінець галяви, сів на колоду і зробив вигляд, ніби глибоко замислився.

Кришталевого Кота дуже зацікавила розповідь сірої мавпи, і йому закортіло побачити, як виглядають велетні-солдати. Почувши, що їхні голови стирчать над верхівками дерев, Кришталевий Кіт вирішив, що коли він вилізе на високе дерево, яке стоїть на краю галяви, то зможе побачити голови велетнів. Нічого нікому не кажучи, кришталеве створіння підійшло до дерева і, встромляючи гострі кришталеві пазури в кору, легко і швидко видерлось на самісіньку його маківку. Оглянувши зверху ліс, Кришталевий Кіт чітко побачив шість велетенських голів, хоч вони й бовваніли дуже далеко від цього місця. Але то було справді дивовижне видовище, бо на величезних головах красувалися ще більші картузи з червоними і жовтими плюмажами, а обличчя солдатів виглядали хоча й лютими, але разом з тим і кумедними, бо мавп'ячі серця велетнів у цей час були переповнені страхом.

Задовольнивши свою цікавість, Кришталевий Кіт неквапливо почав злазити з дерева. Раптом на одному з численних сучків він помітив Чорний Саквояж Мудреця. Кіт вхопився за нього своїми кришталевими зубами, і хоч Саквояж був досить важкий для такої тварини, все ж таки посилив зняти його з сучка і благополучно знести на землю. Пошукавши очима Мудреця й побачивши, що той сидить на пеньку, Кіт заховав Саквояж серед листя, а сам підійшов до Мудреця.

— Я забув сказати, — промовив Кришталевий Кіт, — що Трот і капітан Білл у небезпеці, і я прийшов сюди, щоб повести вас рятувати їх.

— Що ж ти наробив, коточку! Чому не сказав мені одразу? — вигукнув Мудрець.

— Тому, що застав тут небачений переполох і зовсім забув про Трот та капітана Білла.

— А що з ними стряслося? — запитав Мудрець.

І Кришталевий Кіт розповів, як . вони пішли по Чарівну Квітку для подарунку на день народження Озмі і як потрапили в пастку на дивовижному острові. Мудрець не на жарт стривожився, але тільки похитав головою і сумовито промовив:

— Боюсь, що я не зможу допомогти любим друзям, бо загубив свій Чорний Саквояж.

— А якщо я знайду його, ви підете до них? — запитав Кіт.

— Звичайно, — відповів Мудрець. — Тільки не думаю, що Кришталевому Коту, хоч у нього і рожевий мозок, пощастить знайти те, чого не знайшли ми всі разом.

— Ви не захоплені моїм рожевим мозком? — різко випалив кіт.

— Він у тебе чудовий, — сказав Мудрець. — Але ж ти згоден, що то не справжній мозок? Отже від нього не можна дуже багато вимагати.

— А якщо я знайду ваш Чорний Саквояж, і знайду не пізніше, як за п'ять хвилин, ви визнаєте, що мій рожевий мозок кращий за ваш, людський?

— Так, я визнаю, що він кращий слідопит, — неохоче відповів Мудрець, — але ти цього не зможеш зробити. Ми шукали скрізь, і все ж таки Чорного Саквояжа не знайшли.

— Це свідчить, як багато ви знаєте! — буркотливо відповів Кришталевий Кіт. — Постежте з хвилину за моїм мозком і подивіться, як він крутиться.

Мудрець постежив, бо йому дуже хотілося повернути свій Чорний Саквояж, і переконався, що рожевий мозок Кришталевого Кота справді крутився дивовижним способом.

— Тепер ідіть за мною, — наказав Кришталевий Кіт і повів Мудреця просто до того місця, де сам же заховав Саквояж у листі. — Як підказує мені мій мозок, — урочисто промовило кришталеве створіння, — ваш Чорний Саквояж мусить бути тут.

Кіт розгріб листя і витяг Саквояж, який Мудрець схопив із радісним вигуком. Тепер, коли чарівні інструменти знову потрапили йому до рук, він впевнився, що визволить і Трот і капітана Білла.

Сіру мавпу Рангу розбирала нетерплячка. Вона наблизилась до Мудреця і сказала:

— Ну, а як же бути з тими бідолашними зачарованими мавпами?

— Давайте умовимось, Рангу, — відповів маленький чоловічок, — якщо ви дозволите мені взяти дюжину мавп у Смарагдове Місто і потримати їх до дня народження Озми, я розіб'ю чари над шістьма велетнями-солдатами і поверну їм звичайний вигляд.

Але сіра Мавпа похитала головою.

— Я не можу цього зробити, — заявила вона. Мавпи будуть дуже самотні й нещасливі у Смарагдовому Місті, а ваші люди дражнитимуть їх і жбурлятимуть у них камінням. Це змусить їх захищатися й кусатись.

— Люди не бачитимуть їх до іменинного обіду Озми, — пообіцяв Мудрець. — Я зроблю їх дуже маленькими, чотиридюймовими, триматиму в гарненькій клітці у власній кімнаті, де їх ніхто не скривдить. Я годуватиму їх найсмачнішими стравами, навчу робити дотепні фокуси, а в день народження Озми сховаю цих дванадцять крихітних мавп у святковий пиріг.

Коли Озма розріже пиріг, мавпочки вискочать на стіл і почнуть показувати свої фокуси. А наступного дня я принесу їх назад у ліс і зроблю такими ж, які вони і зараз, і їм буде що розповісти своїм друзям. Що ви на це скажете, Рангу?

— Я вже сказала своє ні, — відповіла сіра мавпа. — Я не хочу, щоб моїх мавп робили маленькими і примушували виступати з фокусами перед людьми.

— Ну що ж, — спокійно відповів Мудрець, — тоді мені тут нічого робити. Ходімо, Дороті, — гукнув він до маленької дівчинки, — нам треба поспішати.

— Ви не хочете порятувати отих шість мавп, обернених на велетнів-солдатів? — з тривогою запитала Рангу.

— А чому я мушу їх рятувати? — відповів Мудрець. — Якщо ви відмовляєтесь зробити мені послугу, то не чекайте послуги й від мене.

— Зачекайте хвилину, — сказала сіра мавпа. — Я передумала. Якщо ви навчите моїх дванадцять мавп чомусь хорошому, а потім цілими й здоровими повернете їх у ліс, я дозволяю вам узяти їх.

— Дуже вдячний, — бадьоро відповів Мудрець. — Ходімте ж негайно і порятуємо тих велетнів-солдатів.

Вся компанія гуртом залишила галяву і поспішила до того місця, де серед дерев стояли велетні. Сотні мавп — мартишок, павіанів, орангутангів — зібралися навколо, і їх сердиті розмови чути було за багато миль. Але сіра мавпа швидко припинила галас, і Мудрець одразу приступив до діла. Одного за одним він знищив усіх велетнів, і шестеро звичайнісіньких мавп, таких, якими вони були завжди, радісно кинулися в обійми своїх друзів.

Дії Мудреця дуже сподобались великій армії мавп, і коли сіра мавпа Рангу сказала, що Мудрець хоче позичити дюжину мавп, щоб узяти їх тижнів на два у Смарагдове Місто, і попросила добровольців вийти наперед, то майже сотня мавп погодилась на це, такою великою була довіра до цього маленького чоловічка, що врятував їхніх товаришів.

Мудрець вибрав з них дюжину, які здавалися йому найкмітливішими і з доброю вдачею, а потім розкрив свій Чорний Саквояж і витяг з нього дивовижну таріль, срібну зі споду і золоту всередині. На цю таріль він насипав якогось порошку і підніс до нього вогонь. З'явилась ціла хмара диму, що огорнула всіх дванадцять мавп і самого Мудреця, а коли дим розвіявся, таріль перетворилась на золоту клітку із срібними прутами, дванадцять мавп стали зростом близько трьох дюймів і всі вони зручно сиділи в клітці.

Тисячі волохатих створінь, що на власні очі бачили це чарівництво, були вражені вкрай. На знак свого захоплення Мудрецем, вони голосно загавкали і затрусили гілками дерев, на яких сиділи.

Дороті сказала:

— Це був чудовий фокус, друже Мудрець!

А сіра мавпа додала:

— Ви справді наймогутніший Мудрець у всій Країні Оз!

— Е, ні, — скромно заперечив маленький чоловічок. — Чари Клінди кращі за мої, хоча й мої годяться в деяких випадках. А тепер, Рангу, бувайте здорові. Обіцяю повернути цих мавп такими ж здоровими й щасливими, як зараз.

Мудрець забрався верхи на Голодного Тигра і, щоб мавп не дуже трясло, обережно тримав клітку в руках. Дороті їхала на спині Лякливого Лева, а Кришталевий Кіт біг, як і раніше, попереду, показуючи їм дорогу.

Король Гугу видерся на стовбур і дивився, як вони від'їжджають, але, прощаючися з ними, величезний леопард сказав:

— Тепер я переконався, що ви друзі звірам і що мешканці лісу можуть довіряти вам. Віднині, коли б і в якій тільки частині Лісу Гугу не з'явилися Мудрець Країни Оз та принцеса Дороті, їх завжди й усі радо вітатимуть, і скрізь вони будуть у безпеці, як у себе вдома, у Смарагдовому Місті.

Розділ сімнадцятий

Чудесна подорож

— Бачите, — пояснив Кришталевий Кіт, — чарівний острів, на якому приросли Трот і капітан Білл, лежить також в краю Балакунів — тільки аж на самому його сході. Коли вирушити навпростець, до нього звідси буде не далі, ніж до Смарагдового Міста. Отже, ми можемо заощадити час, перевалivши через оці гори.

— А ти певен, що знайдеш дорогу? — запитала Дороті.

— Я знаю Країну Оз краще за будь-кого в світі, — гонористо заявив Кришталевий Кіт.

— Тоді веди нас, — сказав Мудрець. — Ми вже надто довго залишаємо своїх бідолашних друзів угорі-нещасті, і чим швидше ми їх визволимо, тим вони будуть радіші.

— Ви певні, що зможете одірвати їх від тієї землі? — запитала маленька дівчинка.

— Яв цьому не сумніваюсь, — запевнив її Мудрець. — Але я не можу сказати, які інструменти пущу в хід, поки ми не доберемось до місця і я на власні очі не побачу, що саме з ними зробили.

— Я чув дещо про чарівний острів, на якому росте прекрасна Чарівна Квітка, — встряв у розмову Лякливий Лев. — Багато років тому, коли я ще жив у лісі, звірі розповідали легенди про цей острівець і про те, як на ньому було посаджено Чарівну Квітку, щоб ловити всіх, хто туди прийде — людей і звірів.

— А ця Квітка справді прекрасна? — запитала Дороті.

— Я чув, що вона — найпрекрасніша рослина в світі, — відповів Лев. — Сам я ніколи її не бачив, але мої друзі-звірі розповідали, що вони,

стоячи на березі, дивились через річку на цю рослину в золотому горщику і бачили на ній сотні барвистих квітів усіх сортів та видів, які на очах розквітали і швидко мінялись. Кажуть, що коли зірвати квітку в повному буянні, вона довго-довго не в'яне, а коли квітів не рвуть, вони одразу щезають і на їх місці з'являються інші. Очевидно, саме через це її вважають чарівною рослиною, найдивовижнішою в світі.

— Але ж це тільки легенди, — сказала дівчинка. — Чи зірвав хто-небудь з ваших друзів хоч одну квітку з цієї дивовижної рослини?

— Ні, — відповів Лякливий Лев, — бо коли будь-яка жива істота наважиться піти на чарівний острів, де стоїть золотий горщик, то ця людина чи цей звір одразу пустить коріння в землю і ніколи вже звідти не повернеться.

— А що ж з ними станеться? — запитала Дороті.

— День за днем і годину за годиною вони все меншають і, нарешті, зникають зовсім.

— Тоді, — сказала дівчинка схвильованим голосом, — нам треба поспішати, бо капітан Білл і Трот зробляться такими маленькими, що їм буде дуже погано.

Не припиняючи розмови, вони швидко посувалися вперед, бо Голодний Тигр і Лякливий Лев змушені були весь час наддавати ходи, щоб не дуже відставати від Кришталевого Кота. Пробігши через увесь Ліс Гугу, вони перевалили через гірський хребет, проминули широчезний степ, і знов опинилися в лісі, хоча й значно меншому, ніж той, у якому правив Гугу.

— Чарівний острів у цьому лісі, — сказав Кришталевий Кіт, — але річка протікає з того боку. У самому ж лісі немає стежки, та якщо ми

підемо на схід, то втрапимо до річки, а там буде легко знайти і чарівний острів.

— Ти ходив коли-небудь цією дорогою? — поцікавився Мудрець.

— Не зовсім цією, — відповів Кіт, — але я знаю, що ми виберемось до річки, якщо підемо через ліс у східному напрямку.

— Тоді веди нас, — сказав Мудрець.

Кришталевий Кіт рушив далі. Спершу було легко йти між деревами; та незабаром дорогу їм заступили густий колючий чагарник і непролазне плетиво ліан; пробиваючись з великими труднощами через ці перепони, наші мандрівники залізли в такі нетрі, крізь які навіть Кришталевий Кіт уже не міг продертись.

— Краще давайте повернемо назад та пошукаємо стежки, — запропонував Голодний Тигр.

— Я дивуюся вам, — сказала Дороті, кинувши сердитий погляд на Кришталевого Кота.

— Я й сам дивуюсь, — відповів кіт. — Але обходити ліс до того місця, де в нього впадає річка, дуже далеко, і я думав, що ми виграємо час, коли підемо прямо.

— Ніхто тебе ні в чому не може винити, — сказав Мудрець, — і я гадаю, що нам нікуди не доведеться повертатись. Я прокладу зараз стежку, яка дозволить нам подорожувати далі.

Мудрець відкрив свій Чорний Саквояж і, покопирсавшись у ньому, витяг з купи чарівних інструментів маленький топірець, зроблений з якогось невідомого металу і так відполірований, що він яскраво

виблискував навіть у темному лісі. Мудрець поклав топірець на землю і промовив до нього тоном наказу:

Руб, руб, топірець,

Мій блискучий молодець,

Покажи своє уміння,

Підрубай чіпке коріння.

Крізь ліани та кущі

Проклади нам шлях мерщій.

Ми підем тобі услід

Через ліс!

Вперед!

На схід!

І маленький топірець затанцював, застрибав гострим лезом то праворуч, то ліворуч, розчищаючи шлях через ліани та кущі. Він розкидав гіллясту перепону так швидко, що Лев і Тигр, які везли Дороті, Мудреця і клітку з мавпочками, змогли просуватись через ліс широкими кроками. Чагарник, здавалося, танув перед ними, а маленький топірець рубав усе швидше та швидше, так що очі мандрівників бачили тільки сяюче мерехтіння його леза. Раптом ліс розступився знову, і маленький топірець, виконавши до кінця свою справу, ліг на землю.

Мудрець підняв чарівний топірець і, ретельно витерши його шовковою хусточкою, поклав назад у Чорний Саквояж. Компанія рушила далі і незабаром підійшла до річки.

— Постривайте, — сказав Кришталевий Кіт, дивлячись вгору і вниз по річці, — здається, ми опинилися нижче чарівного острова. Отже, нам треба йти проти течії.

Вони пішли проти течії річки, просуваючись зручним берегом, і незабаром водяне дзеркало поширшало, а потім з'явився поворот. Друзі прискорили ходу і ось уже досягли повороту, коли раптом чийсь голос застережливо крикнув:

— Обережно!

Мандрівники різко зупинились і Мудрець запитав.

— Чому обережно?

— Ви трохи не наступили на мій діамантовий палац! — відповів голос, і перед мандрівниками з'явилася качка у райдужно-яскравому пір'ї. — Звірі й люди страшенно незграбні, — продовжувала качка роздратованим голосом. — До того ж вам зовсім нічого робити на цьому березі. Що вам тут знадобилось?

— Ми прийшли порятувати друзів, які вросли в землю на чарівному острові, що на цій річці, — пояс нила Дороті.

— Я їх знаю, — відповіла качка. — Я ходила подивитись на них, і це правда, що вони там добряче вросли. Повертайтесь собі додому, бо все одно вже ніяка сила їх не порятує.

— Це знаменитий Мудрець Країни Оз, — сказала Дороті, показуючи на маленького чоловічка.

— Ну то й що? А я Самотня Качка, — почулася відповідь, і дивний птах почав ходити туди й сюди, шоб якнайвигідніше показати своє пір'я. — Я велика чарівниця лісу, це може підтвердити вам будь-який звір, але навіть я не маю такої сили, щоб зруйнувати страшні чари острова.

— Ти самотня тому, що ти чарівниця? — запитала Дороті.

— Ні! Я самотня через те, що не маю ні сім'ї, ні друзів. Але мені подобається бути самотньою, тому не пропонуйте мені своєї дружби. Ідіть своєю дорогою та постарайтесь не наступити на мій діамантовий палац.

— А де ж твій палац? — запитала дівчинка.

— За оцим кущем.

Дороті зіскочила з левової спини і побігла за кущ подивитись на діамантовий палац Самотньої Качки, хоч пишно вбрана птиця і запротестувала проти цього: "Кря-кря-кря!" Та дівчинка все ж таки розшукала блискотливу хатинку, складену з чистих діамантів, добре припасованих один до одного, а збоку в цій хатці був хід, саме такий, щоб у нього могла пролізти качка.

— Де ти набрала стільки діамантів? — здивовано запитала Дороті.

— Я знаю місце в горах, де їх багато, як звичайного каміння, — сказала Самотня Качка, — і я наносила їх сюди в своєму дзьобі, один по одному, а потім поклала в річку і тримала там доти, поки вода їх гарно відполірувала. Після нього я звела собі палац, і певна, що це єдиний діамантовий палац на весь світ.

— Вірно, такого я ще ніколи не бачила, — сказала дівчинка, — але якщо ти живеш у ньому сама, то я не знаю, чим він кращий за рублену хатину чи цегляний будинок або за першу-ліпшу кам'яничку.

— Ти нічогісінько не розумієш, — відповіла Самотня Качка. — Але можу сказати, щоб ти це знала надалі: кожен дім повинен бути гарним для того, хто в ньому живе, а не для втіхи будь-кого іншого. Діамантовий палац — цей мій дім, і він мені до вподоби. Через те мені зовсім байдуже, подобається він тобі чи ні.

— О, мені він дуже подобається! — вигукнула Дороті. — Він дуже гарненький зовні, але… — Дівчинка раптово замовкла, бо в цей час Самотня Качка залізла в свій палац через маленькі дверцята, навіть не попрощавшись. Дороті змушена була ні з чим повернутись до своїх друзів, і вони рушили далі.

— Як ви гадаєте, Мудрецю, чи правду казала качка, ніби немає такої сили, яка могла б звільнити Трот та капітана Білла? — спитала дівчинка занепокоєним голосом.

— Ні, я не думаю, що правда виявиться на боці Самотньої Качки, — серйозно відповів Мудрець. — Проте цілком імовірно, що їхні чари буде важче побороти, ніж я сподіваюсь. Звичайно, я зроблю все можливе, але ніхто не може зробити більше, ніж в його силах.

Така відповідь не зовсім заспокоїла Дороті, але вона більше нічого не сказала, і незабаром, обігнувши заворот річки, наші мандрівники уздріли чарівний острів.

— Ондечки вони! — схвильовано вигукнула Дороті.

— Так, я бачу їх, — спокійно кивнув головою Мудрець. — Вони сидять на двох величезних поганках.

— Це дуже цікаво, — зауважив Кришталевий Кіт. — Коли я йшов від них, там не було ніяких поганок.

— Яка гарна квітка! — захоплено закричала Дороті, коли Її погляд упав на чарівну рослину.

— Зараз нам не до Квітки, — глибокодумно промовив Мудрець. — Перш за все треба звільнити друзів.

На цей час вони були вже проти самісінького чарівного острова. Трот і капітан Білл помітили своїх друзів і загукали до них, кличучи на допомогу.

— Як ви себе почуваєте? — закричав Мудрець, приклавши долоні до рота, щоб його краще було чути через річку.

— Наші діла нікудишні, — крикнув у відповідь капітан Білл. — Ми тут добряче заякорились і ніколи не зрушимо з місця, якщо ви не обрубаєте нам линви.

— Про що він говорить? — запитала Дороті.

— Ми не можемо поворухнути ногами! — закричала Трот, з усієї сили напружуючи голос.

— Чому? — запитала Дороті.

— Вони пустили коріння в землю! — пояснила Трот.

Важко було розмовляти на.такій відстані, і тому Мудрець попросив Кришталевого Кота:

— Іди на острів і скажи нашим друзям, щоб вони ще трохи потерпіли, поки ми їх врятуємо. Для цього потрібен деякий час, бо чари острова нові для мене і я мушу провести деякі досліди. Але перекажи їм, що я поспішатиму, як тільки зможу.

Кришталевий Кіт перейшов річку під водою і сказав дівчинці Трот та капітану Біллу, щоб вони не хвилювались, а Мудрець негайно відкрив свій Чорний Саквояж і почав готуватись.

Розділ вісімнадцятий

Чари Мудреця

Перш за все Мудрець поставив маленький триніжок і прилаштував зверху на ньому золоту мисочку. В мисочку він висипав два порошки — рожевий і небесноголубий — і залив ці порошки бурштиновою рідиною з кришталевої пляшечки. Потім пробурмотів якісь магічні слова, і порошки почали сичати, горіти й виділяти фіалковий дим. який потягся через річку й повністю огорнув Трот та капітана Білла разом з поганками, на яких вони сиділи, і навіть Чарівну Квітку в золотому горщику. Коли ж дим розтанув у повітрі, Мудрець гукнув до полонених:

— Ви звільнились?

Трот і капітан спробували зрушити з місця, але це їм не вдалося.

— Ні! — крикнули вони у відповідь.

Мудрець глибокодумно почухав лисину і витяг з Чорного Саквояжа інший чарівничий інструмент.

Це був срібний пістолет. Мудрець зарядив його невеличкою чорною кулькою і вистрілив у напрямку чарівного острова. Кулька розірвалась над самою головою Трот і обсипала дівчинку тисячами іскор.

— О!—сказав Мудрець.—Здається, це вже звільнить тебе.

Але ноги Трот залишалися міцно припнутими корінням до чарівного острова, і засмучений Мудрець мусив робити щось інше.

Він напружено працював мало не годину і перепробував майже всі інструменти в своєму Чорному Саквояжі, але так і не міг визволити Трот та капітана Білла.

— Послухайте, друзі! — вигукнула Дороті. — Боюся, що зрештою нам таки доведеться покликати Клінду.

Мудрець почервонів по самі вуха, бо йому соромно було погодитись, що він безсилий перед чарами острова.

— Про це ще рано говорити, Дороті, — сказав він. — Адже я не випробував і сотої долі відомих мені чарів. Я ще не знаю, до чого вдався цей маленький острів і в чому полягає його сила, але мені відомо, як розбити будь-які чари, що ними користувалися всі чарівники та знахарі Країни Оз. Це все одно, що замкнені двері. Треба тільки підібрати до них відповідний ключ.

— А коли при вас немає такого ключа, що тоді? — сказала Дороті.

— Тоді ми зробимо його на місці, — відповів Мудрець.

Кришталевий Кіт у цей час пройшов під водою на їх берег і сказав Мудрецю:

— Вони страшенно перелякані на тому острові, бо з кожною хвилиною все меншають і меншають. Коли я оце йшов від них, вони були вже майже вдвоє менші, ніж раніше.

— Мабуть, — задумливо промовив Мудрець, — мабуть краще мені перебратися на той берег, до острова; там я зможу розмовляти з ними і

працюватиму з більшим успіхом. Як Трот і капітан Білл переправлялись на острів?

— На плоту, — відповів Кришталевий Кіт. — Він зараз отам, на відмілині.

— В тебе, звичайно, не вистачить сили перетягнути його на цей бік?

— Ні, я навіть не зрушу його з місця, — сказав Кіт.

— Я спробую допомогти вам, — визвався добро вільно Лякливий Лев. — Я дуже боюся, що чарівний острів полонить і мене, але все ж таки ризикну, може, пощастить пригнати вам пліт.

— Дякую, друже, — сказав Мудрець.

Лев шубовснув у річку й сильними поштовхами поплив до острова, де на відмілині застряв пліт. По клавши одну лапу на пліт, він круто обернувся у воді й почав гребти трьома іншими лапами. Незабаром могутньому звірові вдалося зрушити пліт з мілини, і він повільно погнав його туди, де на березі чекав Мудрець.

— Чудово! — задоволено вигукнув маленький чоловічок.

Можна й мені поплисти разом з вами? — попросила Дороті.

Мудрець завагався.

— Якщо пообіцяєш не сходити з плота і навіть пальцем не ступати на острів, я візьму тебе. — нарешті погодився він.

Наказавши Голодному Тигрові та Лякливому Левові стерегти клітку з мавпочками, поки він повернеться, Мудрець і Дороті сіли на пліт. Весло,

яке зробив капітан Білл, було тут, і маленький Мудрець погнав незграбний пліт через річку, спрямовуючи його як можна ближче до того місця, де на чарівному острові вросли у землю Трот і капітан Білл.

Дороті була вражена, коли побачила зблизька, якими маленькими стали полонені, а Трот сказала своїм друзям:

— Якщо вам не пощастить нас скоро врятувати, від нас нічого не лишиться.

— Потерпи, люба, — заспокоїв її Мудрець, і витяг з Чорного Саквояжа знайомий нам блискучий топірець.

— Що ви збираєтесь робити цим топірцем? — запитав капітан Білл.

— Це чарівний топірець, — відповів Мудрець; — коли я накажу йому рубати, він поперерубує все коріння під вашими ногами і ви встигнете добігти до плота, перш ніж воно виросте знову.

— Не робіть цього! — стривожено закричав моряк. — Облиште! Адже коріння, що в нас під ногами — то наше власне тіло і живиться воно в землі нашими соками.

— Обрубати це коріння, — сказала Трот, — це все одно, що обрубати нам усі пальці на руках і ногах.

Мудрець заховав топірець у Чорний Саквояж і витяг замість нього срібні кліщики.

— Ростіть, ростіть, виростайте! — наказав він кліщикам, і тієї ж миті вони почали рости, витягатись і незабаром уже могли дістати від плота аж до самих полонених.

— А що ви збираєтесь робити тепер? — запитав Капітан Білл, з острахом дивлячись на кліщі.

— Цей чарівничий інструмент витягне вас із землі разом з корінням і пересадить на пліт, — пояснив Мудрець.

— Не робіть цього! — здригаючись усім тілом, за благав моряк. — Вони смертельно поранять нас!

— Це все одно, що вирвати здорові зуби, — пояснила Трот.

— Станьте маленькими! — наказав Мудрець кліщам. Кліщі одразу зробились маленькими, і він їх кинув у Чорний Саквояж.

— Ну, друзі, здається нам прийшов кінець, — сказав капітан Білл, важко зітхнувши.

— Дороті, передай, будь ласка, Озмі, — попросила Грот, — що ми попали в біду, намагаючись роздобути їй гарненький подарунок на іменини. Вона нас простить. Чарівна Квітка дуже гарна й приваблива, але вона тільки приманка на цьому страшному острові, який всіх ловить і поглинає. Ви вже без нас відсвяткуєте цей день народження, але я сподіваюсь, Дороті, що ніхто з вас не забуде у Смарагдовому Місті мене і нашого дорогого старенького капітана Білла.

Розділ дев'ятнадцятий

Дороті й дві мухи-зеленухи

Дороті була глибоко засмучена і ледве стримувала сльози на очах.

— І це все, що ви можете зробити, друже? — за аитала вона маленького чоловічка.

— Це все, що я поки що міг придумати, — з гіркотою в голосі відповів Мудрець. — Але я думатиму, думатиму доти, поки не придумаю чогось путнього.

На деякий час усі замовкли, — Дороті й Мудрець глибоко замислились, сидячи на плоту, а Трот і капітан Білл глибоко замислились, сидячи на поганках і з кожною хвилиною все зменшуючись.

Раптом Дороті сказала:

— Друже Мудрець, я щось надумала!

— А що ж ти надумала? — запитав Мудрець, і з цікавістю поглянув на маленьку дівчинку.

— Можете ви пригадати оте чарівне слово, що птеревтілює людей? — запитала вона.

— Звичайно, — відповів Мудрець.

— Тоді оберніть Трот і капітана Білла на птахів, або на мух, і нехай вони перелетять на той берег. А там уже ви повернете їм звичайний людський вигляд.

— Ви можете це зробити, друже Мудрець? — нетерпляче запитав капітан Білл.

— Гадаю, що можу.

— А як же буде з корінням? — нерішуче сказала Трот.

— Та коріння ж це частина вашого тіла, отже, коли ви обернетесь на мух, то, звісно, обернетесь повністю, разом з корінням, і втечете з цього страшного острова.

— Гаразд! Дійте! — закричав моряк.

І Мудрець промовив повільно й виразно:

— Я хочу, щоб Трот і капітан Білл негайно стали мухами — пирзкхгл!

На щастя, він вимовив чарівне слово абсолютно правильно, і тієї ж миті Трот і капітан Білл наче розтанули в повітрі, а з того місця, де вони сиділи, злетіли дві зеленаві мушки.

— Ура! — в захопленні закричала Дороті. — Вони врятовані!

— Сподіваюсь, що так, — радо погодився з нею Мудрець.

Мухи з'явились на мить над плотом, а потім полетіли через річку туди, де чекали на своїх друзів Лякливий Лев та Голодний Тигр. Мудрець схопив у руки весло і щосили погнав пліт від небезпечного острова. Коли пліт досяг берега, Дороті й Мудрець зіскочили на землю і маленький чоловічок схвильовано запитав:

— А де ж наші мушки-зеленушки?

— Мушки? — перепитав його лев, який куняв собі і зовсім не знав, що сталось на чарівному острові.

— Так, тут повинні бути дві мушки!

— Дві мушки? — сказав Голодний Тигр, позіхаючи. — Ха! Я проковтнув одну, а Лякливий Лев — другу.

— Що ж ви накоїли! — перелякано вигукнула Дороті.

— Це було надто мало для нашого сніданку, — зауважив Тигр, — але, крім цих мушок, ми нічого іншого не могли тут знайти.

— Який жах! — заголосила Дороті, в розпачі ламаючи руки. — Ви проковтнули Трот і капітана Білла!

Але тут вона почула дзижчання над головою, і дві маленькі зеленаві мушки сіли їй на плече.

— Ми тут, — почувся тоненький голосочок. — До роті, ти чуєш мене? Я Трот.

— А я капітан Білл, — пропищала друга муха.

Дороті від радості мало не зомліла, а Мудрець, який був поруч і також чув тоненькі голоси, засміявся і сказав:

— Хоча й не тільки ви мухи у цьому лісі, але все ж таки раджу вам триматися подалі від лева та тигра, поки я не оберну вас знову в людей.

— Зробіть це зразу, друже Мудрець! — попросила Дороті. — Вони такі маленькі, що навіть не можна передбачити, яка біда їх може спіткати на кожному кроці.

Мудрець загадав потрібне і вимовив чарівне слово. Тієї ж миті Трот і капітан Білл постали перед друзями такими ж, як були й до того, коли ще не рушали в цю небезпечну подорож. І вони вже не були маленькими, бо Мудрець повернув їм той самий вигляд і зріст, якими їх нагородила природа. Жахливе коріння на їхніх ногах зникло під час обернення.

Поки Дороті стискала в обіймах Трот, а Трот від щастя пускала сльозу, Мудрець тиснув руку капітанові Біллу і вітав його з порятунком. Старий моряк був такий задоволений, що потис навіть левові лапу, а потім зняв свого капелюха й низько вклонився перед кліткою з мавпами.

Після цього капітан Білл почав робити щось незрозуміле. Він підійшов до великого дерева, розкрив свій моряцький складаний ніж і вирізав чималий шматок товстої кори. Потім сів на землю, видобув клубок дебелої мотузки з кишені, в якій, здавалось, було все, що завгодно, і почав прив'язувати той плоский шматок кори до ремінної підошви свого єдиного черевика.

— Для чого це? — поцікавився Мудрець.

— Я не люблю, коли мене вибивають з гри, — відповів моряк, — і через це хочу знову повернутися на цей острівець.

— Щоб він вас знову зачарував? — вигукнула Трот з явним несхваленням.

— Ні, цього разу я обхитрую чари острова. Я звернув увагу на те, що моя дерев'янка не приростає і не пускає коріння, так само як і скляні ноги Кришталевого Кота. Тільки живі істоти, з плоті та крові, як от люди та звірі, піддаються тим чарам і пускають коріння в землю. Наші черевики ремінні, а ремінь робиться з шкіри тварин. Наші шкарпетки шерстяні, а шерсть стрижеться з овець. Через те, коли ми ступили на чарівний острів, наші ноги й пустили коріння, яке міцно нас там тримало. Але моя дерев'янка була вільна. Тепер я припасував собі додаткову дерев'яну підметку до живої ноги і чари острова не зможуть мене зупинити.

— Але чому вам закортіло повернутися на острів? — запитала Дороті.

— А хіба ж ти не бачиш там Чарівної Квітки в золотому горщику? — відповів капітан Білл.

— Звичайно, бачу, і вона дуже гарна, просто чудесна.

— Так от, Трот і я прийшли сюди, щоб взяти цю чарівну рослину в подарунок Озмі на її день народження, і я зараз хочу заволодіти нею, щоб віднести до Смарагдового Міста.

— Прекрасно, — нетерпляче вигукнула Трот, — якщо ви тільки впевнені, що зможете це зробити! В усякому разі зовсім безпечно спробувати!

— Я також певен, що безпечно, бо я підв'язав корою свою ногу, — відповів моряк. — Та якщо все ж таки острів знову мене спіймає, я сподіваюсь, що Мудрець ще раз зможе виручити мене.

— Авжеж зможу, — погодився Мудрець. — У всякому разі, капітане Білл, якщо бажаєте спробувати, то рушайте, а ми стоятимемо т.ут і будемо пильнувати.

Моряк знову забрався на пліт і повеслував до чарівного острова, маючи намір пристати якнайближче до золотого горщика. Всі стежили з напруженою увагою, як він пройшов по землі, обхопив руками горщик і легко його підняв. Потім моряк повернувся назад і дуже обережно поставив горщик на пліт. Переміна місця, здавалося, зовсім не позначилась на Чарівній Квітці, бо коли капітан Білл взяв її, на ній саме розквітали нарциси, які по дорозі до плота змінились на тюльпани, а потім на гладіоли. Поки моряк веслував через річку до берега, де на нього чекали друзі, на рослині вже встигло змінитися сім різних видів квіток.

— Той чарівник, який поставив на цьому острові золотий горщик з квіткою, певно, ніколи не думав, що її може хтось забрати, — сказала Дороті.

— Він гадав, що тільки люди можуть зажадати цієї рослини, а коли будь-яка людина ступить за нею на острів, там вона й загине, — додав Мудрець.

— А тепер, — зауважила Трот, — нікому не захочеться йти на той острів і він уже не буде страшною пасткою.

— Дивіться! — вигукнув капітан Білл, переможно виносячи на берег чарівну рослину. — Якщо Озма матиме кращий подарунок на день народження, то хотів би я знати, що то буде!

— Це дуже вразить її, — сказала Дороті, зачаровано дивлячись на яскраві квіти й дивуючись з того, як вони міняються від кремових троянд до фіалок.

— Це вразить кожного у Смарагдовому Місті! — весело додала Трот. — І це буде подарунок Озмі від капітана Білла й від мене.

— По честі, дещо мусить перепасти і на мою долю, — заперечив Кришталевий Кіт. — Я відшукав цю річ, я привів вас до неї, я покликав сюди Мудреця, щоб він вас врятував, коли ви спіймались на острові.

— Твоя правда, — погодилась Трот, — і я про все це розповім Озмі, щоб вона знала, які прекрасні вчинки ти зробив.

Розділ двадцятий

Як мавпочки покарали Кришталевого Кота

— А тепер, — сказав Мудрець, — час рушати додому. Тільки як ми донесемо цей величезний золотий горщик? Цілком ясно, що капітан Білл не зможе цілу дорогу тримати його в руках.

— Атож, — погодився капітан Білл, — він таки справді важкенький. Я то можу його понести, але через кожні кілька хвилин мені доведеться спочивати.

— Можна поставити горщик вам на спину? — ласкавим голосом спитала Дороті Лякливого Лева.

— Не заперечую, якщо ви зумієте добре його прив'язати, — відповів лев.

— А якщо горщик упаде, — сказала Трот, — він може розбитись, і квітка поламається.

— Я його прилаштую, — пообіцяв капітан Білл. — Зараз вистружу широку дошку із стовбура якогось із оцих дерев, прив'яжу дошку левові до спини і поставлю на дошку.

Моряк одразу взявся за діло, але в нього був лише складаний ніж, і тому справа посувалась повільно.

Тоді Мудрець витяг із свого Чорного Саквояжа тоненьку пилочку, що сяяла, мов срібна, і наказав їй:

Швидко, пилочко, пиляй,

Своїх друзів виручай.

Попрацюй-но трошки,

Вистружи нам дошку,

Левові на спину,

Одвезти рослину —

Квіточку

Чарівну,

Всіх квіток

Царівну!

Негайно ж маленька пилочка почала рухатись і розпиляла колоду так швидко, що всі від подиву тільки ахнули. Здавалось, пилочка чудово розуміла, для чого саме потрібно дошку, бо в готовому вигляді вона виявилась плоскою зверху і вигнутою знизу так, що щільно прилягала до левової спини.

— Ач, як струже! — захоплено вигукнув капітан Білл. — Друже Мудрець, у вас, часом, не знайдеться ще однієї такої пилочки?

— Ні, — відповів Мудрець, ретельно протираючи чарівну пилочку шовковою хустинкою і ховаючи її знову в Чорний Саквояж. — Це єдина така пилочка в усьому світі, і коли б знайшлася подібна до неї, ця уже не була б такою дивовижною.

Вони прив'язали дошку левові до спини і капітан Білл обережно переніс на неї Чарівну Квітку.

— Щоб далі від біди, — сказав він, — я йтиму збоку лева і підтримуватиму горщик.

Трот і Дороті їхали разом на спині Голодного Тигра. поставивши між собою клітку з мавпочками. Але Мудрець і капітан Білл змушені були йти пішки, і через те процесія посувалася досить повільно. Кришталевий Кіт невдоволено буркотів, що так вони ніколи не доповзуть до Смарагдового Міста.

Спочатку кіт був дуже сердитий і хмурий, та не встигли вони далеко одійти, як уже кришталевий бешкетник знайшов собі веселу забавку. Довгі хвости мавпочок раз у раз вистромлялися крізь срібні грати клітки, і коли таке траплялось, Кришталевий Кіт спритно хапав їх лапами і тягнув до себе. Мавпочки веоещали, а Кришталевий Кіт заливався сміхом. Трот і Дороті намагались припинити ці недоречні жарти, та тільки вони одвертались, кіт знову смикав мавпочок за хвости, причому він був такий меткий і спритний, що мавпочки не встигали від нього тікати. Вони сердито лаяли кота і термосили грати клітки, але не могли вилізти, і кіт не переставав збиткуватися з них.

Коли ліс залишився позаду і наші друзі вийшли в степові простори Краю Жувачів, почало темніти, і вони змушені були стати табором на ніч, вибравши для цього зручну місцинку поблизу струмка. З допомогою своїх чарів Мудрець створив і поставив рядком на траві три намети, опорядивши їх усім необхідним, щоб друзям було якнайкраще. Середній намет призначався для Дороті і Трот. В ньому стояло два зручних білих ліжечка і два гарненьких стільчики. Другий намет, також з ліжками і стільцями, був для Мудреця та капітана Білла, а третій — для Голодного Тигра, Лякливого Лева, клітки з мавпочками і Кришталевого Кота. Перед наметами Мудрець розпалив вогнище і підвісив над ним чарівний казанок, з якого одразу почав витягати найрізноманітніші гарячі страви до вечері.

Добре попоївши і поговоривши трохи під миготливими зорями, всі розійшлися по наметах, і люди одразу поснули. Лев і тигр також було задрімали, але раптом їх розбудило верещання мавпочок, бо Кришталевий Кіт знову почав їх смикати за хвости. Це вже набридло Голодному Тигрові, і він закричав.

— Перестань бешкетувати! — І, розгледівши в темряві Кришталевого Кота, підняв свою величезну лапу й хотів ударити пустуна. Але проворний кіт ухилився від удару і пазури Голодного Тигра дряпнули по мавп'ячій клітці й погнули у гратах дві срібні дротини.

Тигр знову улігся спати, але мавпочки швидко розвідали, що погнуті дротини дають їм змогу вилізти на болю. Проте вони не залишили клітки, а, порадившись тихенько між собою, повистромляли хвости й принишкли.

Тут Кришталевий Кіт знову підкрався до клітки й щосили шарпнув за один з хвостів. Тієї ж миті всі мавпочки, немов горох, висипались крізь грати, і хоч вони були маленькі, але всією дюжиною подолали Кришталевого Кота, оточивши його з усіх боків і вчепившись йому в кігті, у хвіст, у вуха. Потім вони потягли розбишаку з намету вниз аж до самого струмка.

Мавпочки ще раніше помітили, що береги струмка покриті якоюсь густою і липкою темносиньою грязюкою. Приволочивши туди кота, вони обмазали цією грязюкою все його кришталеве тіло і заліпили йому вуха й очі так, що бідолашна тварина не могла ні чути, ні бачити. Тепер кіт уже не був прозорий і такий товстий шар грязюки покривав його з голови до ніг, що ніхто не зміг би розгледіти ні його рожевого мозку, ні рубінового серця.

В такому вигляді вони притягли кота назад у намет, а самі знову позалазили в клітку.

На ранок грязюка на Кришталевому Котові засохла і він набрав похмурого брудносинього кольору. Дороті й Трот жахнулись, але Мудрець тільки покрутив головою і сказав, що це добра наука Кришталевому Котові за те, що він дратував мавпочок.

Маючи дужі руки, капітан Білл швидко полагодив срібні грати в мавпячій клітці, а потім запитав Мудреця, чи не погодиться він викупати Кришталевого Кота у струмку.

— Тільки не зараз, — відповів Мудрець. — Він заслужив на кару, і я хочу залишити на ньому оцю синю грязюку — таку ж липку та погану, як олійна фарба, — аж до повернення у Смарагдове Місто. Цей дурепа настільки марнославний, що йому буде страшенно соромно, коли люди Країни Оз побачать його в такому вигляді. Та хай на себе нарікає. Іншим разом, певне, уже не чіпатиме мавп.

Але ж Кришталевий Кіт не міг ні бачити, ні чути, і, щоб його не нести цілу дорогу, Мудрець витяг йому грязюку з очей та вушей, а Дороті змочила хусточку і ще начисто їх протерла.

Як тільки Кришталевий Кіт зміг заговорити, він обурено запитав:

— І ви ніяк не покараєте цих мавп за те, що вони утнули мені таку штуку?

— Ні, — відповів Мудрець. — Ти сам утинав штуки, смикаючи їх за хвости. Отже, це тільки розплата, і я радий, що мавпочки зуміли захистити себе.

Він не дозволив Кришталевому Коту підходити до води, щоб обмити грязюку, а наказав іти в такому вигляді аж до Смарагдового Міста.

— І це ще буде не вся кара для тебе, — сердито сказав Мудрець. — Ще з тебе посміється Озма, коли ми прибудемо до неї в палац, посміється опудало Страшило, і Бляшаний Лісоруб, і Тік-Так, і Патлач, і Блискучий Гудзик, і Клаптикова Дівчинка, і…

— І Рожеве Кошеня, — додала Дороті.

Доротині слова подіяли на Кришталевого Кота найстрашніше. Рожеве Кошеня завжди сварилося з Кришталевим Котом, відстоюючи думку, що краще бути теплим і пухкеньким, аніж холодним і скляним, а Кришталевий Кіт тільки підсміювався з Рожевого Кошеняти та допікав йому тим, що хоч воно й рожеве, зате не має рожевого мозку. Але тепер рожевий мозок Кришталевого Кота був заліплений синьою грязюкою, і якщо Рожеве Кошеня побачить це, кіт не переживе такої ганьби і приниження.

Кілька годин Кришталевий Кіт біг мовчки й тихо, але опівдні він скористався нагодою, коли на нього ніхто не дивився, і стрілою шугнув у високу траву. Він пригадав, що поблизу є маленьке озерце з чистою водою, і до цього озерця кіт дременув щодуху.

Ніхто не помічав його відсутності, поки вся компанія мандрівників не зупинилась на обід, а тоді вже було надто пізно шукати прудке кришталеве створіння.

— Мабуть, наш кіт побіг кудись митися, — сказала Дороті.

— Ну то й гаразд, — відповів Мудрець, — Кришталевий пустун, певне, вже добре усвідомив свою провину. А потім ми не повинні забувати, що він врятував Трот і капітана Білла.

— Після того, як спершу привів їх на зачарований острів, — додала Дороті. — Але я теж тієї думки, що Кришталевий Кіт уже достатньо покараний і, мабуть, він більше ніколи не пробуватиме смикати мавпочок за хвости.

Кришталевий Кіт не повернувся до наших мандрівників. Він усе ще почував себе ображеним і до того ж компанія посувалася надто повільно для нього.

Та коли мандрівники прибули в палац правительки Озми, то перший, кого вони зустріли, був Кришталевий Кіт, що, згорнувшись калачиком, лежав на лаві, — блискучий, чистий і прозорий, яким його бачили завжди. Але кіт прикинувся, що не помітив мандрівників, і всі пройшли повз нього мовчки, ніби нічого й не сталось.

Розділ двадцять перший

Спортивна школа

Дороті та її друзі прибули в палац привительки дуже вчасно, бо Озма саме зібрала вищий суд у своїй тронній кімнаті, на якому професор Джміль-Теофіль-Шуміль, знавець філософії та інших наук, скаржився на деяких учнів Державної спортивної школи, директором якої він був, і вимагав для них покарання.

Державна спортивна школа міститься в Краю Жувачів, але недалеко від Смарагдового Міста. Щоб змусити школярів віддавати увесь час спортивним вправам. таким, як гребля, футбол і тому подібне, професор Джміль-Теофіль-Шуміль винайшов цілий ряд навчальних пілюль. Одні з цих пілюль, коли їх проковтне учень після сніданку, негайно давали знання з арифметики. алгебри чи якогось іншого математичного предмету. Інша пілюля, проковтнута школярем після обіду, розкривала перед ним повні знання з географії.

Були й такі пілюлі, що коли з'їсти хоч одну, то зовсім легко було правильно вимовляти найважчі слова, а були й такі, що навчали дуже красиво писати. Існували пілюлі історії, механіки, куховарства і землеробства, і всі вони годились як для хлоп'ят, так і для дівчаток, як для дурних, так і для найрозумніших, і всі вони могли навчити чому завгодно за одну мить.

Такий метод навчання, що його завів у Країні Оз професор Джміль-Теофіль-Шуміль, не тільки заощаджував папір і книжки, а й зовсім

ліквідував обтяжливі години щоденного висиджування учнів за партами; він дозволяв учням віддавати весь свій час змаганням з бігу, бейсболу, тенісу й іншим хлоп'ячим та дівчачим видам спорту, яким багато що заважає в тих храмах науки, де ще нічого не знають про навчальні пілюлі.

Але трапилось так, що професор Джміль-Теофіль-Шуміль, який винаходив так багато, що це у нього зробилося звичкою, необережно винайшов ситу їстівну пілюлю. Ця пілюля була не більшою за нігтик вашого мізинчика, але містила в собі, в концентрованому вигляді, тарілку жирного супу, добрий шмат підсмаженої риби, печеню, салат і компот, і все це було поживним, як найсправжнісінькі страви...

Професор так пишався своїм останнім винаходом, що почав годувати ситими їстівними пілюлями геть усіх учнів Державної спортивної школи і не давав їм більше нічого їсти. Але хлопчики та дівчатка повстали проти цього, бо їм кортіло іноді поласувати звичними смачними стравами. А ковтати пілюлі, запиваючи їх склянкою води, здавалося зовсім не смачно, і це ніяк не можна було назвати обідом. Через те діти й відмовились ковтати ситі їстівні пілюлі. Професор Джміль-Теофіль-Шуміль стояв на своєму. Тоді учні старшого класу схопили шановного професора і вкинули його одягненим у річку. А кожен знає, що джмелі не вміють плавати, і тому винахідник чудових їстівних пілюль три дні лежав безпорадно на дні річки, перш ніж якийсь рибалка піймав його гачком за ногу і витяг на берег.

Вчений професор, цілком природно, був страшенно обурений таким поганим вчинком і зараз оце привів увесь старший клас до Смарагдового Міста, щоб Озма покарала бунтарів за непокору.

Але, наскільки мені відомо, дівчинка-правителька не дуже розсердилась на хлопчиків та дівчаток, що вчинили цей бунт, бо вона сама відмовилась вживати знамениті їстівні пілюлі професора замість смачних страв. Однак, поки вона розбирала смішний випадок у своїй тронній кімнаті, капітану Біллу пощастило пронести золотий горщик з

Чарівною Квіткою в кімнату Трот так, що цього не бачив ніхто, за винятком Джелії-Джамб, головної фрейліни Озми, а Джелія пообіцяла про все мовчати.

Мудрець із кліткою, в якій сиділи мавпочки, також непомітно прослизнув в одну з численних веж палацу, де у нього була своя власна кімната, в яку без дозволу господаря ніхто не заходив. Отже Трот, Дороті, капітан Білл і Мудрець були дуже задоволені успішним закінченням своїх пригод. Лякливий Лев і Голодний Тигр пішли до себе в мармурові стайні за палацом правительки Озми і теж суворо зберігали таємницю. Навіть Дерев'яній Конячці, Мулові Хенку, Жовтій Курці й Рожевому Кошеняті вони відмовились розповісти, куди ходили.

Трот щодня поливала Чарівну Квітку свіжою водою і не дозволяла нікому, хто бував у неї в кімнаті, дивитись на чудову мінливу рослину, за винятком найближчих друзів — Бетті Бобін та Дороті. Дивовижна Квітка, здавалось, не втратила ні краплі своїх чарів від того, що її перенесли сюди з острова, і Трот була певна, що Озма берегтиме її, як один з найулюбленіших своїх скарбів.

Тим часом у своїй вежі Мудрець Країни Оз почав навчати дванадцять крихітних мавпочок, і всі мавпочки виявились такими розумними й кмітливими, що вмить запам'ятовували кожен фокус, який їм показував Мудрець. Під час навчання Мудрець поводився з маленькими звірятками дуже ласкаво й обхідливо, годував їх найулюбленішими мавпячими стравами, і вони пообіцяли зробити все від них залежне в день славного свята — іменин правительки Озми.

Розділ двадцять другий

Святкування Озминих іменин

Здається досить дивним, що наша фея мала свій день народження, бо кажуть, що феї ніколи не народжуються і ніколи не вмирають, — вони

жили, живуть і житимуть завжди. З другого ж боку, було б несправедливо і соромно позбавляти будь-яку фею тих радощів, що їх приносить кожному день народження. Отже не слід дивуватись, що феї. як і всі інші живі істоти, відзначають день свого народження і запрошують на це свято багато гостей.

Озма, прекрасна дівчинка-правителька казкової Країни Оз, була справжньою феєю, такою доброю та дбайливою і до старого й до малого, що всі її любили, як рідну. Вона жила у найвеличнішому місті світу, але це не заважало правительці бути другом найпростіших людей у її володіннях. Озма часто сідала на свою Дерев'яну Конячку, їздила по фермах, сиділа в селянських кухнях, розмовляючи з щиросердими жінками фермерів, які в цей час пекли для своєї сім'ї пироги, а то годинами гралася з дітьми і дозволяла їм кататись на своєму кумедному дерев'яному скакуні; не раз юна правителька зупинялася в лісі, щоб перемовитись кількома словами з вуглярем і спитати його, чи він щасливий і чи всього йому вистачає; дівчаток вона вчила, як треба кроїти і шити гарненькі платтячка; частенько також Озма заходила в майстерню до ювелірів або художників і довго придивлялася до їхньої роботи, обдаровуючи кожного привітним словом і сонячною посмішкою.

Після всього цього правителька сідала на прикрашений коштовностями трон і в оточенні своїх найближчих радників терпляче вислухувала будь-які скарги підданих, щоб потім винести справедливе рішення. Знаючи мудрість її ухвал, люди Країни Оз ніколи не нарікали на суд правительки, і якщо Озма навіть когось карала, вони завжди погоджувались, що правителька вчинила правильно і справедливо.

Коли Дороті, Трот, Бетті Бобін і Озма збирались разом, усі думали, що це однолітки-подруги і що фея-правителька ні старша, ні "дорослiша" за кожну із цих дівчаток. Вона сміялась і гралася з ними як звичайна собі пустунка їхнього віку, хоч в поводженні Озми, навіть під час найвеселіших розваг, відчувалась якась спокійна гідність, що виділяла її серед інших. Троє дівчаток віддано любили Озму, але ніколи

не забували, що вона була верховною правителькою дивовижної чарівної Країни Оз.

Палац Озми стояв посеред великого пишного саду, де росли чудові дерева, яскріли сотні квітників, де виблискували мармурові статуї і невтомно дзюрчали фонтани. Можна було годинами ходити по цьому казковому парку, зустрічаючи на кожному кроці щось цікаве. В одному його куточку світився акваріум, де плавали небачено прекрасні рибки; в іншому місці щодня збиралися усі відомі птахи на бенкет, який влаштовувався для них з веління Озми; птахи вже добре знали, що тут їм не зроблять нічого поганого, і довірливо сідали людям на плечі та їли просто з рук. Тут діяв також і фонтан з водою забуття, але воду з нього було небезпечно пити, бо той, хто її хоч трошки ковтне, одразу забував усе, що знав раніше, навіть своє власне ім'я. Через те Озма зробила на цьому фонтані застережливий напис.

Але були тут також і фонтани, вода яких пахла краще за всі парфуми, і ще фонтани з ніжним нектаром, прохолодним та ароматним, — до них запрошували всіх освіжитись.

Навколо садиби, де стояв палац, тягнувся високий мур, пишно інкрустований блискучими смарагдами, але брама завжди була розчинена і нікому не заборонялось входити всередину. В неділю жителі Смарагдового Міста часто водили своїх дітей подивитись на чудеса Озминого парку і навіть заходили, коли їм того бажалось, у палац правительки, бо добре знали, що всі вони друзі для доброї феї і що Озма завжди рада бачити їх у себе.

Маючи все це на увазі, ви тепер не здивуєтесь тому, що люди по всій Країні Оз, так само, як і найближчі друзі та помічники Озми, були раді відзначити ЇЇ день народження і вже за багато тижнів наперед готувались до цього свята. Всі духові оркестри розучували наймелодійніші пісні, бо вони мали повести незліченні процесії з Краю Моргунів, з Краю Балакунів, з Краю Жувачів, з Краю Ковтачів, а також із самого Смарагдового Міста. Не всі люди могли прийти особисто

привітати свою улюблену правительку, але всім хотілось так чи інакше відсвяткувати її день народження, як би далеко від палацу вони не жили. Кожна родина в Країні Оз готувалась прикрасити прапорами та прапорцями свій будинок чи хату, і скрізь мали відбутися танці й веселі розваги.

В день своїх іменин Озма завжди влаштовувала в палаці великий бенкет, на який запрошувала всіх своїх найближчих друзів. І цілком природно, що в неї збиралася дуже різношерста й кумедна компанія, бо в Країні Оз було більше незвичайних і дивних, але дуже симпатичних жителів, ніж у всіх інших країнах, взятих разом. І Озма найдужче любила саме таких створінь, а не якихось там нудних сірячків, — так само, як і ми з вами.

З нагоди дня народження любимої дівчини-правительки посеред великого бенкетного залу в палаці накрили довгий стіл, на якому порозкладали картки з іменами запрошених гостей. А по кінцях залу поставили ще два столи: менший і нижчий для Озминих друзів-звірів, яких вона ніколи не забувала, і великий — для подарунків.

Надвечір зібралися гості. Поклавши іменинні подарунки, вони урочисто посідали кожен на своє місце за бенкетним столом. Потім до залу почали заходити звірі, яких Джелія Джамб розсаджувала за нижчим столом. Раптом схований за купами троянд та папороті оркестр заграв марш, написаний спеціально до цієї нагоди, і в бенкетний зал у супроводі своїх молоденьких подружок ввійшла Озма. Вона сіла на чільне місце за великим столом.

Гості вітали її криками "ура!", до який звірі додали рев, гавкання, мекання, нявчання, квоктання, виражаючи цим свою радість: після того всі присунули стільці ближче до столу.

Справа від Озми сиділо опудало — Страшило Країни Оз. Його набите соломою тіло хоча й не відзначалось красою, але щаслива вдача й тонка

дотепність робили його загальним улюбленцем. По ліву руку правительки завжди садовили Бляшаного Лісоруба, чиє металічне тіло начищалось на цей випадок до блиску. Бляшаний Лісоруб був маршалом Краю Моргунів і однією з найважливіших осіб у всій Країні Оз.

Поруч з опудалом Страшилом скромно сиділа Дороті, а біля неї Тік-Так, кумедний чоловічок з годинниковим механізмом, заведеним на повну силу, щоб він не зупинився під час бенкету. Далі йшли тітонька Ем та дядечко Генрі, найближчі родичі Дороті, добросерді старі люди, що мали затишний будиночок у Смарагдовому Місті, в якому вони жили мирно та щасливо. Поруч них сиділа Бетті Бобін, а біля неї примостився забавний непосида — Патлатий Чоловічок, якого одразу починали любити скрізь, куди б він не прийшов.

На протилежному боці столу, якраз проти Бляшаного Лісоруба, були місця Трот і капітана Білла. Поруч них рядком сиділи Блискучий Гудзик, щасливчик Оджо, доктор Піпт та його лагідна дружина Марголіт і завжди здивований Жаб'ячий Принц, який прибув з далекого Краю Квакунів спеціально на свято Озми.

В протилежному кінці столу, лицем до Озми, сиділа принцеса Клінда, добра чарівниця Країни Оз, бо це справді було найпочесніше місце після того, яке займала сама Озма. Справа від Клінди блищала лисина маленького Мудреця Країни Оз, який був зобов'язаний Клінді всіма своїми чарівничими знаннями. Поруч Мудреця усміхалося личко Джін, гарненької дівчинки одного фермера, яку дуже любила Озма й Дороті.

Дальше місце належало Олов'яному Солдатику а ще дальше щаймав професор Джміль-Теофіль-Шуміль,директор Державної спортивної школи.

Зліва від Клінди посадили веселу й життєрадісну Клаптикову Дівчинку, яка трохи побоювалась чарівниці і тому поводила себе не дуже шумно.

Сусідом Клаптикової Дівчинки був брат Патлатого Чоловічка, поруч якого сиділа дуже цікава особа — Джек Гарбузоголовий. До іменин Озми Джек виростив чудовий круглий гарбуз і зробив собі з нього нову голову, надавши обличчю надзвичайно святкового й веселого виразу. Нові голови не були дивиною для Джека, бо гарбузи не можуть зберігатися довго, і тому, коли насіння, яке правило йому за мозок, починало торохтіти, Джек знав, що голова його скоро зіпсується. Тоді він зривав свіжий гарбуз на своєму великому городі, де сам їх вирощував стільки, щоб ніколи не мати нестачі в головах.

Ви скажете, що компанія за Озминим святковим столом зібралася дещо строката. Зате кожен з гостей був вірним і випробуваним другом дівчині-правительці і їх присутність робила Озму щасливою.

Як тільки Озма сіла за стіл, вона одразу помітила, що всі захоплено і з подивом зиркають на щось за її спиною. А там на столі для іменинних подарунків пишна Чарівна рослина вигравала безліччю мінливих яскравих квітів і сповнювала весь бенкетний зал ніжними пахощами. Озма теж хотіла обернутись і поглянути, що так полонило увагу гостей, але вона стримала свою цікавість, бо ще не настав час розглядати подарунки.

І через те ніжна й любляча правителька в першу чергу заходилась частувати гостей, хоч деякі з них, такі як Бляшаний Лісоруб, Клаптикова Дівчинка, Тік-Так, Джек Гарбузоголовий і Олов'яний Солдатик — ніколи й нічого не їли, а тільки ввічливо сиділи на своїх місцях та розважали тих, хто міг поласувати.

За нижчим столом зібралася теж дуже цікава група, куди входив Лякливий Лев, Голодний Тигр, Тото, Доротин кудлатий чорний песик,

Мул Хенк, Рожеве Кошеня, Дерев'яна Конячка, Жовта Курка і Кришталевий Кіт. Всі вони мали добрий апетит, за винятком Дерев'яної Конячки та Кришталевого Кота, і всім було подано в достатній кількості те, що вони найбільше любили.

Нарешті, коли бенкет уже майже кінчався і було подано морозиво, четверо куховарів за дорученням Дороті внесли величезний пиріг, весь политий глазур'ю і прикрашений квітами з крему. Навколо пирога горів суцільний ряд свічок, а посередині виділялися зроблені з цукерок літери, з яких складалися слова:

НА ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ ОЗМІ

від Дороті та Мудреця.

— О, який чудовий пиріг! — в захопленні вигукнула Озма, а Дороті нетерпляче додала:

— А тепер, Озмо, розріжте цей пиріг і кожен з нас з'їсть по шматочку з морозивом.

Джулія Джамб принесла довгий золотий ніж з брильянтовим держаком, і Озма підвелася з місця, щоб розрізати пиріг. Та тільки-но під натиском ножа проломилась глазур посередині пирога, як звідти вискочила крихітна мавпочка, а за нею друга, третя, четверта, аж поки всі дванадцять мавпочок поставали на скатерті й почали низенько вклонятися Озмі.

— Поздоровляємо нашу прекрасну правительку! — крикнули вони хором, і враз почали танцювати, та так кумедно, що всі гості надривали животи від сміху і навіть Озма приєдналась до загальних веселощів. Після танців мавпочки почали виробляти різні акробатичні трюки, потім вскочили всі разом у пиріг і винесли звідти музичні інструменти з чистого золота — корнети, ріжки, барабани й таке інше. Далі,

вишикувавшись у ряд, вони почали марширувати на столі з кінця в кінець, виграваючи не гірше за справжніх музикантів.

Дороті була дуже задоволена, що її іменинний пиріг мав такий успіх, і, коли мавпочки перестали танцювати, бенкет закінчився.

Тепер для Озми настав час подивитися й на інші подарунки. Тоді урочисто підвелася з місця добра Клінда, взяла дівчину-правительку за руку й підвела до столу, де мальовничою купою були складені всі подарунки.

Цілком зрозуміло, що в першу чергу Озмину увагу привернула Чарівна Квітка, і Трот змушена була розповісти про всі пригоди, які їм довелось пережити. Маленька дівчинка не забула віддати належне Кришталевому Коту й Мудрецю Країни Оз, але наголосила на тому, що саме капітан Білл хоробро виніс золотий горщик з зачарованого острова.

Озма всім щиро подякувала і сказала, що поставить Чарівну Квітку в своїй вітальні, щоб увесь час милуватися нею і вдихати її чарівні пахощі. Але тут погляд Озми упав на чудесне плаття, що його зіткала Клінда та її дівчата з ниток, насуканих з чистих смарагдів. Як і кожна дівчина, Озма дуже любила гарне вбрання, і тому ви можете уявити її радість. Вона ледве стримувалась від того, щоб не одягти це плаття зараз же. але стіл був завалений іншими гарними подарунками. Настала глибока ніч, перш ніж дівчина-правителька встигла оглянути всі ці подарунки й подякувати тим, хто з такою любов'ю їх для неї приготував.

Розділ двадцять третій

Фонтан забуття

Наступного ранку після святкового бенкету, коли Мудрець і Дороті гуляли в парку при палаці, до них підійшла Озма і сказала:

— Я хочу докладніше послухати про ваші пригоди в Лісі Гугу і про те, як вам пощастило роздобути таких гарненьких крихітних мавпочок на чудесний Доротин пиріг.

Вони присіли на мармурову лаву поблизу фонтана з водою забуття, і Дороті та Мудрець по черзі почали розповідати про свої пригоди.

— Я страшенно нервувала, поки була кучерявим ягнятком, — сказала Дороті, — бо це мені аніскілечки не подобалось. І знаєте, я вже не вірила, що знову стану дівчинкою.

— А ти й досі б залишалася кучерявим ягням, якби мені не поталанило розкрити секрет чарівного слова обернення, — додав від себе Мудрець.

— Що ж сталося з волоським та ліщиновим горіхами, на які ви обернули тих страшних звірів-чаклунів? — поцікавилась Озма.

— Ой, я зовсім про них забув, — відповів Мудрець, — та сподіваюсь, що вони ще не загубились.

Він подовбався в кишенях, витяг два горіхи і показав їх Озмі.

Озма уважно оглянула горіхи.

— Залишати живих істот у такому безпорадному вигляді жорстоко, — сказала вона. — Я гадаю, друже Мудрець, що вам слід повернути цим бідолахам їхній природний вигляд.

— Але я не знаю, хто вони такі, — заперечив Мудрець, — бо для мене цілком ясно, що оті змішані потвори мали не справжній вигляд. До того ж не забувайте, Озмо, що вдача у них зла і мстива, отже, коли я поверну їх до життя, вони можуть накоїти нам чимало лиха.

— І все ж таки, — сказала правителька Країни Оз, — ми повинні звільнити їх від цих жорстоких чарів. Коли ви повернете їм справжній вигляд, ми побачимо, хто ж вони такі, і не треба нам боятися двох людей, хоч вони й виявляться чаклунами й нашими ворогами.

— Я в цьому не певен, — заперечив Мудрець, похитавши лисою головою. — Ті чари, які я в них відібрав — чарівне слово обернення — такі прості й такі сильні, що ні я, ні навіть Клінда з ними б не впорались. І знаєте, сила не в самому слові, а в тому, як його вимовити. Через те я й боюсь, що коли ці два чаклуни мають ще й інші подібні чари, вони можуть виявитись дуже небезпечними для нас, коли ми їх звільнимо.

— А я щось придумала! — вигукнула Дороті. — Я не мудрець, і не фея, та коли ви зробите по-моєму, нам нічого буде боятися цих чаклунів.

— Що ж ти придумала, люба? — запитала Озма.

— Ось що, — відповіла дівчинка: — я дивилась на фонтан з водою забуття, і це наштовхнуло мене на блискучу думку. Коли Мудрець вимовлятиме оте жахливе чарівне слово, яке поверне їм справжній вигляд, він може також зробити, щоб вони відчули страшенну спрагу, а ми поставимо на похваті кварту біля фонтану. Вони нап'ються води і забудуть всі свої чари — і все, що тільки знали.

— Не погана думка, — сказав Мудрець, схвально поглянувши на Дороті.

— Навіть дуже хороша думка, — заявила Озма. — Збігай за квартою, Дороті.

Дороті побігла принести кварту, і поки її не було, Мудрець сказав:

— Я не знаю, ким були раніше ці чаклуни — людьми чи звірами. Якщо звірами, то вони не питимуть із кварти, а можуть одразу напасти на нас

і потім уже напитись. Отже, не завадить про всяк випадок покликати сюди Лякливого Лева та Голодного Тигра, щоб вони захистили нас в разі потреби.

Озма витягла срібного свищика на тонкому золотому ланцюжку і двічі свиснула. Звук свищика був не дуже голосний, але пронизливий, і як тільки він долетів до вушей Лякливого Лева та Голодного Тигра, два величезних звірі негайно прибігли до фонтана. Озма пояснила їм, що хоче зробити Мудрець, і наказала сидіти смирно, поки всім нічого не загрожуватиме. Два величезних стражі правительки Країни Оз лягли поруч і завмерли в чеканні.

В цей час повернулась Дороті й поставила кварту на край фонтана. Тоді Мудрець поклав ліщиновий горіх біля фонтана і сказав урочистим голосом:

— Я хочу, щоб ти набрав свого звичайного вигляду і дуже захотів пити — пирзкхгл!

Тієї ж миті на місці ліщинового горіха з'явився хлопчик-мрійник Кікі Ару. Спочатку він дуже розгубився і ніби намагався зрозуміти, що з ним сталось і як він опинився у цьому незнайомому місці. Але хлопчик стояв обличчям до фонтана і дзюркотання води нагадало йому, що він страшенно хоче пити. Не помічаючи Озми, Мудреця і Дороті, які були за його спиною, Кікі Ару схопив кварту, наповнив її водою забуття і випив до останньої краплі.

Тепер він утолив спрагу, та після цього розгубився ще більше, бо нічогісінько не міг пригадати — навіть свого імені і звідки він прийшов. Хлопчик ковзнув очима по парку, і на його обличчі з'явився задоволений вираз. Потім, обернувшись, він побачив Озму, Мудреця й Дороті, які з цікавістю розглядали його, а поруч них двох велетенських звірів.

Кікі Ару не знав, хто вони такі, але Озма й Дороті дуже йому сподобались. І він посміхнувся до них тією безневинною щасливою посмішкою, якою сміються маленькі діти. Це в свою чергу сподобалось Дороті, і дівчинка схопила Кікі за руку й посадовила поруч себе на лаву.

— Ах! — вигукнула вона. — Я думала, що ви страшний чаклун, а ви звичайний собі хлопчик!

— А що таке чаклун? — запитав Кікі Ару. — І що таке хлопчик?

— Ви не знаєте? — здивовано запитала дівчинка.

Кікі похитав головою. Потім він засміявся.

— Здається, я нічого не знаю, — відповів він.

— Дивно і незрозуміло, — стиха промовив Мудрець. — Він одягнений, як жувач, значить, він ніколи не розкаже про своє попереднє життя чи про своїх батьків, бо він забув усе, що будь-коли знав.

— Тепер, коли з нього вийшло все зле, він здається зовсім непоганим хлопчиком, — сказала Озма. — Ми залишимо його у нас і навчимо бути таким, як ми — правдивим і обхідливим з іншими.

— О, значить, це його щастя, що він випив води забуття! — сказала Дороті.

— Авжеж, — погодився Мудрець. — Але я ніяк не можу збагнути, звідки такий маленький хлопчик дізнався про секрет чарівного слова обернення. Очевидно, його товариш, що зараз має форму волоського горіха, справжній чаклун, хоч, наскільки я пригадую, саме цей хлопчик, коли він був у подобі звіра, шепотів чарівне слово в дупло дерева, з якого я підслухав його.

— Ну що ж, скоро ми дізнаємось, хто і той другий, — сказала Озма. — Можливо, то ще один хлопчик-жувач.

Мудрець поклав волоський горіх біля фонтана і сказав повільно й урочисто, як і першого разу:

— Я хочу, щоб до тебе повернувся справжній вигляд і ти страшенно захотів пити — пирзкхгл!

Волоський горіх зник, і на його місці постав Злючка-Закарлючка. Він теж обернувся лицем до фонтана, схопив кварту, наповнив її водою і вже зібрався було пити, коли Дороті вигукнула:

— Та це ж старий король гномів!

Злючка-Закарлючка рвучко обкрутився на місці й вирячився на присутніх, все ще тримаючи кварту в руках.

— Так, — сказав він сердитим голосом, — це старий король гномів, і я хочу завоювати всю Країну Оз і жорстоко помститися вам за те, що ви скинули мене з трону. — Він оглядівся довкола й вів далі. — Тут ніде не видно яйця, тому я сильніший за всіх ваших людей! Я не знаю, як сюди потрапив, але я буду боротися на смерть — до перемоги!

Довге волосся та борода злючого гнома розвівалися на вітрі, а очі палали ненавистю. Всі так були здивовані раптовою появою запеклого ворога людей Країни Оз, що тільки мовчки дивились на нього і навіть відсахнулись, коли гном обпік їх диким поглядом.

Злючка-Закарлючка засміявся. Він випив воду, жбурнув кварту на землю і сказав люто:

— А тепер, а тепер… тепер…

Голос його осікся. Гном розгублено тер собі лоба.

— Що я хотів сказати? — винуватим голосом запитав він.

— Ви нічого не пам'ятаєте? — сказав Мудрець.

— Еге, я все забув.

— Хто ви такі? — запитала Дороті.

Гном силкувався пригадати.

— Не… не знаю, — пробелькотів він.

— І ви не знаєте, хто такі ми? — запитала дівчинка.

— Я вас ніколи не бачив, — відповів Гном.

— Скажіть, а хто цей хлопчик? — запитала Озма, показавши на Кікі Ару.

Злючка-Закарлючка глянув на хлопця і тільки похитав головою.

— Я його не знаю. І ви теж мені чужі. Та я… я й сам собі чужий, — сказав він.

Потім гном погладив Лева по голові і пробурмотів:

— Який гарний песик!

Лев на це обурено загарчав.

— Що ми з ним робитимемо? — зніяковіло запитав Мудрець.

— Одного разу цей старий злючий гном уже приходив сюди, щоб поневолити нас, але тоді, як і оце зараз, він випив води забуття і став для нас нешкідливим. Ми відіслали його назад в Королівство Гномів, і він там знову скоро набрався зла.

— Зважаючи на це, — сказала Озма, — ми повинні оселити його назавжди в якомусь куточку Країни Оз. У нашій країні він не навчиться зла, а стане таким же щиросердим і правдивим, як всі наші люди.

Так колишній король гномів знайшов собі новий дім, мирний і щасливий дім, де він живе й досі, як і всі мешканці Країни Оз.